

Colecția „Viața în Hristos. Pagini de Filocalie”
este coordonată de Pr. dr. Dragoș Bahrim

Descrierea CIP a Bibliotecii Naționale a României

ANASTASIE SINAITUL, sfânt

**Povestiri duhovnicești / Sfântul Anastasie Sinaitul ; trad.
din greaca veche de Laura Enache ; stud. introd.,
bibliografie, indici și note de pr. Dragoș Bahrim. - Iași :
Doxologia, 2016**

Conține bibliografie. - Index

ISBN 978-606-666-330-4

I. Enache, Laura (trad.)

II. Bahrim, Dragoș (ed. șt.)

2

Colecția Viața în Hristos
Pagini de Filocalie

3

Sfântul Anastasie Sinaitul

POVESTIRI DUHOVNICEȘTI

Traducere din limba greacă veche
de Laura Enache

Studiu introductiv, bibliografie, indici și note
de Pr. Dragoș Bahrim

Carte tipărită cu binecuvântarea
Înaltpreasfințitului
TEOFAN
Mitropolitul Moldovei și Bucovinei

CUPRINS

Lista de abrevieri	7
<i>Povestirile Sfântului Anastasie Sinaitul sau zbugiumul unci lumi în căutarea Împărăției lui Dumnezeu (Pr. Dragoș Bahrim)</i>	9
Sfântul Anastasie Sinaitul <i>Povestiri duhovnicești despre cuvioșii părinți din pustia Muntelui Sinai</i>	53
Sfântul Anastasie Sinaitul <i>Povestiri de suflet folositoare și de suflet ziditoare care s-au petrecut în diferite locuri în vremurile noastre</i>	85
Bibliografie	137
Indici de referințe scripturistice	153
Indici de nume proprii.....	157

Povestirile Sfântului Anastasie Sinaitul sau zbućiumul unei lumi în căutarea Împărăćiei lui Dumnezeu¹

„Multe sunt și fără număr minunile și semnele făcute creștinilor, în diferite locuri, chiar și în generația noastră, vrednice de toată po-
menirea și de a fi scrise, cele arătate și înfăptuite pe mare și pe us-
cat, în diferite locuri [...]. Dar acum, din pricina nesiguranței vie-
ții noastre, ne-am străduit să adunăm numai pe acelea care sporesc
credița creștinilor și care sunt spre întărire fraților noștri prizonieri
și tuturor celor ce ascultă și citesc cu credință.”

Sf. Anastasie Sinaitul, *Povestiri* II, 8.

Sfântul Anastasie Sinaitul (630 – † 700) este unul dintre autorii încă foarte puțin cunoscuți și valorificați în spațiul românesc². Opera sa teologică însă, așa cum este ea cunoscută astăzi, este suficient de vastă și de valoroasă, astfel încât el ocupă deja un loc de cinste între Părinții secolului al VII-lea, alături de Sfinții Maxim Mărturisitorul, Ioan Scărarul, Sofronie al Ierusalimului sau Ioan Moshu³. Ea cuprinde scrieri ascetice, exegeze, opusculе dogmatice și apologetice, omilii, toate cu o puternică notă personală, deși nu s-a socotit pe sine o autoritate în materie, declarându-se mai degrabă un teolog amator⁴. Aceasta nu l-a împiedicat să aibă o consistentă activitate misionară și să intre în polemică cu

¹ Mulțumesc prietenilor Marian Grosu (Iași), Alin-Vasile Pohrib

episcopii monofiziți care începuseră să domine Egiptul și Siria în timpul său, cu partizanii monotelismului, dar și cu arabii musulmani sau cu evreii. Comparat cu Sfântul Maxim Mărturisorul, contemporanul său, care a fost un spirit de sinteză și un mistagog, a cărui operă comportă un nivel ridicat de dificultate, de multe ori savant, părintele sinait ar putea fi mai degrabă caracterizat drept un bărbat duhovnicesc, apologet, predicator și exeget preocupat intens de îndrumarea duhovnicească a monahilor și cercetarea pastorală a laicilor. Scrierile sale au ajuns atât de cunoscute, încât a ajuns să fie calificat în veacurile următoare drept „un nou Moise”⁵.

² În limba română au fost publicate: *Cuvânt despre Sfânta Liturghie și despre a nu judeca și a nu ține minte răul* (Homilia de sacra synaxi, CPG 7750), *Cuvânt de mult folos la pomenirea celor adormiți* (Sermo in defunctos, CPG 7752, BHG 2103u) și *Omilie la Psalmul 6* (Homilia in sextum psalmum, CPG 7751), în volumul *Omilii pentru Postul Mare ale Sfinților Anastasie Sinaitul, Chiril al Alexandriei, Ioan Gură de Aur, Grigorie al Nyssei*, trad. pr. M. Hanches, Editura Sophia, București, 2013 și *Hodegos* (Viae dux, CPG 7745) în volumul Sf. Anastasie Sinaitul, *Călăuza, îndrumar hristologic*, trad. prot. dr. G. Mândrilă și L. Mândrilă, Editura Sophia/Metafrază, București, 2014. În ceea ce privește vechile traduceri românești, conform cataloagelor editate de Gabriel Ștrempel, în Biblioteca Academiei Române există doar 10 manuscrise românești care conțin lucrări sau mici fragmente din opera Sfântului Anastasie. Cele mai prezente sunt *Cuvântul despre Sfânta Liturghie și despre a nu judeca* și *Cuvântul la pomenirea celor adormiți*. Aș zice că e o prezență aproape nesemnificativă, întrucât marile lucrări anastasiene sunt absente.

³ Într-un recent tratat de patrologie, A. Di Berardino (ed.), *Patrology. The Eastern Fathers from the Council of Chalcedon (451) to John of Damascus (†750)*, James Clarke & Co, Cambridge, 2006. K.H. Uthemann îi consacără 18 pagini, capitol comparabil doar cu cel dedicat Sfântului Maxim Mărturisorul.

⁴ De exemplu *Quaestiones et responsiones* 21, 8, CCSG 59, p. 41: „Acestea pe scurt sunt spuse vouă despre suflet nu în chip dogmatic, nici canonic, ci cu dragoste. Iar pe celelalte, îi rugăm pe frații noștri în Hristos și pe învățătorii care îndrumă împreună cu noi să le lămurească”.

⁵ În edițiile mai vechi ale *Mineiului lunii aprilie*, în ziua 21 (de exemplu ediția din 1929), sinaxarul Sfântului Anastasie este deschis de stihul: *Ἀναστασιος ἐν Σινᾷ Μώσης νέος, καὶ πρὶν τελευτῆς τὸν Θεὸν βλέπειν ἔχει*,

Cu toate că a primit astfel de aprecieri, discreția cu privire la propria persoană – care îi caracterizează scrierile – și sărăcia elementelor biografice din colecțiile hagiografice fac să cunoaștem încă foarte puține date precise despre el. Abia cercetările occidentale, stimulate în mare măsură în anii '60-70 ai secolului trecut de patrologul francez Marcel Richard (1907-1976), fondatorul *Institutului de cercetare și de istorie a textelor* din Paris, unul dintre pionierii studiilor anastasiene, au pus însă într-o nouă lumină personalitatea și valoarea operei sale.

Edițiile critice ale textelor Sfântului Anastasie⁶, care au început să fie publicate în ultimii 40 de ani, au adus și ele precizări importante privind studiul vieții și operei sale, dar au rămas încă foarte puțin receptate de teologi și patrologi. De asemenea, există deocamdată foarte puține traduceri ale acestor opere în limbile actuale, nu doar în română. Pe de altă parte însă, opera anastasiană a fost remarcată de bizantinologi importanți precum Gilbert Dagron⁷, Bernard Flusin⁸ sau John

adică *Nou Moise în Sinai fiind Anastasie, are, și mai înainte de sfârșit, a-L vedea pe Dumnezeu*. În ultima ediție a Mineiului, publicată de Patriarhia Română la București în 2014, el este eliminat complet. Cu acest apelativ este însă numit în lucrarea de față Sfântul Ioan Scărarul (cf. *Povestiri* I, 12, 16).

⁶ Au apărut în ordine: Karl-Heinz Uthemann (ed.), *Anastasioi Sinaitae: Viae dux*, CCSG 8, Turnhout 1981; Karl-Heinz Uthemann (ed.), *Anastasioi Sinaitae: Sermones duo in constitutionem hominis secundum imaginem Dei necnon opuscula adversus monotheletas*, CCSG 12, Turnhout, 1985; André Binggeli, *Anastase le Sinaïte: Récits sur le Sinaï et Récits utiles à l'âme. Édition, traduction, commentaire*, 2 vol., Paris IV/Sorbonne, 2001; Marcel Richard, Joseph Munitiz (eds.), *Anastasioi Sinaitae: Quaestiones et responsiones*, CCSG 59, Turnhout, 2006; Clement Kuehn, John Baggarly (eds.), *Anastasioi of Sinai: Hexaemeron*, OCA 278, Roma, 2007.

⁷ G. Dagron, „Le saint, le savant, l'astrologue. Étude de thèmes hagiographiques à travers quelques recueils de Questions et Réponses des Ve-VIIe siècles”, în *Hagiographie, cultures et sociétés (IVe-XIIe siècles)*, Études augustiniennes, Paris, 1981, pp. 143-156 [revizuit și reluat în *Idées byzantines*, t. I, Paris, 2012, pp. 53-64]; „L'ombre d'un doute. L'hagiographie en question (VI-XI siècle)”, *DOP*, 46, pp. 59-68 [revizuit și reluat în *Idées byzantines*, t. I, Paris, 2012, pp. 64-78].

⁸ B. Flusin, „Démon et Sarrasins. L'auteur et le propos des *Diègèmata stèrikika* d'Anastase le Sinaïte”, *Travaux et Mémoires*, 11, 1991, pp. 381-409.

Haldon⁹ care au evidențiat importanța corpusului nu doar pentru teologie, ci și pentru cunoașterea frământărilor politico-religioase ale secolului al VII-lea, și în mod special a raporturilor populației creștine cu ocupanții islamici, din ce în ce mai influenți. Alături de cei menționați, o serie de alți cercetători, între care cei mai importanți sunt Marcel Richard, Joseph Munitiz, Karl-Heinz Uthemann și André Binggeli, au meritul de a fi clarificat, în urma unor asidue cercetări, atât cât putea fi scos la lumină din biografia și opera autentică a acestui extraordinar autor, recunoscut unanim astăzi drept o sursă importantă pentru cunoașterea secolului al VII-lea.

Viața Sfântului Anastasie Sinaitul

S-au păstrat, după cum spuneam, puține date despre Sf. Anastasie, iar pe acestea le avem mai din ales din câteva aluzii la viața sa pe care le scapă în scrierile sale. Izvoare externe contemporane care să vorbească despre el nu există, de vreme ce a jucat un rol destul de discret în Biserica timpului său. Nici măcar dacă a fost cu adevărat egumen al Muntelui Sinai, nu este o certitudine. Pare mai degrabă o ipoteză falsă. Singurele surse care afirmă aceasta sunt hagiografice, iar aceasta poate fi un reflex al prestigiului său real de scriitor¹⁰. *Sinaxarul Bisericii Constantinopolitane* îi consacră o scurtă notă, pentru ziua pomenirii sale, 21 aprilie:

⁹ J. Haldon, „The Works of Anastasius of Sinai: A Key Source for the History of Seventh-Century East Mediterranean Society and Belief”, în A. Cameron and L. Conrad (eds.), *The Byzantine and Early Islamic Near East*, vol. I: *Problems in the Literary Source Material*, Princeton, 1992, pp. 107-147.

¹⁰ Cf. J. Munitiz, „Introduction”, în Anastasios of Sinai, *Questions and Answers*, CCT 7, Brepols, Turnhout, 2011, p. 10. Vezi această chestiune mai pe larg infra, p. 21-22.

Pomenirea părintelui nostru Anastasie, cel din Muntele Sinai. Acest părinte, părăsind lumea și cele din lume și luându-și crucea, potrivit stăpâneștii porunci, și fiind tuns, a urmat cu râvnă lui Hristos. Fiind iubitor al celor mai mari nevoințe ale virtuții, vine la Ierusalim atras fiind de Sfintele Locuri și, închinându-se cu credință, urcă în Muntele Sinai și acolo, aflând monahi petrecând în cea mai înaltă nevoință ascetică, a rămas cu ei supunându-se lor și slujind. Fiind smerit la cuget, a primit harisma cunoștinței și a multei înțelepciuni. Și scriind viețile părinților sfinți și compunând cuvinte de suflet folositoare a plecat la Domnul la adânci bătrâneți¹¹.

Patrologul grec S. Sakkos, în dizertația sa doctorală de la Tesalonic, publicată în 1964¹², l-a identificat pe Sf. Anastasie Sinaitul – pe care îl vedea în primul rând autor al lucrării sale dogmatice majore, *Hodegos* – cu Anastasie al II-lea, Patriarhul Antiohiei (599-609), ucis de un evreu în anul 609¹³. Identificarea aceasta a venit însă simultan cu atribuirea pieselor corpusului anastasian unor diferiți presupuși autori purtând același nume, Anastasie. Astfel, el construiește argumente de ordin filologic, tematic și istoric pentru a atribui aceste opere ale corpusului părintelui sinait unor autori distincți de autorul/ii celor două colecții de povestiri, alții decât Anastasie Sinaitul, polemistul din *Hodegos*.

¹¹ H. Delehay (ed.), *Synaxarium Ecclesiae Constantinopolitanae*, Bruxelles, 1902, 617-618 (trad. L. Enache). Textul este preluat integral în sinaxarul actual din *Mineiul* românesc.

¹² S. Sakkos, *Περί Αναστασίων Σιναιτών*, Thessalonic, 1964. Sakkos face aici și un inventar al principalilor autori cu numele Anastasie și al operelor atribuite lor. El identifică 9 astfel de autori, însă concluziile sale sunt în mare parte respinse astăzi. O listă mai completă și o delimitare mai precisă a lor, alături de alții poate mult mai cunoscuți, se poate găsi în A. Savvides, B. Hendrickx (eds.), *Encyclopaedic Prosopographical Lexicon of Byzantine History and Civilization*, vol. 1, Turnhout, 2007, pp. 212-225.

¹³ Cf. A. Kazdhan, „Anastasios of Sinai” în *ODB*, t. I, 1991, p. 87.

Deși au fost îmbrățișate de unii patrologi greci precum E. Chrysos¹⁴, P. Christou¹⁵, V. Psevtongas, G. Dragas¹⁶, concluziile lui Sakkos au fost pe larg criticate și respinse de principalii specialiști în opera Sfântului Anastasie și nu numai. Astfel, cercetători precum J. Darrouzès¹⁷, K.H. Uthemann¹⁸, M. Richard¹⁹, J. Munitiz²⁰, B. Flusin²¹, A. Binggeli²²,

¹⁴ E.K. Chrysos, „Νεώτερα ἔρευνα ἰσὶ Ἀναστασίῳ Σιναϊτῶν”, *Κληρονομία*, 1, 1969, pp. 121–144.

¹⁵ P. Christou, *Ελληνική Πατρολογία*, τ. Ε, 1992, pp. 196–225.

¹⁶ Cf. prot. dr. G. Mândrilă, „Călăuza: Manual apologetic sau Pagini de jurnal apologetic?”, în Sf. Anastasie Sinaitul, *Călăuza, îndrumar hristologic*, Editura Sophia/Metafrază, București, 2014, p. XVI.

¹⁷ J. Darrouzès, „Bulletin critique”, *Revue des études byzantines*, 25, 1967, pp. 280–283. Bizantinologul francez a fost unul dintre primii care și-au exprimat public rezervele față de teoria lui S. Sakkos.

¹⁸ K.H. Uthemann, *Anastasioi Sinaitae Viae dux*, CCSG 8, Brepols, Turnhout, 1981, pp. CCVII–CCXI. Avem aici o respingere a teoriei chiar în preambulul ediției critice a *Hodegos*-ului.

¹⁹ M. Richard, „Les véritables 'Questions et Réponses' d'Anastase le Sinaïte”, *Bulletin de l'Institut de Recherche et d'Histoire des Textes*, 15, 1967–1968, pp. 39–56 [reluat în *Opera Minora*, Turnhout, 1977, vol. III, 64]. Acest articol a stat la baza viitoarei ediții critice, publicată abia în 2006, a *Întrebărilor și răspunsurilor*, fiind socotit până astăzi un punct de cotitură cu privire la acest subiect. Deși cunoștea cu siguranță cartea lui Sakkos, recențată de Darrouzès în aceeași perioadă, după cum am văzut, M. Richard o ignoră cu totul și mai mult, susține conjectural aici (afirmație confirmată de cercetările ulterioare) unitatea corpusului de bază anastasian: *Hodegos, Întrebări și răspunsuri, Povestirile și cele câteva omilii* (a se vedea p. 41).

²⁰ M. Richard, J. Munitiz (eds.), *Anastasioi Sinaitae Quaestiones et responsiones*, CCSG 59, Brepols, Turnhout, 2006. J. Munitiz, care a finalizat această ediție începută de Richard, ignoră complet teza și nu menționează cartea lui Sakkos decât pentru câteva manuscrise la care face referință.

²¹ B. Flusin, „Démon et Sarrasin. L'auteur et le propos des *Diègēmata stēnikta* d'Anastase le Sinaïte”, *Travaux et Mémoires*, 11, 1991, pp. 381–409. Flusin analizează povestirile Sfântului Anastasie, și arată și unitatea corpusului anastasian. Amintește de teoria lui Sakkos la p. 396, nota 71, socotind-o drept o eroare.

²² A. Binggeli, *Anastase le Sinaïte. Récits sur le Sinai et Récits utiles à l'âme. Édition, traduction, commentaire*, 2 vol., Paris IV/Sorbonna, 2001. Această ediție critică a povestirilor, cu o demonstrație excepțională a autenticității lor. Critica teoriei lui Sakkos se găsește la pp. 335–340.

A. Kazhdan²³, M. Geerard²⁴, C.A. Kuehn, J.D. Baggarly²⁵ nu au acceptat această ipoteză, imposibil de susținut, la o analiză atentă a surselor. Astăzi, mai ales după publicarea edițiilor critice, corpusul anastasian apare ca unul cu o coerență internă evidentă, atât filologică și tematică, dar și cronologică²⁶. Există pasaje ce asigură o intertextualitate între *Povestiri și Întrebări și răspunsuri*, de exemplu, sau între acestea din urmă și omilia sau *Hodegos*. În același timp, vocabularul folosit în aceste lucrări este foarte apropiat, iar referințele cronologice concordă, conducând la concluzia că ele sunt opera unui singur autor, care a trăit în și a scris mai ales spre sfârșitul sec. al VII-lea²⁷.

²³ A. Kazhdan, „Anastasios of Sinai,” în *ODB*, t. 1, 1991, pp. 87-88. Articol de sinteză care menționează special la final, ca un corolar al cercetărilor anterioare, faptul că teoria lui Sakkos este greșită.

²⁴ M. Geerard, *Clavis patrum graecorum*, t. III, 7745-7769. Editorul catalogului își exprimă din start rezerva față de teoria lui Sakkos și face trimitere la unele din criticile timpurii ale acestei opinii. Lista operelor socotite de el autentice rămâne în continuare valabilă și acceptată de majoritatea cercetătorilor.

²⁵ C.A. Kuehn, J.D. Baggarly, *Anastasius of Sinai, Hexaameron (OCA 278)*, Roma, 2007. În introducere (pp. XIII-XXIII), editorii acestui comentariu alegoric la zilele creației (*CPG 7770*), socotit neautentic de majoritatea cercetătorilor până la ei, inclusiv de M. Geerard, fac o atentă trecere în revistă a cercetărilor anastasiene, concluzionând: „it is conceivable that the *Viae Dux*, the *Sermones in constitutionem hominis* I, II, and III, the original 103 *Quaestiones et Responsiones*, and the 42 *Narrationes* were written by one and the same author, a monk and priest at Sinai, who lived in the seventh century and was still active after 701.”

²⁶ A se vedea și argumentele lui A. Binggeli, *Anastase le Sinaïte. Récits sur le Sinaï et Récits utiles à l'âme*, pp. 335-337.

²⁷ Și pentru Sf. Ioan Damaschin, care în secolul al VIII-lea insera *Povestirea* II, 2 în al treilea tratat contra iconoclaștilor, exista un singur Anastasie Sinaitul; cf. Sf. Ioan Damaschin, *Contra imaginum calumniatores orationes tres*, III, 91, ed. B. Kotter, *Die Schriften des Johannes von Damaskos*, III, De Gruyter, 1975, p. 184 [Sfântul Ioan Damaschin, *Cele trei tratate contra iconoclaștilor*, trad. Pr. D. Fecioru, EIBMBOR, București, 1998, pp. 188-189].

Din păcate, ipoteza eronată a lui S. Sakkos a fost reluată foarte recent, necritic, după 50 de ani de la apariția ei, de traducătorul și editorul *Hodegos*-ului în limba română, pr. G. Mândrilă, în studiul introductiv la ediția acestuia, recent publicată²⁸. Scurta prezentare biografică de aici pleacă în mod inexplicabil doar de la această prejudecată, că Anastasie Sinaitul, autorul *Hodegos*-ului (de aici implicit și al altor opere din listă) este de fapt Anastasie al II-lea, Patriarhul Antiohiei, ignorând parcă toate cercetările ulterioare. Traducătorul nu a ținut cont nici măcar de criticile pe care K.-H. Uthemann, realizatorul ediției critice, le-a adus lui Sakkos și a introdus nejustificat în titlul lucrării – cel mai probabil după PG – numele presupusului autor: *Călăuza celui între Sfinți Părintelui nostru Anastasie Sinaitul, Patriarhul Antiohiei*²⁹. Fără a face aprecieri privind calitatea traducerii, nefiind locul aici, ne exprimăm doar regretul că publicarea unei lucrări atât de așteptate și necesare teologiei

²⁸ Prot. dr. G. Mândrilă, „Călăuza: Manual apologetic sau Pagini de jurnal apologetic?”, în Sf. Anastasie Sinaitul, *Călăuza, îndrumar hristologic*, Editura Sophia / Metafraze, București, 2014, pp. VIII-XVIII.

²⁹ Cartea are și un subtitlu comercial: *Îndrumar hristologic*. Studiul introductiv abundă în greșeli de logică istorică, iar sursele secundare menționate nu cred că au fost cu adevărat vizitate de autor, deoarece ar fi trebuit să vadă că ele contrazic concluziile studiului său. De exemplu, este bizar raționamentul întâlnit atât la p. XVII, cât și la p. XXI, cum că unele afirmații ale lui A. Binggeli (din 2001) nu pot fi adevărate, deoarece sunt excluse *avant la lettre* de Sakkos (în 1964, *sic!*). Nu există nici o îndoială că prot. G. Mândrilă nu a văzut deloc teza lui A. Binggeli, socotită – la momentul susținerii ei la Sorbonna – un adevărat monument de erudiție și de cercetare istorică. De asemenea, dacă lucrarea este atribuită fără rezerve patriarhului Antiohiei, ar fi trebuit datată la un moment care să concorde cu sfârșitul secolului al VI-lea și începutul secolului al VII-lea, însă inconsecvența pr. G. Mândrilă este evidentă și de data aceasta, pentru că preia teoria celor două redactări (K.H. Uthemann, 1981) și datarea acestuia, 686 și 689 (mai întâi), apoi menționează datarea lui A. Binggeli din 2001, 680 și 691-692, cea corectă de altfel, și încheie nehotărât cu datarea halucinantă a lui E. Chrysos, că lucrarea ar fi redactată după jumătatea secolului al VIII-lea.

românești aduce, cel puțin prin studiul introductiv, mai degrabă derută decât lumină iubitorilor de teologie patristică în privința acestui autor fundamental.

Ceea ce s-a putut reconstitui recent din biografia sa este bazat în special pe informațiile disparate adunate din cele două colecții de *Povestiri*, socotite astăzi autentic anastasiene, mai ales datorită contribuției lui A. Binggeli prin monumentală sa teză de doctorat³⁰. În baza lor, el a reconstituit în mare parte viața Sfântului Anastasie Sinaitul³¹, care apare astăzi într-o nouă lumină.

Astfel, în mai multe locuri în opera sa prezintă Ciprul drept patria sa. Cel mai probabil s-a născut și a crescut în Amathonta³², o cetate din sudul insulei, sediu episcopal în acele timpuri³³, de unde relatează mai multe evenimente. Conform *Povestirii* II, 17, îl vedem puțin după 650, anul celei de a doua năvăliri arabe în Cipru, în cercul din jurul episcopului Ioan, ajutând la boțelul unui tânăr evreu, Filip și stând chiar la masă cu episcopul.

³⁰ André Binggeli, *Anastase le Sinaïte: Récits sur le Sinaï et Récits utiles à l'âme. Édition, traduction, commentaire*, 2 vol., Paris N/Sorbonna, 2001, teză foarte importantă, dar nepublicată încă și de aceea foarte greu accesibilă. Textul editat de Binggeli a fost folosit ca text sursă pentru ediția de față.

³¹ A. Binggeli, *Anastase le Sinaïte. Récits sur le Sinaï et Récits utiles à l'âme*, pp. 344-362.

³² *Povestiri* II, 28: „patria mea, care este Amathonta”. În *Povestiri* II, 17, vorbește de un sfânt episcop Ioan al acestei cetăți, care a trăit după primele două raiduri ale arabilor musulmani asupra insulei. Anastasie a fost martor ocular la cele povestite aici.

³³ Amathonta sau Amathous, era situată la 8 km de Neapolis (Lemessos), pe coasta de Sud a insulei Cipru. Cetatea este atestată încă din sec. al VII-lea î.Hr. După cucerirea arabă, scaunul episcopal al Amathontei a fost mutat la Neapolis, care cu această ocazie a fost redenumită Nemesos sau Lemessos nova, astăzi Limassol. Despre episcopii care au păstorit în acest scaun, până în secolul al XII-lea, în perioada bizantină, a se vedea articolul Arhim. Fotios (Chariton) Joakeim, „Οἱ γνωστοὶ ἐπίσκοποι Ἀμαθοῦντος τῆς Κύπρου κατὰ τῆ βυζαντινῆ περιόδου (Ἀναθεώρηση τῶν σχετικῶν Καταλόγων)”, *Κυπριακαὶ Σπουδαί*, 74, 2010, pp. 57-87.

Din păcate, ipoteza eronată a lui S. Sakkos a fost reluată foarte recent, necritic, după 50 de ani de la apariția ei, de traducătorul și editorul *Hodegos*-ului în limba română, pr. G. Mândrilă, în studiul introductiv la ediția acestuia, recent publicată²⁸. Scurta prezentare biografică de aici pleacă în mod inexplicabil doar de la această prejudecată, că Anastasie Sinaitul, autorul *Hodegos*-ului (de aici implicit și al altor opere din listă) este de fapt Anastasie al II-lea, Patriarhul Antiohiei, ignorând parcă toate cercetările ulterioare. Traducătorul nu a ținut cont nici măcar de criticile pe care K.-H. Uthemann, realizatorul ediției critice, le-a adus lui Sakkos și a introdus nejustificat în titlul lucrării – cel mai probabil după PG – numele presupusului autor: *Călăuza celui între Sfinți Părintelui nostru Anastasie Sinaitul, Patriarhul Antiohiei*²⁹. Fără a face aprecieri privind calitatea traducerii, nefiind locul aici, ne exprimăm doar regretul că publicarea unei lucrări atât de așteptate și necesare teologiei

²⁸ Prot. dr. G. Mândrilă, „*Călăuza: Manual apologetic sau Pagini de jurnal apologetic?*”, în Sf. Anastasie Sinaitul, *Călăuza, îndrumar hristologic*, Editura Sophia / Metafraze, București, 2014, pp. VIII-XVIII.

²⁹ Cartea are și un subtitlu comercial: *Îndrumar hristologic*. Studiul introductiv abundă în greșeli de logică istorică, iar sursele secundare menționate nu cred că au fost cu adevărat vizitate de autor, deoarece ar fi trebuit să vadă că ele contrazic concluziile studiului său. De exemplu, este bizar raționamentul întâlnit atât la p. XVII, cât și la p. XXI, cum că unele afirmații ale lui A. Binggeli (din 2001) nu pot fi adevărate, deoarece sunt excluse *avant la lettre* de Sakkos (în 1964, *sic!*). Nu există nici o îndoială că prot. G. Mândrilă nu a văzut deloc teza lui A. Binggeli, socotită – la momentul susținerii ei la Sorbonna – un adevărat monument de erudiție și de cercetare istorică. De asemenea, dacă lucrarea este atribuită fără rezerve patriarhului Antiohiei, ar fi trebuit datată la un moment care să concorde cu sfârșitul secolului al VI-lea și începutul secolului al VII-lea, însă inconsecvența pr. G. Mândrilă este evidentă și de data aceasta, pentru că preia teoria celor două redactări (K.H. Uthemann, 1981) și datarea acestuia, 686 și 689 (mai întâi), apoi menționează datarea lui A. Binggeli din 2001, 680 și 691-692, cea corectă de altfel, și încheie nehotărât cu datarea halucinantă a lui E. Chrysos, că lucrarea ar fi redactată după jumătatea secolului al VIII-lea.

românești aduce, cel puțin prin studiul introductiv, mai degrabă derută decât lumină iubitorilor de teologie patristică în privința acestui autor fundamental.

Ceea ce s-a putut reconstitui recent din biografia sa este bazat în special pe informațiile disparate adunate din cele două colecții de *Povestiri*, socotite astăzi autentice anastasiene, mai ales datorită contribuției lui A. Binggeli prin monumentală sa teză de doctorat³⁰. În baza lor, el a reconstituit în mare parte viața Sfântului Anastasie Sinaitul³¹, care apare astăzi într-o nouă lumină.

Astfel, în mai multe locuri în opera sa prezintă Ciprul drept patria sa. Cel mai probabil s-a născut și a crescut în Amathonta³², o cetate din sudul insulei, sediu episcopal în acele timpuri³³, de unde relatează mai multe evenimente. Conform *Povestirii* II, 17, îl vedem puțin după 650, anul celei de a doua năvăliri arabe în Cipru, în cercul din jurul episcopului Ioan, ajutând la botezul unui tânăr evreu, Filip și stând chiar la masă cu episcopul.

³⁰ André Binggeli, *Anastase le Sinaïte: Récits sur le Sinaï et Récits utiles à l'âme. Édition, traduction, commentaire*, 2 vol., Paris N/Sorbonna, 2001, teză foarte importantă, dar nepublicată încă și de aceea foarte greu accesibilă. Textul editat de Binggeli a fost folosit ca text sursă pentru ediția de față.

³¹ A. Binggeli, *Anastase le Sinaïte. Récits sur le Sinaï et Récits utiles à l'âme*, pp. 344-362.

³² *Povestiri* II, 28: „patria mea, care este Amathonta”. În *Povestiri* II, 17, vorbește de un sfânt episcop Ioan al acestei cetăți, care a trăit după primele două raiduri ale arabilor musulmani asupra insulei. Anastasie a fost martor ocular la cele povestite aici.

³³ Amathonta sau Amathous, era situată la 8 km de Neapolis (Lemessos), pe coasta de Sud a insulei Cipru. Cetatea este atestată încă din sec. al VII-lea î.Hr. După cucerirea arabă, scaunul episcopal al Amathontei a fost mutat la Neapolis, care cu această ocazie a fost redenumită Nemesos sau Lemessos nova, astăzi Limassol. Despre episcopii care au păstorit în acest scaun, până în secolul al XII-lea, în perioada bizantină, a se vedea articolul Arhim. Fotios (Chariton) Joakeim, „Οἱ γνωστοὶ ἐπίσκοποι Ἀμαθοῦντος τῆς Κύπρου κατὰ τὴ βυζαντινὴ περίοδο (Ἀναθεώρηση τῶν σχετικῶν Καταλόγων)”, *Κυπριακαὶ Σπουδαί*, 74, 2010, pp. 57-87.

Tânărul novice i se adresează cu apelativul „Domnule avvă”, ceea ce ne face să presupunem că și-a început viața monahală chiar în Cipru, în locurile natale, iar o posibilă datare a nașterii sale ar fi 630, cel mai devreme 620³⁴. Dar fiindcă acest apelativ este foarte rar folosit în epocă de tinerii monahi, și mai degrabă de clerici, e foarte posibil ca el să fi fost chiar diacon atunci, de vreme ce ajuta la botezul tânărului. Episcopul Ioan pare să fi jucat un rol important în tinerețea sa, comparabil cu cel jucat de Sfântul Ioan Scărarul în cariera sa monastică la Sinai³⁵.

După perioada sa cipriotă, călătorește în Palestina, dar și în alte locuri din Răsărit, cum ar fi Siria sau Egiptul, în căutarea unei vieți duhovnicești mai înalte, dar poate și forțat de raidurile arabe. Un număr de povestiri relatează evenimente legate de această etapă. Este foarte probabil însoțit de cuviosul Ștefan Cipriotel, despre a cărui moarte relatează în *Povestirea I*, 38 și despre care spune că a intrat împreună cu el în Muntele Sinai. Această intrare pare să se fi realizat în jurul anului 660. La Ierusalim a locuit în apropierea Muntelui Măslinilor. Menționează acest lucru în *Povestirea II*, 7, amintind din această perioadă o întâmplare localizată cu 30 de ani mai înainte de alcătuirea culegerii *Povestirilor de suflet folositoare*.

La Sinai se stabilește definitiv după anul 660, iar una dintre ascultările pe care le-a avut pentru început aici a fost la bolnița mănăstirii³⁶, ceea ce a făcut pe unii cercetători să afirme că a avut chiar pregătire medicală³⁷. Anii aceia pot fi în parte

³⁴ Cf. A. Binggeli, *Anastase le Sinaïte. Récits sur le Sinaï et Récits utiles à l'âme*, p. 349.

³⁵ A. Binggeli, *Anastase le Sinaïte. Récits sur le Sinaï et Récits utiles à l'âme*, p. 348.

³⁶ Ridicată acolo cu contribuția Sfântului Papă Grigorie cel Mare, cf. *Povestiri I*, 3, nota 13.

³⁷ A. Binggeli, *Anastase le Sinaïte. Récits sur le Sinaï et Récits utiles à l'âme*, pp. 353-356; M.-H. Congourdeau, „Médecine et théologie chez Anastase

reconstituiți mai ales după prima sa colecție de *Povestiri*, care se referă cu precădere la perioada sinaită. Unul dintre primii săi părinți duhovnicești a fost un cuvios Epifanie, pe care îl menționează în *Povestirea I*, 29 și-l numește „avva Epifanie al nostru, zăvorâtul”. A petrecut în diverse sihăstria dependente de Mănăstirea Sinaiului pe care le menționează: Arselaos, „o vale greu accesibilă”, unde a stat trei ani (*Povestirea I*, 14), Malohas, „o vale greu accesibilă, aproape neumblată, în care am fost și eu oarecând” (*Povestirea I*, 21), Gouddas, un loc „care are o grădină, situat la 15 de mile de Sfântul Rug” (*Povestirea I*, 31). În acest din urmă loc a stat împreună cu Cosma Armeanul.

Aceasta este o perioadă în care s-a format din plin în viața ascetică, dobândind multe daruri ale Duhului Sfânt și în care are parte de importante experiențe duhovnicești³⁸ pe care le relatează în scrierile sale, deși de multe ori o face în stilul Sfântului Pavel (Cf. II Cor. 12, 2), vorbind la persoana a III-a. De exemplu, este foarte probabil ca în *Povestirea I*, 7 să fie vorba despre sine și nu despre un alt părinte. Aici relatează că în timpul unei răpiri duhovnicești, cu trei zile înainte de sărbătoarea Sfintei Culmi a Muntelui Sinai, aude un glas care îi spune: „Deci dacă vrei să ceri ceva, urcă la El (la Împărat) mai înainte de a primi mulțimea și, cu adevărat, orice vei cere îți va da ție”. A urcat împreună cu un preot, care a slujit Sfânta Liturghie acolo, mai înainte de sărbătoare cu o zi și tot ce a cerut atunci de la Hristos, în rugăciune, după făgăduința Sa (cf. In 11, 20), s-a împlinit.

le Sinaïte, médecin, moine et didascale”, în V. Boudon-Millot, B. Pouderon (eds.), *Les Pères de L'Église face à la science médicale de leur temps*, Beauchesne, Paris, 2005, pp. 287-298. Multe din cunoștințele antropologice și practice medicale ale timpului sunt dezvăluite de el mai ales în *Întrebări și răspunsuri*.

³⁸ Cf. H. Delehaye (ed.), *Synaxarium Ecclesiae Constantinopolitanae*, Bruxelles, 1902, 618.

Dacă este să dăm crezare lui B. Flusin³⁹, prin același procedeu, și *Povestirea* II, 19 este autobiografică. Nefiind precizată nici o referință cronologică, este posibil ca evenimentul să se fi petrecut în prima parte a vieții lui Anastasie sau în una dintre călătoriile sale misionare, când era deja monah sinait. Aici vorbește despre un iubitor de Hristos (*recte* Anastasie) care, plin de milă fiind față de un prizonier ce era în mare suferință, se dăruiește pe sine prizonier în locul aceluia, iar cel suferind este eliberat. După doar două zile, Dumnezeu descoperă unor alți creștini jertfa acestuia și-l răscumpără pentru suma de două sute de monezi. Însă fapta nu va rămâne nerăsplătită, căci pentru ea va primi de la Hristos „atâtea daruri trupești și sufletești [...], încât adeseori eu rugam bunătatea Lui să mai lase o parte din darurile Lui duhovnicești [...] și să mi le păstreze în veacul viitor”. În mod similar, în *Întrebări și răspunsuri* 6⁴⁰, Sfântul Anastasie oferă un răspuns mistic la întrebarea cine sunt adevărații închinători (In 4, 23), descriind pe om într-o manieră foarte apropiată de *Mystagogia* Sfântului Maxim Mărturisorul, ca adevărata Biserică a lui Hristos, spunând că acest răspuns i-a fost oferit de un isihast căruia nu-i descoperă numele, însă care putea fi evident, tot el. Aceste procedee sunt menite să ascundă virtuțile autorului în fața interlocutorilor săi, iar tradiția scrisă confirmă că scrisul său se datorează în primul rând experienței duhovnicești nemijlocite⁴¹.

Mai târziu, spre 690, probabil anul scrierii *Povestirilor de suflet folositoare*, îl vedem deja pe Anastasie printre bătrânii

³⁹ B. Flusin, „Démone et Sarrasins. L’auteur et le propos des *Diègèmata stèriktika* d’Anastase le Sinaïte”, *Travaux et Mémoires*, 11, 1991, p. 399.

⁴⁰ Sf. Anastasie Sinaitul, *Quaestiones et responsiones*, 6, CCSG 59, pp. 12-14.

⁴¹ Pentru *Întrebări și răspunsuri*, titlul ales de editorul J. Munitiz din multitudinea de variante din manuscrise este relevant: *Întrebări și răspunsuri despre diferite capete care sunt de la diferite persoane către Avva Anastasie, a căror dezlegare a făcut-o nu de la sine însuși, ci din multă cercare*, cf. CCSG 59, p. 4.

mănăstirii. Formează ucenici⁴², fiind foarte probabil atât preot, cât și duhovnic experimentat, îndrumând monahi, dar și laici care vin să-i ceară sfatul (cf. *Quaestiones et responsiones*). Purta cu sine o părticică din lemnul adevărat al Sfintei Cruci (*Povestirea* II, 5), dar și o părticică din Sfânta Euharistie socotită făcătoare de minuni (*Povestirea* II, 1), fapte care nu erau îngăduite oricui, ci doar unor personalități duhovnicești.

Ne-am putea gândi că unei astfel de cariere îi putea urma automat cea de egumen, însă astăzi teza aceasta nu mai poate fi afirmată ca o certitudine⁴³. A. Binggeli a analizat unicul indiciu al posibilului egumenat anastasian la Sinai, o scolie a unui copist din sec. IX-X pe marginea manuscrisului *Hierosolymitanus S. Sabas 408*, care s-a dovedit a fi o mărturie insuficientă⁴⁴. *Sinaxarul Constantinopolitan*, care, deși prezintă foarte sumar etapele vieții sale, e totuși foarte precis și nu face această mențiune. Apoi, comparativ cu Ioan Scărarul, care a fost cu certitudine egumen al Sinaiului și care a compus lucrări ascetice destinate explicit comunității sale monastice (*Scara raiului și Cuvânt către păstor*), Anastasie scrie mai mult lucrări apologetice, spirituale și pastorale, multe fiind de interes pentru cei din afara mănăstirii și nu destinate strict comunității sale monastice.

⁴² În *Povestiri* II, 5, pomenește de un ucenic al său Ioan, care devenise între timp stâlpnic în Diospole.

⁴³ De exemplu, J. Munitiz a susținut aceasta în studiile sale mai vechi, dar după apariția tezei lui A. Binggeli a renunțat la idee. Ipoteza egumenatului lui Anastasie la Sinai este preluată într-un recent catalog al egumenilor și episcopilor Sfântului Munte Sinai de A. Marinescu, *Mănăstirea Sf. Ecaterina de la Muntele Sinai, centru de spiritualitate ortodoxă și legăturile ei cu Țările Române (sec. III-XXI) – Izvoare patristice, postpatristice și interpretări*, teză de doctorat, Iași, 2003, p. 356 și în varianta tipărită: *Mănăstirea Sf. Ecaterina de la Muntele Sinai și legăturile ei cu Țările Române. Perspectivă istorico-patristică*, Editura Sophia, București, 2009, p. 415.

⁴⁴ Scolie menționată și de A. Guillou, „Le monastère de la Théotokos au Sinai”, *Mélanges d'archéologie et d'histoire*, 67, 1, 1955, p. 233, după Papadopoulos-Kerameus, *Ἱεροσολυμιτικῆ Βιβλιοθήκη*, I, St. Petersburg, 1891, p. 404.

Poate doar *Povestirile despre Părinții sinaiți* s-ar încadra în linia scrierilor Scărarului, fiind o culegere a faptelor minunate petrecute în legătură cu sau în comunitatea Muntelui Sinai. În afară de acestea, alegerea egumenului se făcea de către membrii comunității, iar un monah care călătorea atât de mult pe cât a făcut-o Anastasie avea puține șanse să fie vizat pentru această sarcină⁴⁵. A existat însă în prima jumătate a secolului al VII-lea un egumen al Sinaiului cu numele Anastasie, acesta fiind chiar cel care l-a tuns în monahism pe Sfântul Ioan Scărarul (cf. *Povestirea* I, 12) și poate de aici confuzia că ar fi fost egumen, însă acesta, evident, este un alt Anastasie decât Anastasie Sinaitul, autorul nostru⁴⁶, fiind doar o coincidență de nume.

Aspectul itinerant al vieții lui Anastasie a fost atent analizat de A. Binggeli⁴⁷. Dacă unele călătorii au avut scop spiritual, există altele cu scop misionar. În *Hodegos*, el menționează precis că a călătorit cu scopul de a cunoaște ereziile și a intra în dialog polemic cu episcopii monofiziți:

Noi nu scriem aceste lucruri din auzite, ci după o îndelungată experiență, după ce i-am cunoscut în Siria și

⁴⁵ Cf. A. Binggeli, *Anastase le Sinaïte. Récits sur le Sinai et Récits utiles à l'âme*, pp. 356-357.

⁴⁶ Cf. B. Flusin, „Le monachisme du Sinai à l'époque de Jean Climaque”, *Contacts*, 214, 2006, p. 211, nota 12. Unii cercetători l-au identificat pe acest egumen Anastasie cu Anastasie al II-lea Patriarhul Antiohiei (599-609/610): A. Marinescu, *Mănăstirea Sf. Ecaterina de la Muntele Sinai și legăturile ei cu Țările Române. Perspectivă istorico-patristică*, Editura Sophia, București, 2009, p. 412, și mai multe referințe la M.-J. Pierre, C.G. Conticello, J. Chryssavgis, „Jean Climaque”, în C.G. Conticello (ed.), *La théologie byzantine et sa tradition, Tome I (VIe-VIIe s.)*, Turnhout, 2015, p. 223. Ipoteza poate fi veridică doar în cazul unei datări mai timpurii a vieții Sf. Ioan Scărarul, așa cum fac autorii acestui articol și este mai puțin probabilă dacă acceptăm drept termen limită a morții Sf. Ioan Scărarul anul 669, așa cum susține A. Binggeli.

⁴⁷ Mai ales în A. Binggeli, *Anastase le Sinaïte. Récits sur le Sinai et Récits utiles à l'âme*, pp. 357-362.

în Egipt, în Alexandria și în alte locuri pe cei care, având ca dogmă existența în Hristos a unei singure firi, tâlcuiesc și cercetează orice termen scripturistic pe temeiul principiilor lui Sever. Căci în cartea numită *Iubitoarea de adevăr* a ridicat pentru aceștia la rang de lege faptul că [învățătura de] credință de la Calcedon a deformat 230 de citate ale Sfinților Părinți în *Apologia* alcătuită de Ioan din Cezareea – lucru pe care ni l-a arătat și nouă Atanasie Notarul [pe când ne aflam] la Babilon⁴⁸.

Tot în contextul călătoriilor sale, în *Povestiri de suflet foloșitoare*, Anastasie relatează unele istorisiri la care pare să fie martor ocular sau cel puțin să fi fost în apropiere. De exemplu, a călătorit în Damasc cu puțin timp înainte de a redacta a doua colecție de povestiri, de unde are vie în minte întâmplarea cu stâlpnicul care este ispitit de îndoiala cu privire la moralitatea unui preot (*Povestirea* II, 1). Tot aici s-a întâlnit cu mitropolitul locului (*Povestirea* II, 23), care călătorise cu opt ani mai înainte în Cipru și care i-a confirmat veridicitatea faptelor legate de Sfântul Athanasie din Pentashoinon. Tot la Damasc a avut, dar sigur într-o călătorie anterioară, o dispută publică cu susținători ai monotelismului⁴⁹.

A călătorit de mai multe ori în Palestina, prima dată aproximativ în 660, la plecarea din Cipru, dar mai este menționată și cel puțin o altă călătorie, „mai înainte cu câțiva ani” de redactarea *Întrebărilor și răspunsurilor*, în care descrie pe scurt clima din jurul Mării Moarte⁵⁰. Incursiunile sale în Egipt sunt menționate de asemenea în mai multe locuri din *Hodegos*. Po-menește de asemenea de Alexandria, Babilon (actualul Cairo),

⁴⁸ Sf. Anastasie Sinaitul, *Hodegos*, VI, 1, CCSG 8, pp. 98-99 [*Călăuza, îndrumar hristologic*, Sophia/Metafraze, București, 2014, p. 97].

⁴⁹ Cf. Sf. Anastasie Sinaitul, *Capita adversus monotheletas*, VII, 3, CCSG 12, p. 121.

⁵⁰ Sf. Anastasie Sinaitul, *Quaestiones et responsiones*, 28, 16, CCSG 59, p. 68.

Antinopolis⁵¹, locuri ale unor dezbateri publice în care este implicat, la începutul anilor 680. Tot în Egipt călătorește în portul Clysmă, cu un an înaintea redactării *Povestirilor de suflet folosite*, deci în 689. Cinci dintre povestirile din a doua serie, II, 9-13 sunt legate de acest loc.

Cursul vieții Sfântului Anastasie se întinde până după anul 700, dată la care este localizată cronologic a treia omilie despre creația omului⁵². După acest an, urmele sale se pierd și este de presupus că a trecut la Domnul, la o vârstă destul de înaintată, în primul deceniu al secolului al VIII-lea.

Povestirile Sfântului Anastasie Sinaitul

Am pregătit pentru volumul de față traducerea celor două colecții de povestiri duhovnicești ale Sfântului Anastasie (CPG 7758), a căror paternitate a fost definitiv demonstrată de André Binggeli, autorul monumentalei lor ediții critice, după care s-a și realizat traducerea de față⁵³. Unele dintre povestirile cuprinse în cele două colecții de față au avut o istorie complicată deoarece au circulat în versiuni apropiate în lucrările altor autori⁵⁴, dar și în colecții anonime. Altele, care aveau o relevanță

⁵¹ De exemplu Sf. Anastasie Sinaitul, *Hodegos*, CCSG 8, VI, 1, 111-114, p. 98; X, 1, 1, 23-24, p. 143; X, 1, 2, 36-37, p. 147; XIV, 1, 37-38, p. 257; XIV, 2, 65-67, p. 261.

⁵² CCSG 12, pp. 53-83.

⁵³ A. Binggeli, *Anastase le Sinaïte. Récits sur le Sinaï et Récits utiles à l'âme. Édition, traduction, commentaire*, 2 vol., teză de doctorat, Universitatea Paris IV/Sorbonna, 2001.

⁵⁴ De exemplu povestirile anastasiene I, 11 și II, 6 se regăsesc în Sf. Ioan Moshu, *Pratum spirituale*, PG 87, 2964C-2965A, 3004A, iar *Povestirea* II, 2 despre minunea icoanei Sfântului Teodor cu saracinii se găsește reluată și la Sfântul Ioan Damaschin, *Contra imaginum calumniatores orationes tres*, III, 91, PG 94, 1393; ed. B. Kotter, *Die Schriften des Johannes von Damaskos*, III, De Gruyter, 1975, p. 184.

hagiografică, au circulat și separat, fiind acum indexate și în *Bibliotheca Hagiographica Graeca* lui F. Halkin⁵⁵.

Prima dintre cele două colecții reprezintă *Povestiri despre cuvioșii părinți din pustia muntelui Sinai* (Διηγήσεις περὶ τοῦ Σινᾶ)⁵⁶, o adevărată cronică duhovnicească a Mănăstirii Muntelui Sinai în epoca egumenatului Sfântului Ioan Scărarul, un „omagiu comemorativ” al acestuia⁵⁷, iar a doua, *Povestiri de suflet folositoare* (Διηγήματα ψυχωφελῆ)⁵⁸, constituie un fel de jurnal de pelerinaj în Orient, în a doua parte a secolului al VII-lea, unde au fost consemnate întâmplări extraordinare, ziditoare de suflet, la multe dintre ele autorul fiind martor ocular, altele fiind doar culese de el, în mod cert autorul păstrându-le doar pe cele mai semnificative.

Aceste două colecții au fost editate la începutul secolului al XX-lea de patrologul francez F. Nau după câteva manuscrise pariziene⁵⁹. În această versiune, prima colecție cuprindea 40 de povestiri, iar a doua 18. Prima colecție era pusă atunci sub numele „smeritului monah Anastasie”, iar a doua pe seama

⁵⁵ F. Halkin, *Bibliotheca Hagiographica Graeca*, I-III, Bruxelles, 1957: 801; 883; 1076rc; 1318, 1318t, s; 1322u, w; 1442ta, tb, pg; 1444d, v, w; 1448p, q, qc, qn; 1450h; 1765s.

⁵⁶ Titlul complet este: Διηγήσεις διάφοροι περὶ τῶν ἐν τῇ ἐρήμῳ τοῦ Σινᾶ ὄρους ὁσίων πατέρων.

⁵⁷ Cf. A. Binggeli, *Anastase le Sinaïte. Récits sur le Sinai et Récits utiles à l'âme*, pp. 380-381.

⁵⁸ Titlul complet al culegerii este: Διηγήματα ψυχωφελῆ καὶ στηρικτικά γενόμενα ἐν διαφόροις τόποις ἐπὶ τῶν ἡμετέρων χρόνων.

⁵⁹ F. Nau, „Le texte grec des récits du moine Anastase sur les saints pères du Sinai”, *OC*, 2, 1902, pp. 58-89 și „Le texte grec des récits utiles à l'âme d'Anastase (le Sinaïte)”, *OC*, 1903, pp. 56-75, 78-79. În traducerea franceză a aceluiași editor „Les récits inédits du moine Anastase: contribution à l'histoire du Sinai au commencement du VIIe siècle”, *Revue de l'Institut Catholique de Paris*, 1-2, 1902, pp. 1-70. F. Nau s-a bazat pentru prima colecție pe manuscrisele *Parisini gr.* 917 și 914, cu unele variante preluate din *Parisini gr.* 1629, 1093 sau 1596. Pentru a doua colecție, Nau s-a bazat în primul rând pe manuscrisul *Parisinus gr.* 1596.

lui Anastasie Sinaitul⁶⁰. În orice caz, pentru F. Nau era foarte puțin probabil ca cele două lucrări, ce păreau să aibă o istorie separată, să aibă și un același autor. Nesiguranța paternității și umbra pe care, în felul său, a aruncat-o asupra celor două colecții, a făcut ca pentru multă vreme aceste lucrări să nu fie receptate la adevărata lor valoare și chiar socotite îndoielnice, neasociate de patrologi corpusului anastasian. Astfel, ele n-au mai contat nici în dezbaterile privind biografia Sfântului Anastasie.

În toată această epopee modernă a *Povestirilor* anastasiene trebuie să reamintim că intervenția lui S. Sakkos din dizertația sa doctorală de la Tesalonic din 1964⁶¹, mai ales datorită confuziilor sale privind identitatea lui Anastasie, a complicat și mai mult problema. Pentru el, care îl identifică pe Anastasie Sinaitul – autorul *Hodegos*-ului – cu Anastasie al II-lea, Patriarhul Antiohiei (599-609), cele două colecții de povestiri aveau drept autori alți Anastasie decât Anastasie, polemistul sinait. Pornind de la aceste teze, Sakkos ajunge să afirme că autorul celei de-a doua colecții de povestiri, *Povestiri de suflet folositoare* este un Anastasie autor pe la jumătatea secolului al VIII-lea, diferit de autorul *Hodegos*-ului care ar fi trăit, în acest caz, cam cu 150 de ani mai devreme, deși F. Nau, primul editor al povestirilor, nu excludea cu totul ipoteza ca cele două colecții să aibă un același autor⁶².

Lipsurile ediției Nau, mai ales în ceea ce privește a doua colecție, care era cu totul incompletă, au fost evidențiate mai

⁶⁰ Un inventar al tuturor autorilor cu numele Anastasie din această perioadă se găsește la N. Sakkos, *Περί Αναστασιών Συναϊτών*, Thessalonice, 1964, corectat, extins și actualizat în A. Savvides, B. Hendrickx (eds.), *Encyclopaedic Prosopographical Lexicon of Byzantine History and Civilization*, vol. 1, Turnhout, 2007, pp. 212-225.

⁶¹ S. Sakkos, *Περί Αναστασιών Συναϊτών*, Thessaloniki, 1964. Despre aceasta a se vedea anterior, pp. 13-17.

⁶² F. Nau, *OC*, 3, 1903, pp. 57-58 prezintă, cu o oarecare ezitare, argumente în favoarea acestei identificări.

întâi de P. Canart, într-o comunicare din 1961, din cadrul celui de al XII-lea Congres de studii bizantine de la Ohrida⁶³. Acest studiu a evidențiat insuficiența ediției Nau pentru cele două colecții și a adus în atenție povestiri inedite ce puteau fi adăugate celor deja cunoscute colecțiilor, bazându-se pe o analiză a manuscrisului *Vaticanus gr. 2592*, încă nestudiat la timpul acela. Canat descrie două povestiri inedite din colecția sinaită (41 și 42, CPG 7758 A), dar și o serie nouă de alte 18 povestiri, colecție numită de M. Geerard colecția C⁶⁴. M. Geerard este de fapt cel care pune în circulația academică contribuția și observațiile valoroase ale lui P. Canart, dată fiind utilitatea normativă a catalogului său, însă în lipsa unei ediții critice corespunzătoare a noilor povestiri, el nu face altceva decât să le menționeze și să le descrie conținutul prin intermediul titlurilor, păstrând ca numerotare de bază pe cea a lui F. Nau.

Pași importanți va face abia în 1991 B. Flusin care, într-un memorabil articol despre povestirile anastasiene⁶⁵ așază pe noi baze cercetarea lor și anunță pregătirea unei ediții critice, împreună cu P. Pattenden. Deși sarcina ediției critice a fost preluată și finalizată zece ani mai târziu de bizantinologul de origine elvețiană A. Binggeli⁶⁶, sub îndrumarea aceluiași B. Flusin, în teza sa de doctorat, rămasă deocamdată nepublicată, liniile directoare, conturate de dascăl, au fost confirmate și finalizate ulterior de cercetarea ucenicului său.

B. Flusin evidențiază pentru început valoarea manuscrisului *Vaticanus gr. 2592* (V) descoperit de P. Canart și demonstrează

⁶³ P. Canart, „Nouveaux récits du moine Anastase”, *Actes du XIIe congrès international d'études byzantines II*, Belgrad, 1964, pp. 263-271; manuscrisul *Vat. gr. 2592* a fost analizat de P. Canart și în studiul „Une nouvelle anthologie monastique: le *Vaticanus graecus 2592*”, *Le Muséon*, 75, 1962, pp. 109-129.

⁶⁴ M. Geerard, *Clavis Patrum Graecorum*, III, Turnhout, 1979, nr. 7758.

⁶⁵ B. Flusin, „Démons et Sarrasins. L'auteur et le propos des *Diègèmata stèrèktika* d'Anastase le Sinaïte”, *Travaux et Mémoires*, 11, 1991, pp. 381-409.

⁶⁶ Vezi *infra* nota 53.

că el constituie o mărturie mai veche a povestirilor anastasiene decât manuscrisele pariziene folosite de F. Nau. Aceasta o deduce din faptul că colecția A a povestirilor sinaite a fost tradusă în siriacă, păstrându-se în manuscrisul *Vaticanus syr.* 623 (S), copiat la Sinai în 886. Cele două manuscrise prezintă multe similitudini, aceeași ordine a povestirilor, având probabil o sursă comună, fiind cu siguranță mult mai apropiate de original decât manuscrisele folosite de F. Nau. Manuscrisul V însă nu conținea doar colecția A a povestirilor sinaite, ci și colecțiile B și C care capătă o altă lumină prin acest martor al autenticității și vechimii lor. Astfel, B. Flusin propune deja o renumeroare a colecției A⁶⁷ și sugerează unificarea colecțiilor B și C pe care la origine le vede a fi una singură⁶⁸.

În privința paternității colecțiilor, deja Bernard Flusin susține ipoteza autorului unic, bazându-se pe asemănările stilistice evidente între ele, dar și pe alte argumente: colecția A este redactată după ce arabii au atacat Sinaiul, deci în a doua jumătate a secolului al VII-lea, într-o perioadă apropiată de redactarea colecției BC, fiind posibil astfel din punct de vedere cronologic să aibă același autor. În povestirea A 28 (I, 38) autorul scrie despre cuviosul Ștefan Cipriotul, care a intrat în Sinai odată cu el. Astfel, autorul colecției A pare a fi deci un cipriot, ca și autorul colecției BC. O altă pistă exploatată de B. Flusin este cea dată de similaritățile evidente și locurile comune între cele două colecții de povestiri și alte două lucrări autentice, *Întrebări și răspunsuri* și *Hodegos*. Deși la acea vreme *Întrebări și răspunsuri* nu avea o ediție definitivă⁶⁹, cercetarea inițiată de M.

⁶⁷ B. Flusin, „Démone et Sarrasins. L’auteur et le propos des *Diegemata steriktika* d’Anastase le Sinaïte”, p. 383.

⁶⁸ B. Flusin, „Démone et Sarrasins. L’auteur et le propos des *Diegemata steriktika* d’Anastase le Sinaïte”, p. 389.

⁶⁹ Ediția critică a apărut abia în anul 2006: M. Richard, J. Munitiz (eds.), *Anastasioi Sinaitae Quaestiones et responsiones*, CCSG 59, Brepols, Turnhout, 2006.

Richard asupra acestei colecții, în care a analizat părțile autentice anastasiene⁷⁰, a fost suficientă pentru ca bizantinologul francez să deducă faptul că toate aceste lucrări au în fond un singur autor, pe Anastasie Sinaitul, teză pe larg reconfirmată în cercetările ulterioare de către A. Binggeli.

La începutul anilor '90, povestirile Sfântului Anastasie din colecția sinaită (A, I), au fost utilizate de patrologul grec Dimitrios Tsamis la editarea *Patericului sinait*⁷¹, însă împrăștierea micilor piese în capitolele alfabetice dedicate diferiților Părinți sinaiți nu a făcut deloc un serviciu consacării celor două colecții anastasiene ca unele de sine stătătoare, ci dimpotrivă, le-a dizolvat în încercarea de a obține o colecție cât mai completă a istorioarelor duhovnicești sinaite. Totuși, D. Tsamis acceptă, fără prea multe argumente, în introducerea sa la volum, paternitatea lui Anastasie Sinaitul asupra colecției de povestiri sinaite publicată de F. Nau⁷², ceea ce primul editor nu făcea.

În ceea ce privește datarea efectivă a celor două colecții de povestiri, ea a fost stabilită definitiv de A. Binggeli, în primul rând în baza elementelor interne, pornind de la ipoteza autenticității ambelor colecții. Astfel, el a concluzionat că prima colecție de povestiri, despre Părinții duhovnicești ai Sinaiului, datează din jurul anului 670⁷³, fiind una din primele încercări literare ale lui Anastasie, în timp ce a doua, mult mai elaborată stilistic, este scrisă în 690⁷⁴, fiind o operă de maturitate.

⁷⁰ Este vorba despre articolul lui M. Richard, „Les véritables «Questions et Réponses» d'Anastase le Sinaïte”, *Bulletin de l'Institut de Recherche et d'Histoire des Textes*, 15, 1967-1968, pp. 39-56 [reluat în *Opera Minora*, Turnhout, 1977, vol. III, 64], cel care a fost punct de pornire pentru viitoarea ediție critică, finalizată de J. Munitiz.

⁷¹ D. Tsamis, *Tó Γεροντικό του Σινᾶ* (Σιναιτικά Κείμενα 1), Thessaloniki, 1991 [Dimitrios G. Tsamis, *Patericul sinait*, trad. pr. prof. dr. I. Ică, Editura Deisis, Sibiu, 2010²].

⁷² Dimitrios G. Tsamis, *Patericul sinait*, p. 20.

⁷³ A. Binggeli, *Anastase le Sinaïte. Récits sur le Sinai et Récits utiles à l'âme*, pp. 332-334.

⁷⁴ A. Binggeli, *Anastase le Sinaïte. Récits sur le Sinai et Récits utiles à l'âme*, pp. 374-377.

Foarte recent, când credeam că lucrurile vor intra pe un făgaș normal în ceea ce privește autorul nostru, cu doar câteva luni în urmă, K.-H. Uthemann a publicat o amplă reconsiderare a tezelor lui Binggeli, mai întâi în impresionantul volum *Anastasios Sinaites. Byzantinisches Christentum in den ersten Jahrzehnten unter arabischer Herrschaft*⁷⁵, iar mai apoi, în sinteză, în articolul dedicat Sfântului Anastasie din primul volum al lucrării de referință *La théologie byzantine et sa tradition*⁷⁶. Deși nu a avut la dispoziție întreaga teză a lui Binggeli, după cum singur mărturisește⁷⁷, Uthemann, după o interpretare diferită a surselor manuscrise⁷⁸, concluzionează că doar a doua colecție de *poves-tiri anastasiene* (BC)⁷⁹ este autentică, iar colecția I (A) de *poves-tiri sinaite* aparține unui Anastasie Monahul, poate tot sinait, dar sigur altul decât autorul colecției II (BC). Totuși el nu face decât să reargumenteze pozițiile sale mai vechi privind autenticitatea operelor Sfântului Anastasie, cercetările lui Binggeli

⁷⁵ K.H. Uthemann, *Anastasios Sinaites. Byzantinisches Christentum in den ersten Jahrzehnten unter arabischer Herrschaft* (Arbeiten zur Kirchengeschichte 125), De Gruyter, Berlin, Boston, 2015, 946p.

⁷⁶ K.H. Uthemann, „Anastasios Sinaites”, în C.G. Conticello (ed.), *La théologie byzantine et sa tradition, Tome I /1 (VIe-VIIe s.)*, Turnhout, 2015, pp. 517-770. Sf. Anastasie a fost astfel inclus definitiv în canonul foarte restrâns al celor mai importanți autori bizantini din primul mileniu.

⁷⁷ Aceasta este foarte greu de obținut, aflându-se doar în două biblioteci din Paris, autorul descurajând în mod sistematic accesul la ea. Uthemann a avut la dispoziție de la J. Munitiz și G.C. Conticello doar textul grec cu traducere franceză și o parte (biografică) din studiu, cf. K.H. Uthemann, „Anastasios Sinaites”, p. 547, n. 176. Am folosit personal această teză, pe care am obținut-o sub formă de microfise de la *Atelier National de Reproduction des Thèses* din Franța.

⁷⁸ Susținut și de unele observații ale lui C. Faraggiana di Sarzana, „II *Paterikon Vat. gr. 2592*, già di Mezzoiuso, e il suo rapporto testuale con lo *Hieros. S. Sepulchri gr. 113*”, *Bollettino della Badia di Grottaferrata*, Nuova Serie 47, 1993, pp. 79-96, neasumate de Binggeli.

⁷⁹ Acceptă unificarea colecțiilor B și C, la origine una singură, pe linia de interpretare Canart-Flusin.

având, între altele, și un rezultat diferit în ce privește datarea *Hodegos*-ului⁸⁰, editat în 1982 de K.H. Uthemann. O prezentare detaliată a noilor argumente depășește cu mult cadrul acestei introduceri, iar o evaluare completă se va putea face abia după ce A. Binggeli își va publica teza⁸¹, să sperăm și cu un răspuns așteptat la criticile lui Uthemann.

Cum disputa este departe de a se finaliza, în proaspătul volum *La théologie byzantine et sa tradition*, I/1, găsim situația paradoxală ca două articole diferite, cel despre Sf. Ioan Scărarul (scris de M.-J. Pierre, C.G. Conticello și J. Chryssavgis)⁸² și cel despre Sf. Anastasie Sinaitul (al lui K.H. Uthemann) să aibă concluzii diferite, mai ales în ce privește cronologia vieții Scărarului. Însă opțiunea editorială a lui G.C. Conticello se pare că a fost de a publica ca atare ambele poziții, lăsând deschis spațiul discuțiilor ulterioare, volumul I/1 apărând oricum cu o întârziere de 13 ani față de volumul al II-lea⁸³. În ceea ce ne privește, am asumat linia de interpretare a lui A. Binggeli, publicând sub numele lui Anastasie Sinaitul ambele colecții patericale, fiind interesați în primul rând de valoarea duhovnicească a acestor povestiri, mărturii vii ale credinței.

⁸⁰ A. Binggeli, *Anastase le Sinaïte. Récits sur le Sinaï et Récits utiles à l'âme*, pp. 341-343.

⁸¹ Anunțată de mulți ani pentru colecția „Le monde byzantin” de la Paris.

⁸² M.-J. Pierre, C.G. Conticello, J. Chryssavgis, „Jean Climaque”, în C.G. Conticello (ed.), *La théologie byzantine et sa tradition, Tome I (VIe-VIIe s.)*, Turnhout, 2015, pp. 197-325. Autorii preiau cea mai mare parte a rezultatelor cercetării lui A. Binggeli, însă rămân la 649 ca posibil an al morții Sf. Ioan Scărarul.

⁸³ C.G. Conticello, V. Conticello (éd.), *La théologie byzantine et sa tradition, II (XIIIe-XIXe s.)*, Brepols, Turnhout, 2002, 1029p.

Interesul particular al *Povestirilor*

1. *Valoarea duhovnicească, istorică și hagiografică*

În primul rând trebuie să evidențiem faptul că Anastasie Sinaitul s-a străduit să scrie aceste serii de istorioare în scopul de a fi utilizate ca lecturi de suflet folositoare comunității monastice a Muntelui Sinai (în special colecția I), dar și pentru laici, mai ales pentru cei care erau prizonieri în mâinile musulmanilor⁸⁴. Prin genul literar al povestirilor ziditoare⁸⁵ în care trebuie situate aceste două colecții anastasiene, ele se așază în legătură directă cu mai vechile colecții de apoftegme sau paterice, scrise în regiunile în care a înflorit monahismul, precum Egiptul, Palestina, Siria sau Georgia, dar și cu alte lucrări precum *Limonariul (Pratum spirituale)* lui Ioan Moshu, *Istoria lausiacă* a lui Paladie, sau *Istoria monahilor din Egipt* atribuită lui Timotei Alexandrinul.

Autorul este interesat de întărirea credinței, pe de o parte a monahilor, motivându-i în susținerea vieții ascetice, aducând înaintea acestora pilda exemplară a contemporanilor care s-au ridicat la măsura Părinților din vechime, iar pe de altă parte urmărește întărirea credinței mirenilor în vremuri de nesiguranță extremă, persecuții, invazii ale barbarilor și ale musulmanilor. În același timp, scrierea acestor povestiri era o formă de cinstire a memoriei sfinților. Aceste scopuri le exprimă în mai multe locuri:

Istorisirile cele bune strălucesc Biserica lui Dumnezeu, ne întăresc în cunoașterea lui Dumnezeu, înalță sufletele la Dumnezeu, ne întorc din înșelare, îi trezesc pe cei

⁸⁴ Cf. *infra*, *Povestiri*, II, 8, p. 98.

⁸⁵ Analizat pe larg de A. Binggeli, *Anastase le Sinaité. Récits sur le Sinai et Récits utiles à l'âme*, pp. 364-374.

trândavi, sprijină pe cei învăluți, îi încredințează pe cei smintiți, îi înmoaie pe cei împietriți cu inima, îi luminează pe cei simpli.⁸⁶

...din pricina nesiguranței vieții noastre, ne-am străduit să adunăm numai pe acelea [povestirile, n.n.] care sporesc credința creștinilor și care sunt spre întărire fraților noștri prizonieri și tuturor celor ce ascultă și citesc cu credință⁸⁷.

Dimensiunea apologetică a acestor povestiri a fost accentuată de autor și datorită faptului că mulți dintre creștinii luați prizonieri erau forțați să treacă la islam. Unii o făceau de bună voie de frica torturilor sau pentru a nu mai avea încercări și suferințe din partea demonilor sau ale partenerilor lor umani, ceea ce s-ar fi întâmplat cu siguranță câtă vreme rămâneau creștini. Lor autorul le aduce înaintea acestor istorioare pline de har, mărturii ale singurei credințe revelate și mântuitoare, cea creștină, în varianta sa ortodoxă. Ereziile sunt permanent înfierate, iar islamul este în mod repetat considerat a fi o credință de origine demonică și de aceea orice adeziune a creștinilor la acesta este o apostazie⁸⁸.

În același timp, povestirile Sfântului Anastasie constituie și o frescă istorică vie a realităților spirituale, sociale și politice ale secolului al VII-lea. Este foarte onest cu elementele istorice pe care le menționează, căutând să fie localizate precis în spațiu și timp, pentru ca povestirile să fie cât mai credibile. De aceea, nu este de mirare că toți cercetătorii importanți⁸⁹ care au analizat aceste texte, le-au socotit drept surse istorice foarte serioase, indispensabile pentru cunoașterea perioadei.

⁸⁶ *Povestiri II*, Prolog, p. 85.

⁸⁷ *Povestiri II*, 8, p. 98.

⁸⁸ A se vedea paragraful următor, consacrat acestei chestiuni.

⁸⁹ Am în vedere aici mai ales pe J. Haldon, B. Flusin, G. Dragon, și A. Binggeli. John Haldon, chiar în titlul studiului său capital despre Anastasie, numește operele sfântului „sursă cheie pentru istoria societății și credinței est-mediteraneene a secolului al VII-lea”.

Povestirile Sfântului Anastasie corectează și aduc un plus de precizie anumitor date istorice, inexact cunoscute din alte surse. Un exemplu în acest sens este ajutorul în stabilirea mai exactă a episcopatului Sfântului Arcadie, Arhiepiscopul Ciprului, din secolul al VII-lea, pomenit în două povestiri: II, 15 și II, 25. În *Povestirea* II, 15, Sf. Anastasie relatează un proces intentat unui preot decăzut și vrăjitor, în timpul păstoririi Sfântului Arcadie. Procesul este datat în povestire „mai înainte cu zece ani de cucerirea acestei insule a ciprioților”, deci, conform datelor cunoscute azi, în 639, iar potrivit lui A. Binggeli, mai precis, chiar în 640⁹⁰. Multă vreme s-a crezut că păstoria în Cipru a Sfântului Arcadie s-a petrecut mult mai devreme, la sfârșitul secolului al VI-lea și începutul secolului al VII-lea, datorită unei mențiuni literare foarte importante, a Sfântului Ioan Damaschinul. În al treilea său tratat în apărarea sfintelor icoane⁹¹, acesta a reprodus un capitol din ampla *Viața* a Sfântului Simeon Stâlpnicul din Muntele Minunat (521-592): Ἐκ τοῦ βίου τοῦ ἀγίου Συμεῶνος τοῦ θαυματουργοῦ ἐξήγησις Ἀρκαδίου, ἀρχιεπισκόπου Κύπρου, θαῦμα ἑκατοστὸν τριακοστὸν δεύτερον (*Din Viața Sfântului Simeon făcătorul de minuni, istorisire a lui Arcadie, Arhiepiscopul Ciprului, minunea 132*). Mai mult, acest pasaj și un alt extras au fost prezentate și într-o ședință a Sinodului Ecumenic de la Niceea din 787⁹², însă fără a se indica autorul. Încărcată cu autoritatea mărturiei Sfântului Ioan Damaschinul, *Viața* marelui stâlpnic sirian a fost astfel

⁹⁰ A. Binggeli, *Anastase le Sinaïte. Récits sur le Sinai et Récits utiles à l'âme*, p. 551, nota 96. Povestirea aceasta, de presbytero mago (BHG 1444v, CPG 7758, B7) se găsește într-o altă formă și în Sfântul Anastasie Sinaitul, *Questions et responsiones*, Appendix 17, CCSG 59, p. 193.

⁹¹ Sf. Ioan Damaschinul, *Contra imaginum calumniatores orationes tres*, III, 92, ed. B. Kotter, *Die Schriften des Johannes von Damaskos*, III, PTS 17, p. 185.

⁹² P. van den Ven, „La patristique et l'hagiographie au concile de Nicée de 787”, *Byzantion*, t. 25-27, 1955-1957, pp. 332-333.

atribuită pentru multă vreme Sfântului Arcadie. Însă cum autorul acestei *vieți* a fost un ucenic direct al lui Simeon, prezent în comunitatea sa încă din anul 545⁹³, concluzia s-a tras că Arcadie a fost arhiepiscop cel mai târziu în primele decenii ale secolului al VII-lea.

Problema aceasta a fost semnalată mai întâi de H. Delehay, dar a fost analizată pe larg de bizantinologul belgian P. van den Ven, chiar în introducerea ediției critice la *Viața Sfântului Simeon Stâlpnicul din Muntele Minunat*⁹⁴. Argumentele de logică istorică ale lui van den Ven au creditat drept veridică cronologia din povestirea anastasiană, încât faptul că la anul 640 Arcadie era în viață⁹⁵ ne duce la ipoteza că autorul *Vieții Sfântului Simeon* este un alt autor decât Arhiepiscopul Ciprului, purtând poate același nume, dar cu siguranță altcineva. În caz contrar ar trebui să ne imaginăm că Sfântul Arcadie ar fi murit la peste 110 ani, ceea ce este greu de crezut. Demonstrația lui van den Ven a fost acceptată de bizantinologii contemporani⁹⁶.

Colecția I este, fără îndoială, foarte valoroasă din perspectivă hagiografică. Sfântul Anastasie i-a reținut aici, alături de Sfântul Ioan Scărarul, poate figura centrală a Sinaiului secolelor VI-VII pe mulți alți părinți duhovnicești, puțin cunoscuți din alte surse.

⁹³ Este martor ocular la întâlnirea dintre Sf. Simeon și Patriarhul Efreml al Antiohiei din 545, cf. *Viața Sfântului Simeon din Muntele Minunat*, 71.

⁹⁴ Paul van den Ven, *La vie ancienne de s. Syméon Stylite le Jeune (521-592)*, t. I: *Introduction et texte grec* („Subsidia Hagiographica” 32), Bruxelles, 1962. Discuția despre paternitatea acestei extraordinare *Vieți* la pp. 101-108 [*Viața Sfântului Simeon Stâlpnicul din Muntele Minunat*, *Viața Fericitei Marta, mama Sfântului Simeon Stâlpnicul din Muntele Minunat* (VHH 1), traducere din greaca veche de L. Enache, studiu introductiv și note de P. van den Ven, ediție de Pr. D. Bahrim, Editura Doxologia, Iași, 2013, pp. 11-21].

⁹⁵ Anii păstoririi sale sunt cel mai probabil 625-642, confirmați și de unele inscripții contemporane.

⁹⁶ A se vedea, de exemplu, articolul lui A. Kazhdan, N. Patterson Șevčenko, „Symeon the Stylite the Younger”, *ODB*, III, pp. 1986-1987.

Un exemplu de primă mână este al cuviosului Ioan Savaitul despre care scrie pe larg chiar Sf. Ioan Scărarul în *Scara*⁹⁷, laudându-l ca pe un bărbat cu viață sfântă, plin de discernământ. Sfântul Anastasie îl menționează în 4 povestiri: I, 11, 22, 23, 25. Ioan Savaitul este cel ce a prorocit egumenatul Sfântului Ioan Scărarul (I, 11), alături de Stratighie Zăvorâtul (I, 12), prevăzând personalitatea de excepție care va marca decisiv monahismul sinait și răsăritean, în general. Cuviosul Ioan Savaitul trăiește o intensă stare de pocăință și de înstrăinare, după ce are o viziune în care îi este descoperită gravitatea păcatului judecării aproapelui, pierzându-și simbolic din această cauză camilafca, semn al acoperământului lui Dumnezeu (I, 25). Are mare putere în rugăciune, ucigând prin aceasta un șarpe uriaș care îl amenința pe el și pe doctorul Dimitrie ce viețuia împreună cu el (I, 22), și vindecă de orbire, asemenea lui Hristos, puiul unei iepuroaice, care vine și-i mulțumește aducându-i în dar o varză (I, 23).

Sunt descrise și faptele sau sfârșitul minunat al altor părinți sinaiți precum Martirie, cel care a fost bătrânul îndrumător al Sfântului Ioan Scărarul (I, 10, 11), preotul Ilie (I, 14), Mihail Ibericul (I, 15), Gheorghe Arselaitul (I, 17- 20), Orentie cel cu mâna friptă (I, 26, 27), Ștefan din Bizanț (I, 28-30), Ștefan Cipriotul, cel care a intrat în Sinai împreună cu tânărul Anastasie (I, 38), dar și sfârșitul fericit al altor părinți doar de Dumnezeu știuți. Pe lângă viața chinovială bine organizată la Mănăstirea Sfintei Ecaterina, ctitorită de Împăratul Justinian, povestirile atestă o intensă viață anahoretică în pustiurile Peninsulei Sinai și chiar pe Muntele Sfânt. Unii părinți petreceau perioade de timp sau permanent ca anahoreți, rămânând în contact cu mănăstirea, iar alții care trăiau în izolare totală și contemplație au rămas necunoscuți după nume, această formă de viețuire fiind relatată în unele povestiri de Sf. Anastasie

⁹⁷ *Scala paradisi*, 4, PG 88, 720-724 [FR 9, 2002, pp. 129-136].

(I, 2, 30-36). Ascunderea și înstrăinarea de privirile indiscrete ale celorlalți sau mutarea în chip minunat dintr-un loc în altul, este prezentată în povestirile sinaite ca un dar al Duhului Sfânt, care-i acoperea pe acești sfinți (I, 33-36). Vedem astfel în povestirea I, 32, un bătrân sfânt din valea Sidid care și-a trimis ucenicul până la Raith și, aflându-se în deșert în contemplare, îl vede de departe pe acesta întorcându-se, dar crede că este un saracin și de aceea îl ascunde Dumnezeu sub chipul unui finic. Mai apoi ajunge prin mutare dumnezeiască la peșteră înaintea ucenicului, spunându-i că „el însuși era finicul și că, fiind răpit în contemplare dumnezeiască, nu a vrut să se împrăștie din întâlnirea cu oamenii”.

Cea mai importantă personalitate a primei colecții de povestiri anastasiene este neîndoielnic Sfântul Ioan Scărarul. El este atât subiectul câtorva povestiri (I, 11, 12, 16), care au devenit izvoare principale pentru *Viața sa*, scrisă de Daniil din Raith⁹⁸, dar este și una din sursele după care autorul nostru a scris unele din propriile sale relatări (I, 3, 26). Într-un fel sau altul, multe din personajele acestor povestiri sunt în legătură cu Sfântul Ioan Scărarul⁹⁹, trăiesc în aceeași epocă, încât A. Binggeli a văzut în această colecție un adevărat „omagiu comemorativ”¹⁰⁰ adus Sfântului Ioan, de vreme ce redactarea acestor povestiri are loc la doar un an după moartea marelui stareț¹⁰¹.

Câteva elemente de noutate specifice hagiografiei anastasiene, diferite de ceea ce va scrie mai târziu Daniil din Raith

⁹⁸ M.-J. Pierre, C.G. Conticello, J. Chryssavgis, „Jean Climaque”, în C.G. Conticello (ed.), *La théologie byzantine et sa tradition, Tome I (VIe-VIIe s.)*, Turnhout, 2015, p. 200.

⁹⁹ Despre unii dintre ei vorbește și Sf. Ioan Scărarul în *Scara*: Gheorghe Arselaitul, Ioan Savaitul și Ștefan din *Povestirea I*, 21.

¹⁰⁰ A. Binggeli, *Anastase le Sinaïte. Récits sur le Sinai et Récits utiles à l'âme*, p. 380. cf. D. F. Caner, *History and Hagiography from the Late Antique Sinai*, Liverpool University Press, 2010, p. 173.

¹⁰¹ cf. *Povestirea I*, 16.

trebuie menționate. Mai întâi vedem că deși Ioan a fost ucenicul bătrânului Martirie, nu acesta l-a tuns monah la vârsta de 19 sau 20 de ani pe promițătorul ucenic, ci starețul Anastasie (I, 11), așa cum se cuvenea, potrivit rânduielii Sfântului Munte. Profețiile lui Ioan Savaitul (I, 11) și Stratighie (I, 12) sunt menționate aproape identic în *Viața* lui Daniil. La fel, minunea cu arătarea prorocului Moise la masa celor 600 de pelerini (I, 12).

O surpriză o oferă ediția lui A. Binggeli prin faptul că observă, în baza manuscrisului *Parisinus gr. 917*, că în *Povestirea* I, 16 este vorba despre moartea Sfântului Ioan Scărarul și nu despre moartea lui Ioan Savaitul, așa cum credea de exemplu F. Nau¹⁰². Aici se vorbește despre un frate al sfântului, episcopul Gheorghe, care a murit potrivit prorociei lui Ioan la 10 luni după el, confirmând prin aceasta și sfințenia sa. Această povestire conduce în primul rând și la o posibilă nouă dată a morții lui Ioan Scărarul, nu în anul 649, așa cum o stabilise tot F. Nau¹⁰³, ci anii 659-669, dacă acceptăm datarea stabilită de Binggeli, cum că aceste povestiri sunt scrise în anii 660-670. Foarte posibil, episcopul Gheorghe a fost primul episcop ortodox al scaunului de Pharan după Teodor de Pharan, episcop monotelit, apropiat al patriarhului Serghie al Constantinopolului și susținător al acestuia, condamnat atât la Sinodul de la Lateran din 649, cât și la Sinodul al VI-lea Ecumenic de la Constantinopol din 680. Moartea episcopului Teodor, sau îndepărtarea sa din scaun, a făcut posibilă ocuparea acestuia de un episcop ortodox. De menționat că, în timpul disputei monotelite, mănăstirea din Sinai și cea din Raith au rămas ortodoxe, în timp ce cea din Pharan era subordonată episcopului

¹⁰² *Povestirea* XXXII, în „Le texte grec des récits du moine Anastase sur les saints pères du Sinai”, OC, 2, 1902, p. 79.

¹⁰³ F. Nau, „Note sur la date de la mort de S. Jean Climaque”, *Byzantinische Zeitschrift*, 11, 1902, pp. 35-37.

Teodor. Acesta este unul din motivele pentru care, în *Scara*, Sf. Ioan nu menționează deloc Mănăstirea din Pharan¹⁰⁴.

Însă nu doar prima colecție de povestiri a Sfântului Anastasie este importantă din perspectivă hagiografică, ci și a doua, dacă ar fi să menționăm doar câteva dintre personalitățile descrise aici. M-aș opri mai întâi la episcopul Ioan din Amathonta, orașul natal al lui Anastasie, descris pe larg în *Povestirea* II, 17, „ale cărui isprăvi de dragoste față de Dumnezeu și față de aproapele și de neținere de minte a răului nu știu dacă le întrece vreun om dintre cei ce sunt în generația noastră”. Este descris ca un om al păcii, iertării și smereniei, și un rugător contemplativ. Datorită ascultării față de episcop și prin darurile pe care acesta le avea, tânărul evreu botezat Filip vede limpede, timp de o săptămână, tainele lui Dumnezeu care sunt lucrate în chip nevăzut în Sfânta Liturghie și în Botez.

Mucenicia la Damasc a lui Gheorghe Maurul (cel Negru)¹⁰⁵ este descrisă și ea în *Povestirea* II, 22. Acesta este cunoscut doar din această istorioară¹⁰⁶, care atestă în același timp și un cult local, dezvoltat imediat după moartea sa, moaștele sale fiind așezate „cu cinste” într-o biserică în imediata apropiere a orașului. Gheorghe, creștin din copilărie, a fost luat la 8 ani rob de saracini și crescut în apostazie, apoi, ajuns la vârsta adolescenței, revine la creștinism și este ucis cu sabia chiar de stăpânul său.

¹⁰⁴ M.-J. Pierre, C. G. Conticello, J. Chryssavgis, „Jean Climaque”, p. 208, n.113, pp. 211-212. De menționat că autorii acestui articol acceptă și folosesc în totalitate pozițiile lui A. Binggeli privitor la autenticitatea colecției I anastasiene, interpretarea sa asupra *Povestirii* I, 16 și implicațiile ei în cunoașterea biografiei Sfântului Ioan Scărarul, mai puțin data morții pe care o socotesc ca fiind anul 649. Concluziile lui A. Binggeli sunt folosite și de B. Flusin, „Le monachisme du Sinaï à l'époque de Jean Climaque”, *Contacts*, 214, 2006, pp. 191-192.

¹⁰⁵ BHG 2162.

¹⁰⁶ Cf. F. Halkin, *Novum Auctarium Bibliothecae Hagiographicae Graecae* (Subsidia Hagiographica 65), Bruxelles, 1984, p. 237.

Deși nu și-a sfârșit martiric viața, Sfântul Anastasie descrie în *Povestirea II*, 21 mărturia pilduitoare a creștinei Eufimia, numind-o și pe ea muceniță. Eufimia era sclavă în Damasc la o femeie saracină, care o pedepsea cu câte două sute de lovituri de bici de fiecare dată după ce mergea la biserică și se împărtășea. Și nu lipsea în nici o duminică de la Sfânta Liturghie. Sfântul Anastasie evidențiază în mod special dorința acesteia pentru împărtășirea euharistică pentru că, în viziunea sa, nu poate exista viață duhovnicească fără Sfânta Euharistie¹⁰⁷, dorind să arate prin aceasta și puterea cu adevărat dumnezeiască a împărtășirii. Eufimia primea, prin credință, putere din puterea Sfintei Împărtășanii. Văzând stăpâna ei că nu este vătămată cu nimic, a cerut într-o duminică, în același fel, să i se administreze un număr dublu de lovituri, fiind salvată și de data aceasta în mod minunat. Nu după multă vreme, este răscumpărată de un creștin evlavios, iar ea se stinge din viață, lăsând vie pilda credinței sale.

Și Eufimia din Damasc, și Atanasie din Pentashoinon, care este pomenit în *Povestirea II*, 23 își vor găsi cu siguranță loc într-o viitoare ediție a *BHG*¹⁰⁸. Atanasie era fiul unui preot recăsătorit din acest sat cipriot, situat la aproximativ 6 km de Kitium, Larnaka de azi. *Povestirea* relatează mai întâi o minune din timpul vieții, când, fiind acuzat de mama vitregă că risipește,

¹⁰⁷ Despre folosul Sfintei Euharistii, a se vedea anterior *Povestirea II*, 20, dar și *Povestirile II*, 1, 4, 12, 14, 15, 16, 17; *Quaestiones et responsiones* 41, 42, 67, App. 10a, 10b, 11-13, 17, 18, CCSG 59, pp. 93-96, 119-120, 180-204, 192-195; *Oratio de sacra synaxi*, PG 848AC.

¹⁰⁸ Cf. și X. Lequeux, „Glanures hagiographiques dans les *Narrationes d'Anastase le Sinaïte: Georges le Noire, Euphémie l'Esclave, Athanase ó Πεντασχοινίτης*”, *Analecta Bollandiana*, 126, 2008, pp. 334-336. Atanasie mai este pomenit și în cronică lui Leontie Maheras, *Ιστορία τῆς Κύπρου τῶν Μέσων Χρόνων*, 36: „Ὁμοίως ὁ ἅγιος Ἀθανάσιος ὁ Πεντασχοινίτης, ἀπὸ τὸ Πεντάσχοινον, καὶ βρῦει ἰάματα.”, adică „Asemenea și Sfântul Athanasie Pentaskinitul, de la Pentashoinon, izvorăște tămăduiri”.

prin milostenia dată săracilor, proviziile casei, tatăl său, cercetând, a găsit hambarele pline, iar apoi este relatată o minune săvârșită după moartea sa timpurie, în care salvează de la moarte, în timpul unei furtuni, echipajul unei corăbii, ajunsă pe mare în dreptul satului. Probabil după această minune, căci corăbierii căutau biserica Sfântului Atanasie, pe mormântul său a fost ridicată o biserică în cinstea sa. Biserica se pare că a rezistat până în 1491, când a fost distrusă de un cutremur, în cele din urmă dispărând și satul. Recent, din anul 2000, pornind și de la aceste atestări bizantine, cultul Sfântului Atanasie a fost restabilit de către Mitropolia de Kitium, Haralambie Bou-sias compunând și slujba sa. Este pomenit la data de 10 iulie în fiecare an. În urma săpăturilor din anii 2004-2005 a fost descoperit chiar și mormântul său¹⁰⁹.

2. Povestirile, o apologie în fața provocării islamului

Secolul al VII-lea a adus o provocare, nemaîntâlnită creștinătății bizantine: apariția și expansiunea islamului. Pe fondul crizei politice, dar și religioase imperiale, armatele barbare, inspirate de noua ideologie expansionistă a profetului Mahommed, au reușit să ocupe și să devasteze, pentru anumite perioade, teritorii mari din Imperiu precum Siria, Palestina, Egiptul sau Cipru. Sfântul Anastasie a fost martor ocular la primele invazii ale Ciprului, petrecute la 649 și 650, dar va avea în atenție și evenimente petrecute în alte locuri aflate sub ocupație islamică. Trebuie să fi fost foarte puternică impresia

¹⁰⁹ Cf. articolului „Ὁσῖος Ἀθανάσιος ὁ Πεντασκοινίτης”, în *Ὁ Ζωοποιὸς Σταυρὸς*, nr. 98-100, 2007, pp. 493-503. Sunt publicate aici și fotografiile ale mormântului și ale ruinelor bisericii.

pe care dezastrul civilizației înfloritoare a insulei, ce nu cunoscuse în istoria sa nimic asemănător, a lăsat-o tânărului care va redacta câteva din amintirile sale în aceste povestiri, la sfârșitul secolului al VII-lea. De altfel, o importantă inscripție descoperită la Soloi, în ruinele bisericii episcopale, refăcută împreună cu reședința, doar cinci ani mai târziu de la aceste invazii de episcopul Ioan, confirmă veridicitatea istorică a acestor nefericite evenimente. Iată un fragment edificator din aceasta:

Mare este iubirea de oameni a lui Dumnezeu și bunătatea și negrăită răbdarea răului și neînțelese judecățile Lui/ Îndelung rabdă, cât voiește ca un bun. Pedepsește iarăși, dar ca un părinte iubitor cu multă milă ducând la întoarcerea către el și la îndreptare. Căci nici judecata nu este fără milă, nici mila fără judecată. Așadar, în anii indictionului al 7-lea, anul 365 de la Dioclețian, a avut loc atacul împotriva insulei noastre din pricina păcatelor noastre. Mulți au pierit și vreo 120.000 de prizonieri au fost deportați. Din anul următor insula a pătimit din nou un atac mai greu încă în care a căzut sub sabia un număr mai mare decât prima dată. 50.000 de prizonieri au fost luați, precum și mulțime (de bogății) și biserica a fost predată focului cu episcopia [...]. Dar marea bunătate a lui Dumnezeu în milostivirea Lui a binevoit ca această biserică să fie reconstruită și a stârnit râvna sfântului episcop Ioan care cu mult sârg [...] el care avea ajutorul lui Dumnezeu a restaurat clădirile surpate, le-a acoperit și le-a aranjat și care a încheiat lucrarea spre slava Tatălui și Fiului și a Sfântului Duh în al 30-lea indiction, anul 371 după Dioclețian¹¹⁰.

Pe lângă datarea precisă a primelor atacuri ale arabilor asupra Ciprului (649 și 650), inscripția arată și dimensiunile

¹¹⁰ Descoperită în 1974, această inscripție a fost publicată în mai multe cataloage. O ediție recentă a ei a fost publicată de Denis Feissel, „Jean de Soloi, un évêque chypriote au milieu du VIIe siècle”, *Travaux et Mémoires*, 17, 2013, pp. 227-230; traducerea din greacă a inscripției a fost făcută de Laura Enache.

dezastrului. Orașe întregi și-au aflat sfârșitul atunci și peste 170.000 de persoane au fost luate în robie și vândute ca sclavi. Oricât de exagerate ar părea astăzi aceste cifre, ele reflectă o realitate produsă de scopul imediat al atacatorilor: jaful și luarea de prizonieri. Ciprul fusese, prin poziția sa strategică, o insulă ferită de situații similare până atunci, de aceea populația a fost luată prin surprindere, iar conducătorii săi au fost incapabili de o negociere cu viitorul calif Mu'awiya¹¹¹, care conducea o impresionantă flotă de 1700 de corăbii, special construită în Egipt. Protecția militară bizantină, aproape inexistentă, n-a putut oferi nici un fel de ripostă. Acesta a fost momentul care l-a determinat pe tânărul Anastasie să plece în Țara Sfântă.

Inevitabil, problema relațiilor dintre creștini și musulmani a fost abordată în mai multe scrieri anastasiene¹¹². Dacă în *Hodigos* sau *Întrebări și răspunsuri*, această problematică este numai tangențial atinsă, deoarece tematica principală, cel puțin a primei lucrări este critica monofizitismului, *Povestirile de suflet folositoare*, care formează a doua colecție publicată în volumul de față, sunt gândite și ca o apologie contra islamului, tematica fiind aici manifestă¹¹³.

Anastasie scrie pentru a-i susține pe creștinii prizonieri, evidențind puterea minunilor (ale sfinților, Sfintei Cruci, Sfintei Euharistii, icoanelor, sfintelor moaște) ca argument al adevărului credinței creștine, căci „nu este altă credință decât numai a creștinilor” (*Povestirea* II, 10). Minunile erau lucrate

¹¹¹ După unele surse, ciprioții au refuzat orice negociere cu arabii musulmani, care au atacat în cele din urmă insula. Mu'awiya și-a instalat sediul, atât cât a stat în Cipru, chiar în reședința episcopală din Constanția; cf. Robert G. Hoyland, *In God's Path. The Arab Conquests and the Creation of an Islamic Empire*, Oxford University Press, 2015, pp. 90-92.

¹¹² Anterior islamizării, povestirile sinaite prezintă relațiile dintre Părinți și arabi într-o relativă armonie, raporturile însă agravându-se ulterior.

¹¹³ Cf. A. Binggeli, „Anastasius of Sinai”, în D. Thomas, B. Roggema (eds.), *Christian-Muslim Relations. A Bibliographical History*, vol 1 (600-900), Brill, 2009, pp. 198-199.

în mod excepțional de Dumnezeu pentru situația gravă în care se aflau creștinii, iar Anastasie aduce în atenție exemple de astfel de evenimente, menite să clarifice raporturile celor două comunități cu Dumnezeu. *Povestirea II, 2* este un astfel de model: atunci când au intrat arabii în Constanța, din racla cu trupul adormit al Sfântului Epifanie de Salamina a început să curgă mir binemirositor, încât s-a umplut pardoseala bisericii cu acest mir. La fel a curs mir din racla Sfântului Tihic, ucenicul apostolilor, aflată în Neapolis. Deși aceste minuni s-au făcut pentru oprirea celor care invadaseră insula, aceștia nicidecum nu au crezut, ci luau în vase mirul pentru a-l folosi ca parfum. Povestirea acestor evenimente devine pentru Anastasie un prilej de a compara necredința saracinilor cu cea a evreilor care, deși au văzut atâtea semne și minuni în timpul vieții lui Iisus, dar și la răstignirea Sa, totuși nu au crezut, ci spuneau că *scoate demonii cu Beelzebul, căpetenia demonilor*¹¹⁴. Astfel, primii musulmani sunt în viziunea Sfântului Anastasie *noii iudei*, iar islamul o reluare la un alt nivel a necredinței iudeilor.

Credința islamică este în general văzută de Sfântul Anastasie ca fiind inspirată de demoni, o falsă credință/necredință. Jertfele acestora nu se înalță la Dumnezeu, ci sunt primite de demoni și duse sub pământ (*Povestirea II, 11*), pe când jertfele duhovnicești ale creștinilor din Sfânta Liturghie sunt primite în Jertfelnicul cel mai presus de ceruri, potrivit viziunii Patriarhului Zaharia al Ierusalimului (*Povestirea II, 12*). Războiul duhovnicesc nevăzut este dus doar de creștini, pe când musulmanii sunt prietenii demonilor. Astfel, în *Povestirea II, 13*, Moise, fiul demonizat al unui anume Azaria din Clysmă, cunoscut al autorului, dar decedat între timp, se convertea în mod repetat la islam, lepădând credința creștină. La stăruințele apropiaților săi, trecea însă înapoi la creștinism. Întrebat de Sfântul Anastasie de ce face acest joc, Moise răspunde: „Și ce

¹¹⁴ Vezi *infra*, p. 90-92.

pot eu să fac, doamne, că ori de câte ori mă întorc și mă fac creștin, cumplit mă tulbură demonul și eu iarăși mă fac apostat, fiindcă astfel mă lasă în pace. Dar de multe ori mi s-a arătat mie duhul și mi-a poruncit, zicând: «Nu te închina lui Hristos și nu te voi supăra, nu-L mărturisi pe El Dumnezeu și Fiu al lui Dumnezeu și nu mă voi apropia de tine, nu te împărtăși și nu te voi tulbura, nu te pecetlui și te voi iubi»¹¹⁵. La fel, un anume Sartabias din Damasc, aflat într-o situație identică, află de la demonul care-l chinuie că aceștia sunt prietenii saracinilor și că este chemat de căpetenia sa, să meargă să ajute la atacarea Constantinopolului (*Povestirea II*, 3).

Demonii, de asemenea, lucrează și inspiră momentul dinaintea începerii lucrărilor la Cupola Stâncii din Ierusalim, aproximativ la anul 690 (*Povestirea II*, 7), iar această nouă construcție, potrivit autorului nostru, nu este Templu al lui Dumnezeu, deoarece potrivit vechilor profeții, reconfirmate de Domnul Hristos, nu se va mai reconstrui niciodată cu binecuvântarea inițială. În *Povestirea II*, 10, îl vedem pe Teodor, un corăbier din Clysma, care se leapădă de credința creștină la presiunile saracinilor islamici, iar la scurt timp după aceasta un alt marinar de pe aceeași corabie, Mina, îl visează noaptea pe Teodor umblând fără cap, dar intrând în dialog cu el și dezvăluindu-și identitatea. Mina a mărturisit ulterior acestea, plin de frică, în biserică¹¹⁶.

Asocierea dintre demoni și saracini, ca și alianța dintre demoni și eretici, este o temă constantă în cea de a doua colecție de *Povestiri*¹¹⁷, iar Sfântul Anastasie o asumă și o explicitează într-o retorică pastorală, care vizează întărirea comunității creștine în jurul Euharistiei și preoților și în jurul practicilor

¹¹⁵ *Infra*, pp. 105-106.

¹¹⁶ *Infra*, pp. 102-103.

¹¹⁷ B. Flusin, „Démons et Sarrasins. L'auteur et le propos des Diègèmata stèriktika d'Anastase le Sinaïte”, *Travaux et Mémoires*, 11, 1991, pp. 381-409.

religioase care nu sunt pe placul demonilor¹¹⁸ și care sunt în cele din urmă urâte și de saracini¹¹⁹. Tot demonii ajung să dea mărturie, în *Povestirea* II, 20, despre adevărul creștinismului și de faptul că islamul este o credință cu care ei fac casă bună. Un cuvios, Ioan din Damasc, a reușit să discute cu demonii care chinuiau patru tineri, întrebându-i: „Care credință o iubiți între toate credințele care există în lume astăzi?” Zic către el: „Pe cea a tovarășilor noștri”. Și zice către el: „Și cine sunt aceștia?” Zic ei către el: „Cei ce nu au nici un lucru dintre cele trei pe care vi le-am spus, nici nu mărturisesc Dumnezeu pe Fiul lui Dumnezeu, pe Fiul Mariei”¹²⁰.

Cu toată lumina negativă în care sunt descriși musulmanii în *Povestiri*, ei devin slujitori ai iconomiei lui Dumnezeu și sunt văzuți mai degrabă ca un instrument de pedeapsă pentru păcatele creștinilor, mai ales pentru căderea generală în erezia monotelită, susținută de Împăratul Constans al II-lea, fiul lui Heraclius. Persecutarea și chiar mutilarea principalilor eroi ai credinței de la Sinodul de la Lateran din 649, Sfântul Papă Martin și Sfântul Maxim Mărturisitorul cu ucenicii săi, a adus, în viziunea lui Anastasie, înfrângerea armatelor bizantine, decadența politică și spirituală a imperiului, lucrurile restaurându-se abia când a fost restabilită credința ortodoxă în Biserica Imperiului prin Împăratul Constantin al IV-lea la Sinodul al VI-lea Ecumenic. Iată ce spune în una din ultimele sale scrieri Sfântul Anastasie:

¹¹⁸ Acestea sunt Botezul, Crucea și Sf. Euharistie, în *Povestirea* II, 20.

¹¹⁹ Reamintim aici de Eufimia din Damasc (*Povestirea* II, 21), supusă la chinuri înfricoșătoare de stăpâna sa musulmană, pentru dorința sa de a merge la biserică să se împărtășească cu Sfintele Taine, prin grija lui Dumnezeu eliberată în cele din urmă.

¹²⁰ A se vedea, de exemplu și Sfântul Anastasie Sinaitul, *Quaestiones et responsiones*, 70, CCSG 59, p. 123: „Toate celelalte credințe ale păgânilor sunt plăcute diavolului și nu are nici o pricină pentru a le război, ci numai credința creștină este potrivnică lui, fiindcă adeseori luptă împotriva lui și îl zdrobește”.

Apoi moare Heraclie. Și repede se scoală Amalekul pustiei [arabii] lovindu-ne pe noi, poporul lui Hristos. Atunci deci a fost acea primă, înfricoșătoare și incurabilă cădere a armatei romane, vărsarea de sânge de la Gabitha, Iarmuk și Dathema, după care au avut loc cuceririle și devastările Palestinei, Cezareelor și Ierusalimului, urmate de înrobiri și pustiri incurabile ale pământurilor și insulelor și întregii Romanii. Dar nici așa nu și-au venit în simțire stăpânitorii și domnii romanilor, ci punând să fie aduși cei care au strălucit în Sinodul de la Roma [Lateran] i-au supus tăierii limbii și mâinilor. Dar care a fost răsplata noastră de la Dumnezeu pentru aceste lucruri? Acea pierire aproape cu totul a armatei și flotei romane și iarăși pustierea avansată a tuturor popoarelor și locurilor creștine care n-a încetat până când prigonitorul lui Martin n-a murit de sabie în Sicilia.

Dar fiul acestuia, evlaviosul Constantin, a unit printr-un Sinod Ecumenic sfintele Biserici mărturisind, potrivit Sfinților Părinți, o voință și lucrare dumnezeiască și omească în Hristos. Care Sinod, fiind primit de Dumnezeu ca o jertfă bine-primită și ca însăși tămâia lui Aaron, a făcut să înceteze pentru douăzeci de ani dezastrul poporului nostru, a întors sabia vrăjmașilor împotriva lor înșiși, a dat odihnă ținuturilor, a făcut marea iarăși navigabilă și a făcut nu puțină ușurare, mângâiere și pace întregii Romanii¹²¹.

Folosirea numelui de Amalek pentru arabi, subliniază încă o dată concepția Sfântului Anastasie cu privire la cuceririle și legea acestora. Ca și Amalek din Judecători 6, 1-5, arabii au fost trimiși pentru că *fiii lui Israel au făcut ce este rău înaintea*

¹²¹ Sf. Anastasie Sinaitul, *Homilia tertia de creatione hominis*, 1, CCSG 12, 1895, pp. 59-61 [traducere de diac. Ioan I. Ică jr. în volumul *Sfântul Maxim Mărturisorul și tovarășii să întru martiriu, papa Martin, Anastasie Monahul, Anastasie Apocrisiarul. Vieți, actele procesului, documentele exilului*, Ed. Deisis, Sibiu, 2004, pp. 57-58].

Domnului, în acest caz fiind vorba de persecuția lui Constans asupra ortodocșilor. Și, ca și aceia, arabii se năpusteau asupra lor și le nimiceau roadele pământului pentru că fără număr erau ei și cămilele lor și se iveau în țara lui Israel ca s-o nimicească¹²². Domnarea și tiranizarea creștinilor de către ei nu trebuie văzută numai ca o pedeapsă pentru căderile acestora din credința ortodoxă căci, în același timp, această prezență a arabilor era ca un ghimpe care îi ținea pe creștinii supuși ambițiilor de tot felul, în stare de trezvie duhovnicească, ferindu-i de riscul luptelor între diferitele provincii.

„Crede cu tot dinadinsul că pentru fărâdelegile noastre am fost încredințați unor asemenea tirani și nici așa nu ne depărtăm de rele, ci fiind în mijlocul supărărilor, facem încă fapte rele. Și credeți-mă pe mine care spun că dacă astăzi ar pleca dintre noi neamul saracinilor, îndată mâine se vor aduna verzii și albaștrii și se vor uide între ele Anatolia, și Arabia, și Palestina, și multe alte țări”¹²³.

Din toate aceste perspective, în condițiile în care contactele dintre creștini și islamici cunosc în întreaga Europă revirimentul neașteptat de astăzi, această proto-apologie contra islamului, *Povestirile de suflet folositoare* ale Sfântului Anastasie, devine iarăși deosebit de actuală.

¹²² Cf. R. G. Hoyland, *Seeing Islam as Others Saw It. A Survey and Evaluation of Christian, Jewish and Zoroastrian Writings on Early Islam*, Princeton, 1997, p. 103.

¹²³ *Quaestiones et responsiones* 65, CCSG 59, p. 117.

În loc de concluzii

Mai mult decât orice alte analize și concluzii, însăși lectura acestor *Povestiri* va aduce, cu siguranță, cel mai mare folos cititorilor. Harul Cuvântului lui Dumnezeu din ele, viu și lucrător, ne dăruiește adevărata hrană care poate potoli „foamea turmei de a auzi Cuvântul Domnului. [...] Căci istorisirile cele bune strălucesc Biserica lui Dumnezeu, ne întăresc în cunoașterea lui Dumnezeu, înalță sufletele la Dumnezeu, ne întorc din înșelare, îi trezesc pe cei trândavi, sprijină pe cei învăluți, îi încredințează pe cei smintiți, îi înmoaie pe cei împietriți cu inima, îi luminează pe cei simpli. Și mărturisește aceasta orice scriere de Dumnezeu inspirată care este de folos. Între acestea sunt și povestirile de față, a căror auzire cu adevărat este viață veșnică în Hristos Iisus Domnul nostru, Căruia fie slava în vecii vecilor. Amin”¹²⁴.

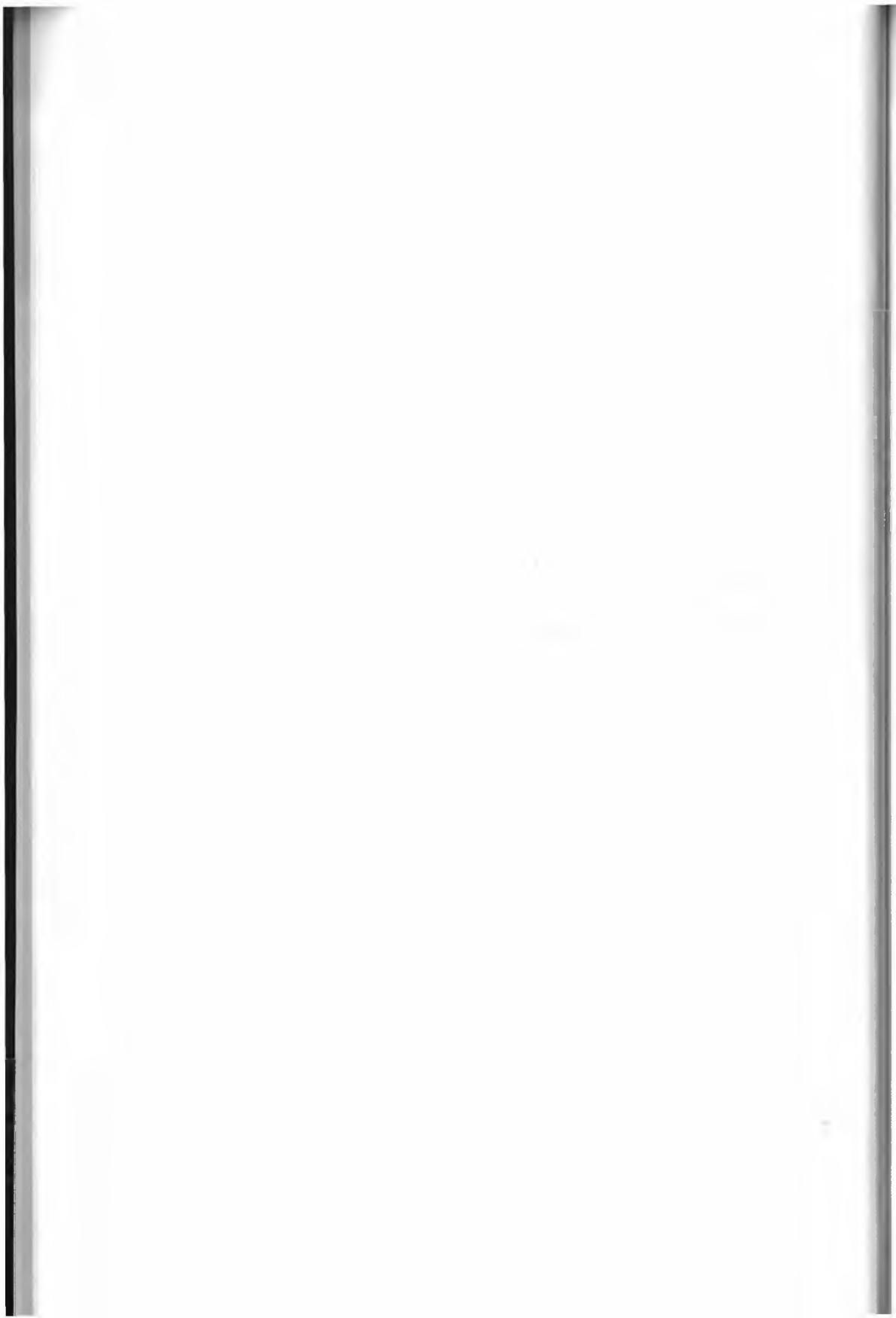
Pr. Dragoș Bahrim

Iași, 14 ianuarie 2016,
Sfinții Cuvioși Părinți uciși în Sinai și Raith

¹²⁴ *Povestiri* II, Prolog, pp. 85-86..

Sfântul Anastasie Sinaitul

*Povestiri dubovnicești despre cuvioșii
părinți din pustia Muntelui Sinai*

Ale lui Anastasie Sinaitul, smeritul și cel mai mic monah, felurite povestiri duhovnicești despre cuvioșii părinți din pustia Muntelui Sinai

I, 1

Mai înainte cu zece ani, doi dintre părinții Sfântului Munte al Sinaiului, între care unul este încă în trup, au urcat noaptea să se închine pe Sfânta Culme. Cum au ajuns preț de două aruncături de săgeți de Biserica Sfântului Ilie¹, au simțit o bună mireasmă străină de toate miresmele din lumea aceasta. Ucenicului i se păru că paramonarul² dăduse cu tămâie. Îi spune deci acestuia bătrânul și starețul lui, care încă mai trăiește: „Nu este pământească această bună mireasmă”. Așadar, pe când se apropiau de biserică, iată, văd înlăuntru ca un fel de cuptor de foc aprins³ și ca niște limbi de foc⁴ ieșind prin toate ferestrele lui. Iar ucenicul, văzând, s-a înspăimântat de vedenie, dar starețul îi dădu curaj, zicând:

¹ Sfântul Anastasie se referă la o biserică în Muntele Horeb (Jabal Suf-safa, fie pe Jabal al-Dayr, Jabal al-Moneijah-Musa sau în depresiunea dintre ele) închinată Sfântului Ilie. Cf. Egeria, *Itin.* IV. 1-2.

² *Paramonarul* era cel căruia i s-a încredințat paza, desemnat în anumite perioade chiar de episcopul locului. Aici poate să fie vorba de fapt de paracliser căruia, printre alte responsabilități, i s-a încredințat și paza bisericii. Cf. Egeria, *Itin.* III, 4.

³ Cf. Dan. 3, 6.

⁴ Cf. Fapte 2, 3.

„Pentru ce te temi, o, fiule? Puteri îngerești sunt împreună roabe cu noi⁵. Nu te teme, acestea se închină firii noastre în ceruri⁶, nu noi firii lor. Astfel, așadar, intrând în biserică amândoi ca într-un cuptor, s-au rugat și apoi astfel au urcat pe Sfânta Culme pe când era deja dimineață.

Iar paramonarul, când i-a văzut, a observat fețele lor slăvite și strălucite, precum odinioară fața lui Moise⁷, și a zis către ei: „Când ați urcat, ați văzut cumva ceva?” Iar aceia, voind a tăinui, au zis: „Nu, părinte”. Atunci a vorbit iarăși către ei paramonarul, și el fiind robul Domnului⁸: „Credeti-mă, voi ați văzut vreo vedenie că, iată, fețele voastre strălucesc⁹ de slava Duhului Sfânt”. Punându-i lui metanie, l-au rugat ca nimănui să nu destăinuie și, rugându-se, au plecat cu pace.

I, 2

Ne-a povestit nouă Misail Ibericul: „Când eram ucenic la Sfânta Culme, stând eu într-o noapte și rugându-mă înlăuntru în biserică, toate ușile fiind încuiate, iată, văd trei bărbați¹⁰ intrând fără să deschidă ușile, iar unul dintre ei purta o tunică veche de păr, iar ceilalți doi purtau colovioane din fibre de palmier. Văzând, așadar, că mă uitam la ei, s-au mirat și au zis către mine: „Putem, frate, să ne împărtășim?” Iar eu am zis către ei: „Da, părinților, dacă porunciți, îl trezesc îndată pe paramonar”. Dar ei ziseră către mine: „Nu, nu-l necăji

⁵ Cf. Apoc. 22, 9.

⁶ Cf. Sfântul Anastasie Sinaitul, *Quaestiones et responsiones*, 4, CCSG 59, p. 10. Omul îndumnezeit este mai presus de îngeri.

⁷ Cf. Ieș. 34, 30.

⁸ În acest context, e vorba de un ascet îmbunătățit, având darul discernământului; cf. Egeria, *Itin.* III, 4.

⁹ Cf. Mt. 17, 2; Lc. 9, 29.

¹⁰ Cf. Fc. 18, 2.

pe el". Or, ușa diaconească era închisă cu cheia ei, la fel și *armariul* unde era Sfânta Împărtășanie. Apropiindu-se ei, au pus metanie înaintea ușii diaconești și îndată ușile s-au deschis de la sine și *armariul* asemenea. Și după ce s-au împărtășit și au ieșit, iarăși s-au închis în urma lor ușile. Și s-au făcut nevăzuți.

I, 3

Iarăși ne-a povestit nouă Ioan, preacuviosul egumen al aceluiași Sfânt Munte al Sinaiului¹¹, că în urmă cu ani, a fost un paramonar în Sfânta Culme și, când a urcat el să aducă tămâierea de seară, a nins dintr-odată atât de tare, încât a fost acoperită toată culmea Sfântului Munte cu zăpadă, ca de vreo trei sau patru coți¹². Așadar, paramonarul a rămas blocat sus, nemaiputând să coboare. În anii accia, nimeni nu îndrăznea deloc să doarmă pe Sfânta Culme. În timp ce își făcea canonul, paramonarul, spre dimineață, a ațipit și, fiind mutat de Dumnezeu, s-a aflat în Roma la Biserica Sfântului Petru. Așadar, văzându-l pe el clericii apărând dintr-odată în mijlocul lor, s-au spăimântat și, după ce a urcat împreună cu ei la papă, i-a povestit ce s-a întâmplat. Dar, prin iconomia lui Dumnezeu, a fost aflat având la cingătoare și cheile ușilor care aveau înscris pe ele „Pentru Sfânta Culme din Muntele Sinai”.

Iar preacuviosul papă, ținându-l pe el, l-a hirotonit episcop al unuia dintre orașele sub [autoritatea] sfântului scaun al Romei. L-a întrebat pe el zicând: „Ce nevoie are mănăstirea?” Și aflând că are nevoie să fie construită o bolniță, trimitând

¹¹ Este vorba despre Sfântul Ioan Scărarul, cel mai cunoscut egumen al Muntelui Sinai; cf. și mai jos povestirile I, 8 – I, 12 și I, 16.

¹² Un cot înseamnă cam 50 cm.

bani și scrisori, a construit bolnița¹³, însemnând luna și ziua și cele privitoare la *paramonar*. În această bolniță și eu am fost îngrijitor de bolnavi¹⁴.

I, 4

Este un obicei la armeni, precum știți cu toții, de a veni des la Sfântul Munte Sinai la rugăciune. Mai înainte cu douăzeci de ani, a venit o obște mare dintre ei, de vreo opt sute de suflete și, după ce au urcat ei pe Sfânta Culme, când au ajuns la sfânta stâncă din exterior, acolo unde Moise a primit legea¹⁵, s-a petrecut o vedenie a lui Dumnezeu și o înfrișoșată minune în sfânt locul acela și la poporul acela. Și așa cum a fost oarecând la încredințarea legii, la fel a fost și acum, întreaga Sfântă Culme și poporul s-a arătat ca fiind în mijlocul focului. Dar ceea ce era cu totul neobișnuit era faptul că nimeni nu se putea vedea pe sine atins sau arzând, ci fiecare îl vedea [în foc] pe celălalt și unul pe altul. Dar când mulțimea

¹³ Este foarte posibil ca acest papă să fie Sfântul Grigorie cel Mare, care a sprijinit în epocă construcția unei bolnițe/infirmerii (νοσοκομείον) la Mănăstirea Muntelui Sinai. Se păstrează de la el o epistolă, *Ep. XI, 2*, adresată egumenului Ioan al Muntelui Sinai, datată 1 septembrie 600 și care pomenește acest lucru; cf. D. Norberg (ed.), *Gregorii Magni Opera*, V/4, *Registrum Epistularum (XI-XIV, Appendices)*, CCSL 140 A, 1982; V. Recchia (ed.), *Opere di Gregorio Magno*, V/4, *Lettere (XI-XIV, Appendici)*, Roma, 1999, pp. 18-19.

¹⁴ Aceasta este una din afirmațiile care susțin că Sfântul Anastasie ar fi avut și pregătire medicală. Mai multe argumente în acest sens se pot afla și în colecția sa de *Întrebări și răspunsuri*, unde aplică în context pastoral unele cunoștințe medicale ale timpului său. A se vedea și studiul lui M.-H. Congourdeau, „Médicine et théologie chez Anastase le Sinaïte, médecin, moine et didascale”, în V. Boudon-Millot, B. Pouderon (eds.), *Les Pères de l'Église face à la science médicale de leur temps*, Beauchesne, Paris, 2005, pp. 287-298.

¹⁵ Cf. Ieș. 33, 21.

aceea s-a înspăimântat și a strigat „Doamne, miluiește” ca la vreun ceas, iarăși s-a retras focul și nici un fir de păr nu a fost vătămat¹⁶, nici vreun veșmânt, ci numai toiegele lor ca lumânările s-au aprins în vederea aceea, iar apoi stingându-se, au rămas purtând semnul arderii, carbonizate în vârf ca de foc, mărturisind printr-o asemenea formă a lor și în țara lor, ca printr-un glas, că astăzi în Sfântul Munte Sinai, iarăși Domnul a fost văzut în foc¹⁷.

Și într-adevăr, văzând atunci această vedenie și unii sara-cini, deși erau chiar acolo sus, nu au crezut, nici nu au încetat să hulească sfânt locul acela, din pricina icoanelor și a cinstitelor cruci care se aflau pe el. Dar ar fi trebuit mai degrabă să vadă și să spună că dacă Dumnezeu ar fi hulit de creștini, nu ar face asemenea vedenii în bisericile lor, pe care nicio-dată nu le-a mai făcut nici la noi, nici la altă credință sau sinagogă a iudeilor sau arabilor¹⁸.

I, 5

Altă dată, iarăși, la aceeași Biserică a Sfintei Culmi, mai înainte de a fi fost pângărită și întinată de neamul acesta de acum¹⁹, un frate, care era ajutorul paramonarului, disprețuind [regula locului], s-a ascuns în altar, zicându-și că celui ce doarme acolo nu i se poate întâmpla nici o nedreptate²⁰. Așadar, paramonarul, socotind că ucenicul lui i-a luat-o înainte și a coborât, după ce a tămâiat sfântul locaș și după ce

¹⁶ Cf. Dan. 3, 94.

¹⁷ Cf. Ieș. 3, 2; 19, 18.

¹⁸ Minunile erau în epocă o dovadă a superiorității creștinismului față de orice altă religie.

¹⁹ La timpul când era scrisă colecția, Sfântul Munte era deja ocupat de saracini. Pângărirea bisericii despre care se vorbește nu a însemnat și transformarea ei în moschee sau construirea unei moschei în acest loc.

²⁰ Cf. *Povestiri I*, 3, nu se rămânea peste noapte pe Sfânta Culme.

a închis porțile, a plecat. În timpul nopții, s-a trezit ucenicul ascuns în altar, ca să curețe candelile și, când a ajuns la prima candelă, chiar scânteia pe care a scuturat-o²¹ i-a ars, din dumnezeiasca poruncă, coasta și s-a uscat chiar în ceasul acela toată coasta lui și o mână și un picior și a rămas pe jumătate uscat²² până la sfârșitul vieții.

I, 6

Și un altul dintre frați, mai înainte cu cinci ani, era ajutor de paracliser la aceeași Biserică a Sfintei Culmi, pe nume Elisei, armean fiind de origine. Spunea că nu o dată, nici de două ori, ci aproape în fiecare noapte, s-a învrednicit, ca un curat ce era, a vedea foc arzând în Sfântul Altar al Bisericii [închinat] dumnezeieștii încredințări a legii. Și la o sărbătoare a Sfintei Cincizecimi²³, pe când se ținea sfânta anaforă, în aceeași biserică a Sfintei Culmi, când preotul a strigat „Cântarea de biruință”²⁴, au răspuns toți munții cu un strigăt înfricoșat, zicând de trei ori: „Sfânt, Sfânt, Sfânt”²⁵, răsunând și trăgându-l strigătul pentru jumătate de oră²⁶. Acest strigăt însă nu l-au auzit toți, ci numai aceia care au urechi, despre care a zis Hristos: *Cei ce au urechi de auzit să audă*²⁷.

²¹ Cf. Înț. Sir. 28, 12.

²² Cf. III Rg. 13, 4.

²³ Aici Sfânta Cincizecime se referă fie la ziua sărbătorii Cincizecimii (la care erau prăznuite atât pogorârea Duhului Sfânt asupra apostolilor, cât și încredințarea legii lui Moise), fie la perioada de cincizeci de zile de după Paști care culmina cu ziua Cincizecimii.

²⁴ *Liturgia Sf. Ioan Gură de Aur*, cf. ediția F.E. Brightman, *Liturgies Eastern and Western being the Texts Original or Translated of the Principal Liturgies of the Church*. Vol. I. *Eastern Liturgies*, Oxford, 1896, p. 323.

²⁵ Is. 6, 3; *Liturgia Sf. Ioan Gură de Aur*, ed. Brightman, p. 323.

²⁶ Partea a doua a povestirii se găsește și în Teognost, *Thesaurus*, XVII, A, 55, CCSG 5, pp. 171-172. La F. Nau, cele două părți ale povestirii constituie două piese separate, povestirile 37 și 3.

²⁷ Mt. 11,15; Lc. 8, 8; 14, 35.

I, 7

Și un altul, care a trăit cu autorul de față de când a ieșit din pântecel mamei lui, mi-a povestit iarăși, zicând²⁸: Mai înainte cu trei ani, când am urcat din pustie în Sfântul Munte, cu trei zile înainte de sărbătoarea Sfintei Culmi, m-am văzut pe mine însumi noaptea ca răpit afară din mine că eram într-un palat și cineva mă întreba și zicea: „Pentru ce ai venit aici, avvo?” Apoi, când am răspuns că am venit ca să mă închin cu râvnă Împăratului, mi-a zis mie și el: „Deci dacă vrei să ceri ceva, urcă la El mai înainte de a primi mulțimea și, cu adevărat, orice vei cere îți va da ție”²⁹. Ceea ce s-a și întâmplat, spre slava Lui! Căci venindu-mi întru sine din vedenia aceea, și cercetând cu discernământ cele spuse și văzute, am cerut [îngăduință] de la cei ce administrau sfântul locaș și, luând un preot și toate cele de trebuință, am urcat mai înainte de hram cu o zi și am slujit Liturghie (σούναξις) pe Sfânta Culme, cerând de la Dumnezeu și primind plinire cererilor, precum a arătat urmarea lucrurilor.

I, 8

Mai înainte cu oarece vreme a bântuit, prin îngăduința Domnului, o molimă în pustia noastră și, după ce a murit un oarecare cuvios părinte virtuos și după ce a fost înmormântat în cimitir, a doua zi, a mai murit unul dintre frații mai

²⁸ Cf. A. Binggeli, *Anastase le Sinaites. Récits sur le Sinait et Récits utiles à l'âme*, p. 489, dar și lui B. Flusin, avem de-a face cu o povestire autobiografică, în care autorul își ascunde identitatea, folosind un procedeu literar asemănător Sfântului Pavel din II Cor. 12, 2 sau lui Paladie, *Istoria Lausiacă*, 71.

²⁹ Cf. In 11, 20.

cu neluare aminte și a fost înmormântat deasupra cortului cuviosului bărbat. După încă o zi, când a murit un alt părinte, au venit să pună în mormânt rămășițele lui și au găsit că a aruncat jos de pe el cuviosul bărbat cortul fratelui păcătos. Apoi, socotind că din întâmplare a fost acest lucru și nu anume printr-o minune, iarăși luându-l, au pus deasupra părintelui pe frate. Iar când au venit ziua următoare, iarăși au găsit că virtuosul bărbat l-a aruncat departe pe frate.

Înștiințându-se despre aceasta, cuviosul părintele nostru stareț a venit la fața locului și, intrând în mormânt, zice bătrânului mort, cu numele Ioan: „Avvă Ioane, în viața ta ai fost blând și îndelung răbdător”. Și, luând cu propriile mâini rămășițele fratelui, le pune peste bătrân și iarăși zice către el: „Avvă Ioane, poartă-l pe fratele, chiar dacă era păcătos, cum și Dumnezeu poartă păcatele lumii³⁰”. Și din acea zi nu a mai aruncat bătrânul cortul fratelui.

I, 9

Este un loc sălbatic³¹ și foarte greu de pătruns la patruzeci de mile de Sfântul Munte, numit Turbas. În acest loc stătea un bătrân foarte minunat, având și pe ucenicul lui cu el. Când au venit, așadar, doi *excubitori*³² din Constantinopol, frați gemeni fiind, au lepădat³³ lumea în Sfântul Munte la

³⁰ Cf. In 1, 29.

³¹ δυσχερής, literal înseamnă „greu de luat în mâini, greu de mânuit”, dar în context credem că se referă la faptul că era greu accesibil.

³² Soldați în garda de elită imperială, înființată de împăratul Leon I (457-474).

³³ ἀπετάξαντο, „a renunța”, aici are sensul de a lepăda lumea în scopul de a depune voturile monahale. Acest verb se folosea strict cu acest sens, adică a lepăda lumea, a deveni călugăr.

cuviosul părintele nostru, starețul Ioan³⁴, și făcând doi ani în mănăstire³⁵, au plecat, însingurându-se în Turbas, acolo unde ședea marele bătrân. Și, petrecând acolo câtva timp, au murit.

Așadar, luând rămășițele lor, bătrânul și ucenicul lui s-au dus și le-au pus și le-au îngropat într-o peșteră. Și după puține zile, după ce a murit și bătrânul, ca și cum, chipurile, l-ar cinsti pe el ucenicul lui, s-a dus și a pus rămășițele lui în mijlocul rămășițelor celor doi *excubitori*. Și în a treia zi, venind să tămâieze pe bătrân, l-a aflat că au aruncat rămășițele lui cei doi *excubitori* din mijlocul lor și s-a întristat foarte. Și, luându-l iarăși, l-a pus în mijlocul lor și iarăși venind, l-a aflat că iar l-au aruncat, și aceasta de trei ori. Atunci a șezut tânguindu-se ucenicul și zicând în sinea lui: „Oare nu cumva o fi avut vreo erezie în sufletul lui bătrânul sau vreun păcat de neiertat, că aceștia, începători fiind, iată, de acum a treia oară, l-au aruncat din mijlocul lor?” Acestea cugetându-le el cu lacrimi, noaptea l-au trezit pe el cei doi *excubitori*, zicând: „Crede, omule, bătrânul tău nu era nici eretic, nici vreo altă pricină nu avea, ba încă și robul lui Hristos este. Dar tu, cum nu ai judecat cu mintea că noi, deși împreună ne-am născut și împreună am fost ostași împăratului celui pământesc și împreună am lepădat lumea și iarăși împreună am fost înmormântați și împreună ne-am înfățișat lui Hristos, tu totuși ne-ai despărțit pe noi și ai pus pe altul în mijlocul nostru”? Și acestea auzindu-le fratele, fiind încredințat, a slăvit pe Dumnezeu.

³⁴ Foarte posibil este vorba de Sfântul Ioan Scărarul.

³⁵ Este vorba de un noviciat de doi ani. Această perioadă era foarte scurtă pentru că în alte chinovii noviciatul se putea întinde până la 10 ani; cf. J. Patrich, *Sabas, Leader of Palestinian Monasticism, Fourth to Seventh Centuries* (DOS 32), Washington, 1995, pp. 258-266.

I, 10

Avva Martirie, cel ce l-a tuns pe cuviosul părintele nostru egumen³⁶, a rămas câțiva ani în golful Sfântului Antonie dincolo de Marea Roșie. Și pe când ședea el acolo, a fost o năvală a unor barbari sălbatici asupra celor ce locuiau în munții aceia. Barbarii, pustiind locul, au ucis vreo șase părinți. Între aceștia era și Conon Cilicianul, bărbat cu discernământ și dăruit cu harismă profetică. Luând, dar, trupurile lor, Martirie le-a pus într-o peșteră, punând la gura peșterii o placă de piatră neșlefuită acoperită cu var nestins și înscriind pe ea numele sfinților.

După oarecare vreme, a venit să cerceteze mormântul, nu cumva să fi fost săpat de vreo hienă sau de vreo altă fiară. Și venind, a aflat nevătămate inscripțiile și mormântul intact. Dar deschizând mormântul și intrând în el, a aflat două trupuri mutate de Dumnezeu undeva unde numai El știe, cel al lui Conon și al unui alt mare bătrân.

I, 11

Același avvă Martirie, când l-a tuns egumenul pe cuviosul părintele nostru Ioan, fiind în vârstă de 20 de ani, l-a luat pe el cu sine și a plecat la stâlpul pustiei noastre, Ioan Savaitul³⁷,

³⁶ Sfântul Ioan Scărarul, cf. și *Povestiri* I, 11, mai jos. Avva Martirie a fost îndrumătorul duhovnicesc al Sfântului Ioan în anii de noviciat, iar tunderea acestuia în monahism a fost realizată de un egumen pe nume Anastasie (altul decât autorul nostru, care a trăit mai târziu) în Biserica Sfintei Culmi.

³⁷ Același Ioan Savaitul (provenea din Lavra Sfântului Sava) apare și mai departe în *Povestiri* I, 22, 23 și 25. Este evidențiat de asemenea și de Sfântul Ioan Scărarul în *Scara*, 4, PG 88, 720-724 [FR 9, 2002, pp. 129-136], descriindu-l ca pe un bărbat cu darul discernământului [721D, FR 9, 2002, p. 130].

care petrecea în pustia Gouda, având cu el ucenic pe Ștefan Capadocianul. Așadar, de cum i-a văzut pe ei bătrânul, Savaitul, ridicându-se, a pus apă într-un lighean mic și a spălat picioarele ucenicului [lui Martirie] și i-a sărutat mâna, iar lui Martirie, starețul, nu i-a spălat picioarele³⁸. Prin urmare, s-a smintit Ștefan de întâmplare. Dar după plecarea avvei Martirie și a ucenicului lui, văzând cu ochi străvăzător că propriul lui ucenic s-a smintit, Ioan Savaitul a zis către el: „Pentru ce te-ai smintit? Crede-mă, cine era ucenicul acela nu știu, dar eu am primit pe egumenul Sinaiului și picioarele egumenului le-am spălat”³⁹.

După patruzeci de ani, [Ioan, ucenicul lui Martirie] a devenit egumenul nostru, potrivit profeției bătrânului.

I, 12

Nu numai Ioan Savaitul, ci și Stratighie, zăvorâtul, deși nu a ieșit deloc din chilie în ziua în care Anastasie, egumenul, l-a tuns pe Ioan, l-a văzut pe el coborându-se de pe Sfânta Culme și, chemându-l pe Martirie, și acesta, pe ucenic, zise către bătrân: „Spune mie, Martirie, de unde este copilul acesta și cine l-a tuns pe el?” Zise către el Martirie: „robul tău, părinte, este ucenicul meu, și l-a tuns pe el Anastasie, egumenul”. Atunci zice către el Stratighie: „Pe sfânta pronie! Martirie, cine se duce să-i spună lui Anastasie că astăzi a tuns pe egumenul Sinaiului?”⁴⁰

³⁸ Cf. In 13, 5.

³⁹ O povestire despre patriarhul Grigorie al Antiohiei la Ioan Moshu, *Pratum spirituale*, 139, PG 87, 3004A [Ioan Moshu, *Limonariu sau Livada duhovnicească*, trad. pr. T. Bodogae și pr. D. Fecioru, Alba Iulia, 1991, pp. 134-135].

⁴⁰ *Povestirile I*, 11-12 referitoare la Sfântul Ioan, se găsesc și în *Viața Sfântului Ioan Scărarul* scrisă de Daniil din Raith, PG 88, 608 [FR 9, 2002, pp. 44-45].

Și cu adevărat pe drept cuvânt și cu vrednicie au profețit cuvioșii părinți despre preacuviosul părintele nostru Ioan. Căci acesta era împodobit cu toată virtutea⁴¹ și strălucea, încât părinții locului l-au numit pe acesta *al doilea Moise*. Așadar, într-o zi, când au venit aici în jur de vreo șase sute de străini și când ședeau ei la masă și mâncau, a văzut cuviosul Ioan, părintele nostru, pe un om tuns scurt, îmbrăcat evreiește în haină de lână, alergând încoace și încolo și poruncind cu autoritate bucătarilor și iconomilor și chelarilor și celorlalți slujitori. După ce a plecat poporul și slujitorii au șezut să mănânce, a fost căutat și acela care alerga pretutindeni și dădea porunci și nu a fost găsit. Atunci robul lui Hristos, egumenul, zice: „Lăsați-l pe el. Nimic străin nu a făcut Domnul Moise slujind în propriul lui locaș”.

I, 13

A mai fost aici și un alt egumen, cel numit Isaurul, bărbat purtător de duh și dăruit cu harisma tămăduirilor. Și un oarecare paralytic stătea în bolniță și, arătându-i-se lui Stăpâna noastră, Născătoarea de Dumnezeu, zice către el: „Du-te la egumen și îți va face ție rugăciune și te vei însănătoși”. A ieșit paralyticul, târându-se, și s-a dus la egumen. Și din iconomia lui Dumnezeu, când acesta a bătut în ușă, nu s-a aflat nimeni prin preajmă care să iasă și să-i deschidă, în afară de egumenul însuși. Și când acesta a ieșit și i-a deschis lui, i-a cuprins paralyticul picioarele, zicând: „Nu te voi lăsa, fiindcă Născătoarea de Dumnezeu m-a trimis la tine”. Și fiind silit de el, bătrânul și-a desprins cingătoarea și i-a dat-o lui, zicând: „Ia și te încinge”. Și încingându-se, îndată s-a sculat, sărind și umblând pe picioare, săltând și laudând pe Dumnezeu.

⁴¹ Cf. III Mac. 6, 1.

I, 14

Locul Arselaos este o vale greu accesibilă, întru care și eu am locuit pentru trei ani. În acest loc am aflat locuind doi părinți armeni, pe Avva Agathon și pe Ilie preotul. Într-una din zile, zice Ilie lui Agathon: „Frate, pregătește-te, că în următoarele zece zile vei pleca la Domnul. Căci te-am văzut pe tine astăzi purtând schimă nouă și plecând la nunta împărătească. Și cu adevărat, când ai bătut în ușă, L-am auzit pe Stăpânul casei zicând: «Bine ai venit, Agathon. Faceți-i lui loc și deschideți-i lui»”. După cum s-a și întâmplat, că în cinci zile Agathon a plecat la Domnul.

I, 15

În acest loc a locuit și Mihail Ibericul cu cinci ani mai înainte de a pleca la Domnul. Acest Mihail l-a avut ucenic pe Eustatie, cel care a venit și în Babilon⁴², vrând să-și caute de mâna lui⁴³. Când Mihail s-a îmbolnăvit, a stat lângă el, plângând, Eustatie. La mormântul părinților care era acolo, coborârea era foarte anevoioasă și primejdioasă din pricina stâncilor netede. Zice, așadar, către Eustatie Mihail: „Fiule, adu-mi să mă spăl și să mă împărtășesc”. Și după ce a făcut aceasta, iarăși îi zice lui: „Știi, fiule, că este primejdioasă și alunecoasă coborârea la mormânt și, dacă voi muri, te primejduiești să mă duci și să cobori cu mine, nu cumva să cazi și să mori în prăpastie. Dar haide, vino să ne ducem amândoi încet încet”. Și după ce au coborât ei la mormânt, bătrânul a făcut o rugăciune și, sărutându-l pe Eustatie, a zis: „Pace ție, fiule, și roagă-te pentru mine”. Și, întinzându-se în mormânt, cu bucurie și veselie a plecat la Domnul.

⁴² Babilonul egiptean este orașul modern Cairo.

⁴³ Adică să o îngrijească medical.

I, 16

Urmând a se duce la Domnul, preacuviosul nostru egumen Ioan, acest *al doilea Moise* al nostru, anul trecut, a stat lângă el plângând Gheorghe, episcopul⁴⁴, propriul lui frate, zicându-i: „Iată, mă lași și te duci. Dar eu mă rugam mereu ca tu să mă petreci, căci eu, fără tine, nici nu sunt în stare să păstoresc obștea”. Zice către el Ioan: „Nu te îngriji, nici nu te întrista, că dacă voi afla îndrăznire înaintea lui Dumnezeu, nu te voi lăsa să plinești anul în urma mea”. Ceea ce s-a și întâmplat căci în zece luni a plecat episcopul în pace la Domnul în zilele iernii trecute⁴⁵.

⁴⁴ Gheorghe putea fi episcop de Pharan, însă în *Povestirea I*, 27, mai jos este atestat și un episcop de Aila, prezent la Sinai.

⁴⁵ Editorul A. Binggeli a stabilit (*Anastase le Sinaites. Récits sur le Sinai et Récits utiles à l'âme*, p. 189), în baza manuscrisului *Parisinus gr. 917*, că în această povestire este vorba despre Sfântul Ioan Scărarul, corectând versiunea anterioară a lui F. Nau (*Povestirea XXXII*, în „Le texte grec des récits du moine Anastase sur les saints pères du Sinai”, *Oriens Christianus*, 2, 1902, p. 79) care socotea că este vorba de Ioan Savaitul. Aceasta conduce la noi informații legate de sumara biografie a Sfântului Ioan Scărarul (existența unui frate al său episcop, pe nume Gheorghe), dar și la o nouă ipoteză privind data morții sale, nu anul 649, așa cum o stabilise tot F. Nau („Note sur la date de la mort de S. Jean Climaque”, *Byzantinische Zeitschrift*, 11, 1902, pp. 35-37), ci anii 659-669, dacă acceptăm datarea stabilită de Binggeli, cum că aceste povestiri sunt scrise în anii 660-670, celebrând de fapt chiar memoria Scărarului, care este de fapt una din figurile centrale ale acestei prime colecții de povestiri; cf. Daniel F. Caner, *History and Hagiography from the Late Antique Sinai*, Liverpool University Press, 2010, p. 173. Cei mai mulți cercetători au renunțat astăzi la a mai considera pe Sfântul Ioan Scărarul drept un autor din secolul al VI-lea, ci unul din secolul al VII-lea, contemporan Sfântului Maxim Mărturisitorul. A se vedea Pr. D. Stăniloae, „Introducere”, în *FR* 9, 2002, pp. 7-8, sau J. Chryssavgis, „Introducere”, *Sf. Ioan Scărarul, Scara*, Editura Reînțregirea, Alba Iulia, 2013, pp. 9-14.

I, 17

În locul pomenit mai înainte al Arselaosului, a fost și Gheorghe, cel supranumit, Arselaitul, lauda cea vestită a pustiiei noastre, despre care mulți ne-au istorisit nouă multe și mari minunății, dintre care voi încerca să redau pe unele pe scurt.

Fiind oarecând bântuit de barbari drumul dinspre Palestina, a fost multă lipsă de untdelemn în Sfântul Munte. A coborât, așadar, egumenul la Arselaos și l-a rugat pe omul lui Dumnezeu, Gheorghe, să urce în Sfântul Munte. Nepuținând deci să nu asculte de egumen, a urcat împreună cu el și, ducându-l pe el egumenul în camera cu untdelemn, l-a rugat să facă rugăciune asupra urcioarelor de untdelemn care nu aveau în ele nimic, nici un strop. Și zice către egumen, glumind: „Să facem rugăciune, părinte, asupra unui singur ulcior, fiindcă dacă vom face asupra tuturor, de îndată vom înota în untdelemn aici”. După ce a făcut rugăciune asupra unui singur ulcior, îndată a izvorât untdelemnul ca dintr-un izvor. Și zice bătrânul către cei ce slujeau: „Scoateți untdelemnul și mutați-l în celelalte urcioare”. Și după ce au fost umplute toate, s-a oprit ulciorul a mai izvorî, precum s-a întâmplat oarecând cu Elisei⁴⁶.

Voia deci egumenul să numească ulciorul după numele lui Gheorghe, dar acela spuse către el: „Dacă vei face așa ceva, va dispărea untdelemnul, așadar, numește-l pe el cu numele Stăpânei noastre, Născătoarea de Dumnezeu”. Ceea ce s-a și întâmplat, și ulciorul acela se păstrează și până astăzi și o candelă nestinsă atârână deasupra lui și arde în numele Preasfintei Născătoarei de Dumnezeu⁴⁷.

⁴⁶ IV Rg. 4, 6.

⁴⁷ Povestirea este reluată și în Teognost, *Thesaurus*, XIII, 177-207, CCSG 4, pp. 78-79.

I, 18

La dreptul acesta Gheorghe au venit odată opt saracini înfometaji. Și neavând absolut nimic din lumea aceasta să le dea, căci mânca numai caperă sălbatică și crudă, care ar putea ucide și o cămilă cu amărăciunea – văzându-i bătrânul pe aceștia înfometaji crunt, zice către unul dintre ei: „Ia-ți arcul și treci muntele acesta și vei afla o turmă de capre sălbatice. Săgetează una dintre ele, pe care o vrei, dar nu încerca să săgetezi încă una”.

Plecând deci saracinul, cum i-a spus lui bătrânul, și săgetând și prinzând și junghiind una, a încercat să mai săgeteze și alta, dar îndată i s-a rupt arcul. Venind și aducând carnea, a povestit tovarășilor săi ce i se întâmplase.

I, 19

Acest de trei ori fericit a înviat, pecetluindu-l cu semnul Sfintei Cruci, pe propriul său ucenic care fusese mușcat de o aspidă și deja era gata să-și dea ultima suflare, iar bătrânul, ținând aspida, ca pe o lăcustă, cu propriile mâini, a sfâșiat-o în două, iar ucenicului i-a poruncit să nu spună nimănui despre aceasta până la moartea lui⁴⁸.

I, 20

Și ce fel a fost și moartea acestui mare părinte sau mai degrabă mutarea prin moarte la viața cea veșnică⁴⁹. Îmbolnăvinduse în peștera lui și zăcând pe rogojina lui, a trimis pe un saracin creștin la Aila, ca să cheme pe cineva drag lui,

⁴⁸ Cf. Lc. 5, 14.

⁴⁹ Cf. In 5, 24.

zicându-i: „Vino să te îmbrățișez mai înainte de a pleca la Domnul”. Distanța drumului era de două sute de mile.

După doisprezece zile îi spune bătrânul, care zăcea pe rogojină, ucenicului lui: „Grăbește și fă focul, căci, iată, frații au ajuns”. Și după ce a aprins fratele cădelnița, iată, au intrat în peșteră și saracinul, și cel din Aila, care era drag bătrânului. Și făcând rugăciune bătrânul, îmbrățișându-se ei, și împărtășindu-se cu Sfintele Taine, întinzându-se pe rogojină, a plecat la Domnul.

I, 21

Ne-a povestit nouă Chiriac despre Ștefan, starețul lui, că atunci când locuia în Malohas – locul este o vale greu accesibilă, aproape neumblată, în care am fost și eu oarecând, căci este la o depărtare de Sfântul Munte de vreo 40 de mile bune – a semănat bătrânul câteva verdețuri pentru hrană. Căci nu mânca nimic altceva. Și au venit iepurii și au mâncat și le-au stricat.

Într-o zi, pe când ședea întristat bătrânul, iată, vede un leopard și îl cheamă pe el. Și venind fiara și așezându-se la picioarele lui, zice către el bătrânul: „Fă dragoste și nu pleca din locurile acestea, ci păzește mica grădină și vei prinde iepurii și îi vei mânca”. Și a rămas cu el leopardul destui ani, păzind micile legume, până ce a plecat bătrânul și s-a dus cu bucurie la Domnul.

I, 22

În același loc, Malohas, a locuit și dumnezeiescul Ioan Savaitul împreună cu marele Dimitrie, doctorul împărațesc principal. Așadar, într-una din zile, văd în nisipul povârnișului urma unui șarpe mare și zice Dimitrie marelui Ioan:

„Să plecăm de aici ca nu cumva să pățim ceva de la fiară”. Zice către el Ioan: „Mai degrabă să ne rugăm”. Și după ce au stat ei la rugăciune, pe când șarpele se afla la o depărtare ca de două stadii de ei, iată, îl văd pe el, la dumnezeiasca poruncă, ridicat până la nori și astfel, cu mare larmă, a căzut jos pe pământ⁵⁰ împrăștiindu-se în mii fărâme.

I, 23

Mi-a povestit mie Ioan Romanul, ucenicul minunatului Ioan Savaitul, de care a fost vorba mai înainte: „Pe când ședeam noi la Arselaos, iată într-una din zile un iepure mare își ducea puiul care era mic de tot. Ducându-l în gură, l-a pus pe el, orb fiind, la picioarele bătrânului. Văzându-l pe el cuviosul a scuipat în țărână și făcând tină și ungându-i cu ea ochii⁵¹, îndată a privit în sus. Și apropiindu-se mama puiului, săruta urmele bătrânului și luând cu ea puiul care umbla, s-a îndepărtat țopăind.

A doua zi, iată aduce la bătrânul iepuroaica o varză întreagă în gură, târând-o pe ea cu multă osteneală, și zâmbind la ea cuviosul cu blândețe zice către dânsa: «De unde ai adus aceasta? Cu siguranță ai furat-o din grădinile părinților. Eu din furțișaguri nu mănânc⁵², ci du-te și pune-o la loc de unde ai furat-o». Și ca și cum s-ar fi rușinat animalul, a luat varza și a dus-o înapoi în grădina de unde o luase.

I, 24

Altă dată iarăși, zice, pe când era secetă mare în pustiu s-a adunat turmă mare de capre sălbatice și au venit în toți

⁵⁰ Cf. Apoc. 12, 9.

⁵¹ Cf. In 9, 6.

⁵² Cf. Tob. 2,13.

munții și părțile din Arselaos, căutând să bea apă și nu au găsit, căci era în luna august. Cum avea să piară toată turma lor de sete, au urcat în piscul cel mai înalt al munților pustiei și privind toate animalele acelea la cer, au strigat toate odată, ca și cum L-ar chema pe Creatorul. Și, ca pentru slava Domnului, nu s-au mutat din locul acela, ci a coborât ploaie peste ele, numai în acel loc și au băut, potrivit cuvântului profetului, care zice despre Dumnezeu: *Celui ce dă animalelor hrana lor și puilor de corb, care-l cheamă pe el*⁵³.

I, 25

Vrednic de istorisit și de amintit este acest capitol, fiindcă arată că păcat cumplit și greu este defăimarea. Același minunat Ioan Savaitul a istorisit: „Odată, pe când ședeam eu în cel mai adânc pustiu, a venit la mine un frate din mănăstire ca să mă cerceteze. Întrebându-l pe el cum petrec părinții, îmi și zice: «Bine, cu rugăciunile tale». L-am întrebat apoi despre un frate care avea rea faimă și nume și îmi spune el: «Crede-mă, părinte, nu a pierdut faima aceea». Auzind eu aceasta, am zis: «Uf!».

Și de îndată ce am zis «Uf» am fost răpit ca într-un vis și mă văd pe mine însumi stând înaintea Sfintei Golgote și pe Domnul în mijlocul celor doi tâlhari răstigniți⁵⁴. M-am grăbit deci să mă apropii de El și să mă închin Lui și când El a văzut aceasta, a poruncit cu mare glas sfinților îngeri, care stăteau lângă El, zicând: «Scoateți-l pe acesta afară, că antihrisť Îmi este Mie, fiindcă mai înainte ca Eu să judec, acesta l-a condamnat pe fratele lui»⁵⁵. Așadar, eu, după ce am fost alungat, pe când ieșeam pe ușa prin care intrasem,

⁵³ Ps. 146, 9.

⁵⁴ Cf. Mt. 27, 38.

⁵⁵ Cf. Mt. 7, 2; Rom. 2, 1; Iac. 4, 11.

camilafca (παλλίον) mea a rămas prinsă, când s-a închis ușa. Și lăsând-o pe ea acolo, de îndată m-am trezit. Și zic celui ce venise la mine: «Rea este pentru mine ziua aceasta»⁵⁶. Și îmi spune mie și el: «Pentru care pricină, părinte?» Și atunci i-am povestit cele văzute de mine și i-am zis: «Crede-mă, camilafca este acoperământul lui Dumnezeu⁵⁷ asupra mea și am fost lipsit de ea».

Și din ziua aceea, ca în fața Domnului Slavei, m-am făcut ca unul care hălăduiește prin locuri pustii, fără să gust nici pâine, nici intrând sub vreun acoperiș, nici vorbind cu vreun om, până ce nu am văzut iar pe Domnul, poruncind să mi se dea înapoi camilafca mea”.

Dar noi, auzind acestea despre minunatul Ioan vom spune că, *dacă dreptul abia se mântuiește, atunci nelegiuitul și păcătosul și desfrânatul unde se arată a fi*⁵⁸?

I, 26

O altă minunată odraslă a pustiului nostru a fost Orenție, despre care și cuviosul nostru părinte egumen și alții ne-au povestit lucruri minunate.

Acesta, zice, aprinzând în sine însuși candela Duhului Sfânt, a stins văpaia focului celui văzut, totdeauna ținând cu propria mână cărbunii și tămâind. Într-una din zile, când au venit la el niște străini, din lucrarea urătorului de bine, a voit bătrânul să tămâieze înaintea lor, bucurându-se, și, când a atins focul cu mâna, s-a fript degetul din mijloc și i-a vătămat nervul. Și de atunci, dacă avea de scris vreodată vreo scrisoare cuiva, semna cu iscălitura *Orenție, Mână-friptă*.

⁵⁶ Cf. Ef. 5, 16.

⁵⁷ Cf. Ps. 90, 1.

⁵⁸ Prov. 11, 31; I Pt. 4, 18.

Totuși harul lui Dumnezeu nu l-a părăsit pe bătrân după aceea, căci multe alte minuni a făcut Domnul prin el, între care și aceasta: odată a venit în Sfântul Munte o patriciană care avea o fiică posedată de demon și, aflând despre bătrân, voia să i se închine lui. Dar cuviosul nu a primit aceasta, ci luând un ciorchine de strugure i l-a trimis, pe care, văzându-l demonul din față, a început a striga⁵⁹: „Ce cauți aici, Orentie?” și aruncând fata la pământ a ieșit din ea.

I, 27

Mi-a povestit mie Avramie, protopresbiterul: „Când a murit Orentie, eram aproape de el eu și Serghie, episcopul din Aila, și alți câțiva dintre părinți. Văzând, așadar, bătrânul venirea îngerilor, zice episcopului: «Fă rugăciune, părinte». Și după ce făcu rugăciunea, iarăși ne-am așezat și iarăși zice bătrânul episcopului: «Fă rugăciune». Și după ce face iarăși rugăciunea, zice din nou către el: «Vezi, mărite doamne, câți corbi au intrat aici și cu harul lui Hristos nici eu nu voi lua aminte la ei, nici nu poate vreunul din ei să se apropie de mine!». Și acestea zicând, a plecat în pace și cu bucurie la Domnul”.

I, 28

Am fost de față la moartea lui Ștefan din Bizanț⁶⁰, secretarul strategului Mavrianus⁶¹, eu și cu Theodosie episcopul, africanul, cel care a fost în Babilon⁶². Și pe când psalmodiam

⁵⁹ Cf. Mt. 8, 29.

⁶⁰ Bizanț (Byzantium) este vechiul nume al Constantinopolului.

⁶¹ General bizantin care a fost înfrânt de arabi în Armenia în 653.

⁶² Este vorba de Babilonul egiptean, actualul Cairo.

noi *Fericiți cei fără prihană în cale*⁶³, cum este obiceiul la cei ce-și dau sufletul, dintr-odată, cel ce era pe moarte aruncă o privire sălbatică și spune cu asprime către cineva văzut numai de dânsul: „Pentru ce ai venit aici? Pleacă în întunericul cel mai dinafară⁶⁴, căci tu nu ai nimic în mine⁶⁵. *Partea mea este Domnul*⁶⁶”. Și chiar când am ajuns cu psalmodierea la acest stih care spune: *Partea mea este Domnul*, Ștefan și-a dat duhul Domnului.

Și căutând un veșmânt în chilia lui ca să-l înmormântăm, nu am aflat, deși odinioară avusese multă bogăție și slavă.

I, 29

Acestui fericit i-a fost tovarăș atât în lume, cât și în modul ales de viață și avva Epifanie al nostru, zăvorâtul, cel ce s-a mutat la Domnul în urmă cu doi ani, despre a cărui înfrânare și răbdare în nevointă, precum și în boală, ar fi multe de spus. Acesta s-a topit de atâta asceză, încât nu mai rămăsese din el decât numai duhul și oasele.

La începuturile zăvorârii sale, stându-i înaintea un înger al Domnului, i-a spus că dacă îi va sluji lui Hristos cu răbdare, va fi învrednicit de darul Duhului Sfânt⁶⁷. Ceea ce s-a și întâmplat, cu harul lui Dumnezeu, căci, primind multă bogăție și luminare de la strălucirea Duhului Sfânt, prin lumina dumnezeiască, vedea și duhurile demonice ale întunericului care treceau adesea prin chilia lui și uneori îl batjocoreau, alteori îl loveau, punându-l la încercare, pe care el, întrarmându-se cu puterea lui Hristos, adeseori în chip văzut le făcea de ocară și de nimic, ca pe niște neputincioase ce erau.

⁶³ Ps. 118.

⁶⁴ Mt. 8, 12; 22, 13.

⁶⁵ Cf. In 14, 30.

⁶⁶ Ps. 118, 57.

⁶⁷ Cf. Fapte 2, 38; 10, 45.

Îi stătea în obicei acestui mare cuvios, obicei predat lui de demult, să nu se întâlnească cu vreunul dintre noi mai înainte de ora patru⁶⁸, nici măcar cu cel ce-i slujea, fără absolută nevoie. Cunoscând mai dinainte de la Dumnezeu propria plecare la Domnul zice robul lui Hristos de cu seara către ucenicul lui: „Mâine, după priveghere, vino și deschide ușa și intră la mine, fiindcă vreau să-ți arăt ceva cu tot dinadinsul”. Și nu a mințit robul lui Hristos. Căci deschizând ușa și intrând dimineța, l-a găsit pe cuvios așezat către răsărit și plecat la Domnul. Iar ucenicul bătrânului este un cetățean pe nume Zaharia, care a devenit aurar în Babilon.

I, 30

Cu puțin timp înainte, în perioada postului, a luat unul din părinți pe ucenicul lui și i-a zis lui: „Fiule, în aceste sfinte zile, această rânduială să o ținem! Să străbatem pustiu, poate ne va învrednici Dumnezeu să vedem pe vreunul dintre robii Lui anahoreți și să luăm binecuvântare de la el”. Și trecând ei prin părțile Sididului⁶⁹, văd jos, în cel mai adânc povârniș al văii, o chilia și mulți pomi purtând felurite roade, deși nu era vremea lor.

„Coborându-ne noi și apropiindu-ne”, zice, „am strigat: «Binecuvântați, părinților!» Și ne-au răspuns nouă aceia: «Bine ați venit, cinstiți părinți». Dar odată cu cuvântul toate s-au și făcut nevăzute, și chilia, și copacii. Întorcându-ne, am urcat iarăși în vârful muntelui, de unde privisem mai înainte chilia, și văzând-o iarăși, iarăși am coborât. Și apropiindu-ne noi și zicând același cuvânt, am auzit și noi din nou același glas și așijderea iarăși toate s-au făcut nevăzute.

⁶⁸ Ora zece dimineța.

⁶⁹ Regiunea Sidid, descrisă și de Sfântul Ioan Scărarul, *Scara 7*, PG 88, 812B, era foarte inaccesibilă și astfel disponibilă anahoreților. Distanța până la mănăstire era de aproximativ 70 de mile, adică peste 100 km.

Atunci zic eu către frate: «Să mergem, fiule, și să credem lui Dumnezeu că, întrucât robii lui Hristos au zis către noi: „Bine ați venit, părinților!”, bine ne va învrednici pe noi Hristos să venim la ei în veacul viitor prin mijlocirile și rugăciunile și ostenele și sudorile lor»”.

I, 31

Este un loc, Gouddas, care are o grădină, situat la 15 mile de Sfântul Rug⁷⁰. În acest loc ședea împreună cu mine Cosma, armeanul. Într-una din zile, fiecare dintre noi a ieșit să petreacă singur în contemplarea lui Dumnezeu în pustie. Și, depărtându-se de chilie ca la vreo două mile, se trezește la gura unei peșteri și vede înlăuntru trei oameni întinși, purtând colovioane de pânză, dar nu a văzut dacă erau vii sau morți. Așadar, se gândea să se întoarcă la chilie și să aducă o cădelniță și astfel să intre la sfinții părinți aceia. Și însemnând locul cu toată acrivia și punând pietre, a ajuns la chilie și, luând cădelnița și pe Cosma, plecă. Și deși au căutat mult locul și semnele, nu au putut găsi peștera. Căci este acest obicei la sfinții anahoreți și în viață și după moarte, când vor, pot să se arate sau să se ascundă prin puterea lui Dumnezeu.

I, 32

În înfricoșata vale Sidid, locuia un bărbat sfânt, având cu el un ucenic. Și într-o zi, după ce l-a trimis pe el în Raït, după trei zile, pe când bătrânul era în pustiu și își ațintise ochii în contemplare dumnezeiască, îl vede de departe pe

⁷⁰ Locul este situat la 22 de km, adică 14 mile de Mănăstirea Munte-lui Sinai.

ucenicul său venind și, socotind că era un saracin, s-a transformat într-un finic (curmal), vrând astfel să se ascundă. Ajungând, așadar, ucenicul la locul cu pricina, vede finicul și îl lovește cu palma, mirându-se și zicând: „Când, oare, o fi apărut finicul acesta aici”⁷¹?

Așadar, fiind mutat bătrânul de mână dumnezeiască, a ajuns înaintea ucenicului în peșteră și, după ce l-a primit, a doua zi, zice către el: „Ce ți-am făcut eu ție, frate, că m-ai pocnit ieri cu palma peste ureche?” S-a aruncat ucenicul la pământ, tăgăduind și neștiind deloc despre ce vorbea bătrânul. Și atunci i-a spus lui bătrânul toată pricina cu finicul, cum că el însuși era finicul și că, fiind răpit în contemplare dumnezeiască și nevoind să se împrăștie din întâlnirea cu oamenii, din această pricină a luat forma finicului.

I, 33

În același chip și Matia povestea: „Pe când locuiam eu, zice, în Arandoula, când dădeam Duminica Sfânta Împărtășanie prizonierilor⁷² din pustia aceea, aveam în armariu, sus în sfânta biserică, Sfânta Împărtășanie închisă cu cheia. Adevseori, veneam duminica și găseam *schevoforion*⁷³-ul descuiat

⁷¹ Cf. In 6, 26.

⁷² Deși R. Solzbacher, *Mönche, Pilger und Sarazanen. Studien zum Frühchristentum auf der südlichen Sinaihalbinsel – Von den Anfängen bis zum Beginn islamischer Herrschaft*, 1989, p. 297, crede că termenul *αἰχμαλώτοι*, prizonieri, e folosit aici metaforic pentru anahoreții care refuzau să părăsească locul nevoințelor lor, Anastasie în altă parte folosește termenul pentru a se referi la prizonierii creștini ai arabilor. Cf. *Povestiri*, II, 8 și 19. Arandoula este fără îndoială actualul Wadi Gharandoula la NV de Sinai. Cf. D. Caner, *History and Hagiography from the Late Antique Sinai*, Liverpool University Press, 2010, p. 192, nota 105.

⁷³ Gr. *σχευοφόριον*, vas în care se păstrau Sfintele Taine sau în care erau transportate la cei bolnavi.

Atunci zic eu către frate: «Să mergem, fiule, și să credem lui Dumnezeu că, întrucât robii lui Hristos au zis către noi: „Bine ați venit, părinților!”, bine ne va învrednici pe noi Hristos să venim la ei în veacul viitor prin mijlocirile și rugăciunile și ostenelile și sudorile lor»”.

I, 31

Este un loc, Gouddas, care are o grădină, situat la 15 mile de Sfântul Rug⁷⁰. În acest loc ședea împreună cu mine Cosma, armeanul. Într-una din zile, fiecare dintre noi a ieșit să petreacă singur în contemplarea lui Dumnezeu în pustie. Și, depărtându-se de chilie ca la vreo două mile, se trezește la gura unei peșteri și vede înlăuntru trei oameni întinși, purtând colovioane de pânză, dar nu a văzut dacă erau vii sau morți. Așadar, se gândea să se întoarcă la chilie și să aducă o cădelniță și astfel să intre la sfinții părinți aceia. Și însemnând locul cu toată acrivia și punând pietre, a ajuns la chilie și, luând cădelnița și pe Cosma, plecă. Și deși au căutat mult locul și semnele, nu au putut găsi peștera. Căci este acest obicei la sfinții anahoreți și în viață și după moarte, când vor, pot să se arate sau să se ascundă prin puterea lui Dumnezeu.

I, 32

În înfricoșata vale Sidid, locuia un bărbat sfânt, având cu el un ucenic. Și într-o zi, după ce l-a trimis pe el în Rait, după trei zile, pe când bătrânul era în pustiu și își ațintise ochii în contemplare dumnezeiască, îl vede de departe pe

⁷⁰ Locul este situat la 22 de km, adică 14 mile de Mănăstirea Munte-lui Sinai.

ucenicul său venind și, socotind că era un saracin, s-a transformat într-un finic (curmal), vrând astfel să se ascundă. Ajungând, așadar, ucenicul la locul cu pricina, vede finicul și îl lovește cu palma, mirându-se și zicând: „Când, oare, o fi apărut finicul acesta aici”⁷¹?

Așadar, fiind mutat bătrânul de mână dumnezeiască, a ajuns înaintea ucenicului în peșteră și, după ce l-a primit, a doua zi, zice către el: „Ce ți-am făcut eu ție, frate, că m-ai pocnit ieri cu palma peste ureche?” S-a aruncat ucenicul la pământ, tăgăduind și neștiind deloc despre ce vorbea bătrânul. Și atunci i-a spus lui bătrânul toată pricina cu finicul, cum că el însuși era finicul și că, fiind răpit în contemplare dumnezeiască și nevoind să se împrăștie din întâlnirea cu oamenii, din această pricină a luat forma finicului.

I, 33

În același chip și Matia povestea: „Pe când locuiam eu, zice, în Arandoula, când dădeam Duminica Sfânta Împărtășanie prizonierilor⁷² din pustia aceea, aveam în armariu, sus în sfânta biserică, Sfânta Împărtășanie închisă cu cheia. Adevseori, veneam duminica și găseam *schevoforion*⁷³-ul descuiat

⁷¹ Cf. In 6, 26.

⁷² Deși R. Solzbacher, *Mönche, Pilger und Sarazanen. Studien zum Frühchristentum auf der südlichen Sinaihalbinsel – Von den Anfängen bis zum Beginn islamischer Herrschaft*, 1989, p. 297, crede că termenul *αἰχμαλώτοι*, prizonieri, e folosit aici metaforic pentru anahoreții care refuzau să părăsească locul nevoițelor lor, Anastasie în altă parte folosește termenul pentru a se referi la prizonierii creștini ai arabilor. Cf. *Povestiri*, II, 8 și 19. Arandoula este fără îndoială actualul Wadi Charandoula la NV de Sinai. Cf. D. Caner, *History and Hagiography from the Late Antique Sinai*, Liverpool University Press, 2010, p. 192, nota 105.

⁷³ Gr. *σκευοφόριον*, vas în care se păstrau Sfintele Taine sau în care erau transportate la cei bolnavi.

și mă întristam tare pentru aceasta. Apoi am început a număra Sfintele Părțicele și să pecetluiesc armariul, cu ceară și cu inel. Venind așadar următoarea Duminică, am aflat nevătămate pecețile și încuietorile și, deschizând și numărând părțicelele, am aflat lipsă trei părțicele.

Fiind eu în multă supărare din această pricină, următoarea Duminică, noaptea, mi-au stat înaintea trei monahi și m-au trezit, zicându-mi: „Scoală, că este vremea canonului”. I-am întrebat atunci și eu pe ei, zicând: „Cine sunteți, părinților, și de unde?” Iar ei au răspuns: „Noi suntem păcătoșii care veneam adeseori și ne împărtășeam, deci nu te mai îngriji pentru aceasta”. Atunci, aflând că erau sfinți anahoreți, am mulțumit lui Dumnezeu, Cel ce i-a dăruit în neamul nostru pe unii ca aceștia.

I, 34

Nu numai creștinilor, ci și saracinilor se întâmplă că fericiții noștri anahoreți li se arată și îi îndeamnă la bună rânduială și a nu-i mai prizoni pe monahii de aici. Între acestea, ne-a zis nouă un saracin, pe nume Mundhir, care locuia la intrarea în regiunea Arselaos: „Odată, iarna, pe când păzeam caprele, dintr-odată m-am aflat aproape de o grădină care avea felurite roade și un izvoarăș cu apă și am văzut pe un bărbat bătrân șezând lângă izvoarăș și mulțime de capre sălbatice veneau și beau. M-am minunat foarte, zice, de cele văzute. Și atunci zice către mine bătrânul: «Ia roade în traistă, câte poți duce». Iar eu, zice, adunând roadele l-am auzit pe monah certând și zicând către un țap mare care împungea pe caprele sălbatice și nu le lăsa pe ele să bea în pace: «Iată, de câte ori ți-am poruncit ție și nu te liniștești a mai lupta împotriva tovarășilor tăi. Binecuvântat este Domnul⁷⁴ că nu vei mai bea din apa aceasta și în altă zi⁷⁵».

⁷⁴ Cf. Lc. 1, 68.

⁷⁵ Cf. In 4, 13-14; III Reg. 13, 9.

Și după ce am plecat, a doua zi, m-am întors acolo, căutând locul, luând cu mine și câinii mei, dar locul nu l-am mai găsit. Turma de capre am aflat-o, și, alergând câinii mei, au prins șaful căruia i-a vorbit bătrânul și l-am recunoscut că acela era cel căruia îi spusese bătrânul că «Binecuvântat este Domnul, că nu vei mai bea în altă zi din apa aceasta».

I, 35

Și un alt saracin a spus către unul dintre frații de aici: „Vino cu mine și îți voi arăta grădina unui anahoret”. L-a urmat fratele prin părțile Metmorului, și ajungând ei pe vârful unui munte, i-a arătat lui saracinul jos, în povârnișul văii, grădina și chilia și zice către el: „Coboară tu singur, ca nu cumva din pricina mea, că nu sunt creștin să fugă și să se ascundă anahoretul, căci eu nu am îndrăznit niciodată să cobor la el”. Coborându-se deci fratele, din lucrarea satanei, strigă către el saracinul, zicând: „Ia-ți sandalele tale, Avvo, că le-ai lăsat aici”. Și când fratele s-a întors îndărăt și a zis: „Nu am nevoie de ele”, și-a întors înapoi fața ca să coboare, dar chilia și grădina s-au făcut nevăzute și nu s-au mai arătat nici monahului, nici saracinului până în ceasul acesta. A rămas monahul întristat pentru multă vreme și zicând: „Dacă femeia lui Lot a suferit ceva când s-a întors spre cele din urmă⁷⁶, același lucru îl sufăr și eu acum”.

I, 36

Un om pe nume Gheorghe Draam, bun creștin, dar rob al unui saracin, ne-a povestit: „Odată pășteam cămilele în pustia

⁷⁶ Cf. Fc. 19, 26.

Vilim, zice, și am găsit un bătrân stând în pustie și ținând un mic coș. Și când i-am spus eu: «Doamne, binecuvân-tează», de vorbit nu a vorbit, dar m-a pecetluit cu mâna lui dreaptă. Și când am mai făcut eu patru sau cinci pași, m-am gândit eu, zicându-mi așa în sinea mea: «Crede-mă, nu voi pleca de aici, dacă nu îi voi ține picioarele bătrânului și va face pentru mine rugăciune, ca Dumnezeu să mă elibereze din robia aceasta». Și întorcându-mă și privind mult jur împrejur și căutând, nu l-am mai văzut deloc pe el, deși locul era curat și fără copaci”.

I, 37

Cineva dintre părinți mai înainte cu un an, s-a statornicit într-o peșteră de păsările Postului Mare. Dar diavolul, care pururea pizmuiește pe cei ce se nevoiesc, a umplut cu viermi toată peștera lui, de la podea până în acoperiș, și apa, și pâinea și toate ale lui, încât, pe scurt, nu se mai vedea în toată peștera nici un loc gol unde să pui un deget. Răbdând fratele ispita cu vitejie și zicând că „și de-ar fi să mor, nu voi ieși până la sfânta sărbătoare”, a treia săptămână din Sfântul Post, iată, vede de dimineață mulțime nepovestită de furnici mari intrând în peșteră spre pierzania viermilor și ca într-un război, în șase ore, au ucis toate găngăniile și purtându-le în spatele-au scos afară din peșteră. De aceea bună este răbdarea ispitelor căci întotdeauna ajung la bun sfârșit.

I, 38

Căci urmând a muri Ștefan Cipriotul care a intrat în Sfântul Munte împreună cu mine, bărbat foarte pașnic și

părtaș al Duhului Sfânt⁷⁷ și împodobit cu toată virtutea⁷⁸, a fost zguduit de spasme, cum poate nimeni dintre oameni nu a mai văzut, și după ce a zăcut astfel pentru multe zile, a murit.

Așadar, unul dintre cei care cunoșteau lucrarea și viața lui s-a tulburat gândindu-se la sine însuși și zicându-și: „Oare pentru care pricină un asemenea om a căzut într-o asemenea nevoie?” Îi apărură acestuia în vis fericitul Ștefan și zice: „Doamne, frate, chiar dacă pentru puțină vreme m-am scârbit, totuși am aflat mai multă îndrăznire la Hristos”.

I, 39

Ne-a povestit nouă Gheorghe Gademitul, bărbat cuvios, fiind dintre părinții vechi ai Sfântului Munte: „Pe când eram mai tânăr, a venit aici, zice, un frate ca să se lepede de lume, care nu a spus nimănui nici țara de unde venea, nici numele. A dobândit o evlavie și o asemenea tăcere, încât fără absolută trebuință nu vorbea degrab cuiva, cu vreo pricină mică sau mare. După ce a fost tuns și după ce a făcut ascultarea celor doi ani în chinovie, îndată a plecat la Domnul. Și după ce l-au înmormântat în mormântul părinților, după o zi, a mai murit unul dintre părinți și deschizând mormântul, ca să-l îngropăm și pe el, nu am mai găsit trupul fratelui înmormântat cu o zi mai înainte, fiind el mutat de Dumnezeu în tărâmul celor vii.

Încât după aceea, zice, când ne-am interesat mai cu grijă, voiau unii să spună că acesta era fiul Împăratului Maurichie⁷⁹ pe care l-a salvat doica lui, când au fost tăiați fiii lui

⁷⁷ Cf. Evr. 6, 4.

⁷⁸ Cf. III Mac. 6, 1.

⁷⁹ Împăratul Mauriciu (582-602), este o figură pozitivă și mai apare în operele lui Anastasie, de exemplu în *Quaestiones et responsiones*, 30, Appendix 18, CCSG 59, pp. 80-81, 199-201. Această povestire face referire

Mavrichie de către tiranul Focas la hippodrom, ea putând în multa zăpăceala aceea să îl ascundă și să-l schimbe și să dea pe propriul ei fiu în locul fiului împăratului ca să fie tăiat. Dar când acesta a crescut mare, i-a povestit lui doica lucrul și din această pricină, zice, s-a silit pe sine să se aducă lui Dumnezeu ca răscumpărare pentru fiul ucis pentru el”.

la uciderea sa și a întregii sale familii (avea 6 copii) de către tiranul Focas în hipodromul din Calcedon la 27 noiembrie 602. A se vedea Teofilact Simocatta, *Historiae*, VIII, 11, 2-3.

Sfântul Anastasie Sinaitul

*Povestiri de suflet folositoare și de suflet
ziditoare care s-au petrecut în diferite
locuri în vremurile noastre*

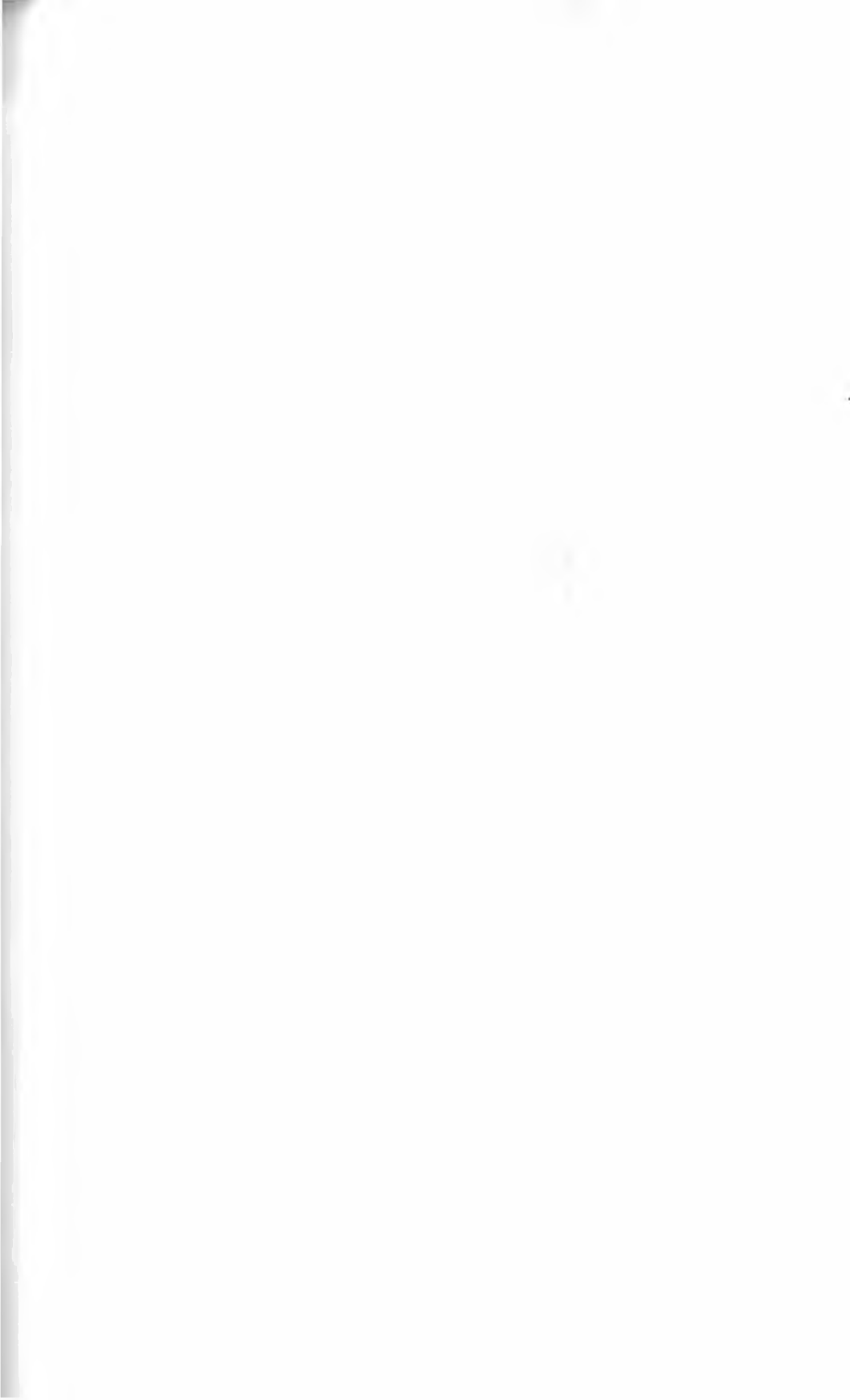

Ale smeritului și celui mai mic monah Anastasia, povestiri de suflet folositoare și de suflet ziditoare care s-au petrecut în diferite locuri în vremurile noastre

Răvnind bunele triluri ale celor mai plăcute rândunele și privind la cele mai iubitoare de curăție dintre turturelele iubitoare de pui, lepădând lenea, m-am pornit pe această cale cu toată râvna și cu dorirea celui ce adună mierea din stupi. Căci m-a trezit rândunica ce își ciripea utrenia puișorilor ei, m-a sculat și turtureaua care zbura împrejurul cuibului cu glasuri melodioase care farmecă auzul odraslelor lor. M-a stârnit dorul pentru Biserică și dragostea Bunului Păstor, Care cântă din fluiet și din nai, ca să facă turmei pășunea mai plăcută la păscut. *Căci nu numai cu pâine va trăi omul, așa cum zice cereasca Pâine care S-a făcut om, ci cu tot cuvântul și cu toată istorisirea cea bună, grăită prin gura lui Dumnezeu*¹. Căci acolo unde foamea turmei este de a auzi Cuvântul Domnului, acolo cu adevărat oile s-au oprit din pășunat. Căci istorisirile cele bune strălucesc Biserica lui Dumnezeu, ne întăresc în cunoașterea lui Dumnezeu, înalță sufletele la Dumnezeu, ne întorc din înșelare, îi trezesc pe cei trândavi, sprijină pe cei învâluți, îi încredințează pe cei smintiți, îi înmoaie pe cei împietriți cu inima, îi luminează pe cei simpli². Și mărturie este aceasta orice scriere de Dumnezeu inspirată care este de folos. Între acestea sunt și povestirile de față, a căror auzire

¹ Deut. 8, 3; Mt. 4, 4.

² Cf. II Tim. 3, 16.

Ale smeritului și celui mai mic monah Anastasia, povestiri de suflet folositoare și de suflet ziditoare care s-au petrecut în diferite locuri în vremurile noastre

Râvnind bunele triluri ale celor mai plăcute rândunele și privind la cele mai iubitoare de curăție dintre turturelele iubitoare de pui, lepădând lenea, m-am pornit pe această cale cu toată râvna și cu dorirea celui ce adună mierea din stupi. Căci m-a trezit rândunica ce își ciripea utrenia puișorilor ei, m-a sculat și turtureaua care zbura împrejurul cuibului cu glasuri melodioase care farmecă auzul odraslelor lor. M-a stârnit dorul pentru Biserică și dragostea Bunului Păstor, Care cântă din fluier și din nai, ca să facă turmei pășunea mai plăcută la păscut. *Căci nu numai cu pâine va trăi omul, așa cum zice cereasca Pâine care S-a făcut om, ci cu tot cuvântul și cu toată istorisirea cea bună, grăită prin gura lui Dumnezeu*¹. Căci acolo unde foamea turmei este de a auzi Cuvântul Domnului, acolo cu adevărat oile s-au oprit din pășunat. Căci istorisirile cele bune strălucesc Biserica lui Dumnezeu, ne întăresc în cunoașterea lui Dumnezeu, înalță sufletele la Dumnezeu, ne întorc din înșelare, îi trezesc pe cei trândavi, sprijină pe cei învâluți, îi încredințează pe cei smintiți, îi înmoaie pe cei împietriți cu inima, îi luminează pe cei simpli². Și mărturisește aceasta orice scriere de Dumnezeu inspirată care este de folos. Între acestea sunt și povestirile de față, a căror auzire

¹ Deut. 8, 3; Mt. 4, 4.

² Cf. II Tim. 3, 16.

cu adevărat este viață veșnică în Hristos Iisus Domnul nostru, Căruia fie slava în vecii vecilor. Amin.

II, 1

Era un oarecare stâlpnic³, robul lui Hristos, la douăsprezece mile de Damasc în mănăstirea numită Raethon⁴. Venind cineva din Damasc la acest cuvios, l-a smintit în privința unui preot din cetate, zicându-i lui că preotul cutare a căzut în păcat trupesc. Puține zile după aceea, când se făcu pomenire⁵ în această sfântă mănăstire a Raetonilor, venind acolo cei mai mulți dintre locuitorii Damascului, a venit și preotul care fusese clevetit la preacuviosul stâlpnic, și, ca unul care era preot al metropolei – căci era și unul dintre cei dintâi în rang –, a adus înaintea el sfânta anaforă. Și așa cum este obiceiul, când diaconul a strigat la chinonic și a zis: „Preoți, apropiați-vă!”⁶, a lăsat în jos în coș stâlpnicul Sfântul Potir pe care îl avea sus și i-au trimis lui în potir Sfânta Părticică și după

³ Stâlpnicii erau des întâlniți în epocă, mai ales în Siria. Aici au strălucit mari nume precum Simeon cel Bătrân, Simeon din Muntele Minunat, sau cel Tânăr (521-592), Daniil, Alipie și alții. A se vedea mai ales H. Delehay, *Les Saints Stylites* (Subsidia Hagiographica 14), Bruxelles, 1923, dar și I. Peña, P. Castellana, R. Fernandez, *Les stylites syriens*, Milano, 1975. În această ultimă lucrare menționată (p. 72) se face referire la această Mănăstire Raethon, localizată la aproximativ 18 km NE de Damasc, în regiunea Merdj Rahit.

⁴ În anul 634, în drumul lui pentru a cuceri Damascul, generalul arab Khalid ibn al-Walid a întâlnit în acest loc comunități creștine care sărbătoreau Paștile în acest loc și i-a masacrat. Mucenicii acestui adevărat genocid s-au numit cu acest nume al locului de unde proveneau, raetoni.

⁵ În aceeași lucrare, I. Peña, P. Castellana, R. Fernandez, *Les stylites syriens*, Milano, 1975, se consideră că această pomenire ar fi o sărbătoare a mucenicilor raetoni care au fost masacrați de Khalid ibn al-Walid.

⁶ *Liturgia Sf. Marcu*, ed. F.E. Brightman, p. 139.

aceea și din Sfântul Sânge⁷. Trăgând sus Sfânta Împărtășanie, ținând Sfântul Potir și lingurița⁸, ezita să se împărtășească din pricina clevetelii pe care o auzise despre preotul care adusesese înainte [jertfa] și, pătimind ceva omenesc, se frământa întru sine, zicând: „Oare adevărate să fie cele ce am auzit? Oare s-a mai sfințit această Împărtășanie? Oare a venit asupra ei Duhul Sfânt sau păcatul preotului care a adus înainte jertfa a împiedicat venirea Lui? Oare este de vreun folos să mă împărtășesc de la acestea, smintit fiind în privința celui ce a adus înainte jertfa, sau să renunț la Împărtășanie?”⁹

Astfel de gânduri cugetând în sine stâlpnicul, Dumnezeu, Cel ce pururea încredințează pe robii Săi, a lucrat o înfricoșătoare iconomie, pentru încredințarea cuviosului, sau mai bine zis, pentru mântuirea și întărirea oricărui suflet creștinesc. Căci atunci când clericii au tăiat părticelele pe Sfânta Masă,

⁷ Acest stâlpnic era cel mai probabil și preot. Faptul nu era neobișnuit în epocă, mai ales dacă ne amintim de cazul Sfântului Simeon din Muntele Minunat (521-590) care, deși s-a nevoit pe stâlp cea mai mare parte a vieții, a fost hirotonit preot.

⁸ Deja în secolul al VII-lea se folosea lingurița la împărtășire, deși nu era o practică generalizată. Chiar în alte locuri din scrierile Sfântului Anastasie este atestată și împărtășirea fără linguriță, de exemplu în *Povestiri* II, 4. În *Quaestiones et responsiones*, Appendix 17, CCSG 59, p. 194, se vorbește de o persoană care se împărtășea zilnic și care folosea evident și mâinile pentru aceasta, de vreme ce își pecetluia o umflătură pe care o avea la cap cu Sfântul Sânge. În *Viața Sfântului Simeon din Muntele Minunat*, 256, se descrie de asemenea folosirea linguriței de către îngerul care-l împărtășea pe sfânt; cf. *Viața Sfântului Simeon din Muntele Minunat*, *Viața Fericitei Marta mama Sfântului Simeon din Muntele Minunat*, traducere de Laura Enache, ediție îngrijită de Pr. Dragoș Bahrim (col. VHH 1), Editura Doxologia, Iași, 2013, p. 355.

⁹ Problema validității Sfintei Împărtășanii în contextul păcatelor este evaluată de Sfântul Anastasie și în alte locuri, de exemplu în *Povestiri* II, 15; *Quaestiones et responsiones*, Appendix 17, CCSG 59, pp. 192-195; *Oratio de sacra synaxi*, PG 89, 848AC.

mai înainte de împărtășirea poporului cu Preasfântul Trup, o părticică s-a rostogolit de pe disc și a coborât pe Sfântul Jertfelnic și s-a prefăcut în carne, văzând aceasta toți cei care înconjurau Sfântul Jertfelnic. Iar preotul slujitor, minunându-se de străina privescătoare a încercat cu un deget al mâinii să pipăie și să se atingă de această Sfântă Părticică. Și numai cât s-a atins de ea, s-a lipit de degetul lui, precum carnea vie proaspăt tăiată, și când el a ridicat degetul, sfânta părticică atârna de el lipită de deget. Și a picurat sânge pe Sfântul Jertfelnic, trei picături, încât s-au pătat și primul și al doilea acoperământ al jertfelnicului și au ajuns până la marmură picăturile cele fără prihană ale aceluia Trup Dumnezeiesc și Preasfânt Sânge. Atunci toți cei prezenți strigând „Doamne, miluiește”, ieșind, au strigat la stâlpcu, zicându-i minunea care s-a petrecut. Iar acela auzind, îndată cu frică și cutremur a luat părticica trimisă lui în sfintele vase, mărturisind tuturor necredința lui și zicând că din această pricină a făcut Dumnezeu astăzi această minune. Atunci luând în micul potir de sticlă sfânta părticică prefăcută în carne a urcat-o pe ea sus la el pe stâlp. Sunt și acum martori ai aceste străine și înfricoșate minuni mai mult de cinci sute de bărbați, preoți și monahi, clerici și mireni, orășeni și săteni. Mărturisesc și acoperămintele Sfintei Mese încă purtând forma acelor trei picături ale neprihănitului sânge, mărturisește și țara întreagă, mărturisește și robul lui Hristos, cuviosul stâlpcu. Și în urma tuturor, mărturisesc și eu, nevrednicul și cel mai mic între toți, care am fost învrednicit și să văd, și să mă închin, și să iau, și să am o fărâamă din părticica de carne dumnezeiască și să fiu încredințat prin fapte de o asemenea dumnezeiască minune.

Când am ajuns eu în Ierusalim cu un asemenea dumnezeiesc și neprețuit mărgăritar, s-a întâmplat ca un tânăr, fiul unor părinți de bun neam, foarte dragi mie, să fie stăpânit, cu îngăduința lui Dumnezeu, de demoni. Când am auzit că

acesta a alergat la Sfântul Sion pentru vindecare, luând Sfânta Părticică și închizând-o bine într-un colan, cu credință tare și neîndoită am pus un astfel de filacteriu în jurul gâtului tânărului, care era deja de optsprezece ani și strălucea de tinerețe. Și trecând ca la zece zile, se arată în vis Stăpâna noastră, Sfânta Născătoare de Dumnezeu unei femei bătrâne, o văduvă foarte evlavioasă, și îi zice ei: „Du-te și spune la casa tânărului că s-a vindecat Gheorghe de demon”. Bătrâna a întrebat pe Purtătoarea de porfiră, zicând: „De unde, Stăpână, s-a vindecat tânărul?” Iar ea i-a răspuns: „Prin părticica trupului legată în jurul gâtului lui”. Trezindu-se, așadar, vine cu frică la Sfântul Sion și povestește mamei copiilor și lor – căci erau trei frați, foarte evlavioși – vedenia pe care a văzut-o în vis. Iar ei, crezând și încredințându-se că erau adevărate cele văzute de femeie în vis, au făcut sinaxă și l-au adus pe tânăr în față când să intre Sfintele Taine. Și când acestea au trecut deasupra lui, vede tânărul un șarpe negru mare ieșind din partea lui stângă și plecând de la el, alungat fiind. Și s-a vindecat tânărul din ceasul acela¹⁰ și acum este în Ierusalim sănătos, propovăduind tuturor minunile Preasfântului Trup al părticelei de carne a Mântuitorului nostru și Marelui Dumnezeu, Domnul Iisus Hristos, Căruia fie slava și puterea în vecii vecilor. Amin.

Dacă v-am povesti vouă minuni petrecute în vechime și cu mulți ani înainte, poate cineva dintre cei mai simpli ar avea oarecare îndreptățire să nu creadă. Dar acum nici o iertare nu este pentru cel ce nu crede. Căci încă mai există locul, încă mai există și trăiesc cei ce au văzut cu ochii lor, și încă mai există și însăși Sfânta Părticică, încă mai există tânărul vindecat în Ierusalim, vrednic de crezare fiind, și încă mai este și femeia aceea foarte evlavioasă care a văzut vedenia aceea în vis. Așadar, nici un credincios să nu se smintească, nimeni să nu creadă că există altă credință dreaptă afară de

¹⁰ Cf. Mt. 8, 13.

a noastră, a creștinilor, nimeni să nu se clatine din pricina propășirii vrăjmașilor¹¹. Privegheați, fiilor, și nu dormiți, stați drept și nu vă clătinați, luați aminte și nu vă înșelați. Nu există altă credință mântuitoare în afară de cea a sfintei biserici a creștinilor.

II, 2

Când au intrat saracini în Constanția¹², îndată racla Sfântului Epifanie a izvorât mir ca un izvor, cât pentru treizeci de ulcioare, încât s-a umplut pardoseala bisericii de un asemenea mir, din care au luat și saracini pentru buna mireasmă, nu pentru sfințenia cea după credință, ci pentru mireasma cea după plăcere. Dar tu vezi-mi împietrirea necredincioșilor, că nu cred nici văzând semne și minuni. Căci nu numai în Constanția s-a petrecut această minune, ci și în Neapolis care se află aproape de Nemesos¹³. Căci și

¹¹ Este vorba de saracini. Aceștia sunt una din principalele ținte ale acestei colecții de povestiri. De foarte multe ori lucrarea lor este asociată de Anastasie cu demonii, alteori prezența lor, pedeapsă pentru creștini, este văzută ca o parte din lucrarea providenței; cf. *Quaestiones et responsiones*, 65, 101, CCSG 59, pp. 117, 161-163. O discuție largă a acestui subiect se poate găsi pe larg la B. Flusin, „Démons et Sarrasins. L’auteur et le propos des *Diègèmata stèriktika* d’Anastase le Sinaïte”, *Travaux et Mémoires*, 11, 1991, pp. 381-409.

¹² A. Binggeli, *Anastase le Sinaïte. Récits sur le Sinaï et Récits utiles à l’âme*, p. 531, n. 24, consideră că este vorba despre primul raid arab în Cipru, din anul 649.

¹³ Nemesos este de fapt cetatea Amathonta sau Amathous, situată la 8 km de Neapolis (Lemessos), pe coasta de Sud a insulei Cipru. Cetatea este atestată încă din sec. al VII-lea î.Hr. După cucerirea arabă, scaunul episcopal al Amathontei a fost mutat la Neapolis, care cu această ocazie a fost re-denumită Nemesos sau Lemessos nova, astăzi Limassol. Despre episcopii care au păstorit în acest scaun, până în secolul al XII-lea, în perioada

acolo, când au intrat saracinii în biserică, de îndată racla Sfântului Tihic, ucenicul apostolilor¹⁴, a izvorât atât de tare, încât a scaldat până la oușor picioarele celor intrați în biserică. Și, văzând aceasta, arabii nu au priceput, nu s-au rușinat, nu au crezut, ci au socotit lucrul întâmplător, potrivit cu ceea ce s-a spus [în Scriptură] că în inima fără pricepere înțelepciunea lui Dumnezeu nu intră¹⁵. Căci pentru păcătoși urâciune este cinstirea lui Dumnezeu¹⁶. Cu ce s-a folosit faraon de pe urma atâtor semne pe care Moise le-a făcut înaintea lui¹⁷? Acestea trebuie să se știe. Căci îi aud pe mulți zicând că, dacă ar mai fi semne și minuni, ar crede necredincioșii. Dar cei ce zic acestea să audă ce spuneau iudeii despre Hristos, din pricina semnelor pe care le făcea, că scoate demonii cu Beelzebul, căpetenia demonilor¹⁸. Acestea le spuneau și păgânii despre semnele sfinților mucenici, care erau făcute de Dumnezeu, când sfinții răbdau chinurile. La fel și iudeii, când au văzut atâtea semne la Pătimirea lui Hristos, nicidecum nu au crezut în El, ci au rămas în necredință. Și ca să facem cuvântul nostru vrednic de crezare, ascultă și altă istorisire care arată împietrirea acestor necredincioși – noii iudei.

bizantină, a se vedea articolul Arhim. Fotios (Chariton) Joakeim, „Οί γνωστοί ἐπίσκοποι Ἀμαθοῦντος τῆς Κύπρου κατὰ τῆ βυζαντινῆ περιόδο (Ἀναθεώρηση τῶν σχετικῶν Καταλόγων)”, *Κυπριακαὶ Σπουδαί*, 74, 2010, pp. 57-87. Conform *Povestirii* II, 28, acesta este chiar locul de origine al Sfântului Anastasie Sinaitul.

¹⁴ Sfântul Tihic, originar din Asia Mică, a fost unul dintre însoțitorii Sfântului Pavel în ultima sa călătorie la Ierusalim (Fapte 20, 4). A fost trimis mai târziu în Efes (Ef. 6, 21; II Tim. 4, 12) și în Rodos (Col. 4, 7-9). A mers de asemenea în Creta (Tit 3,12), iar după *Viața Sfântului Auxibie*, CCSG 26, pp. 184-185, ajunge în Cipru, unde este hirotont episcop de Neapolis de către Arhiepiscopul Heraclide.

¹⁵ Cf. Înț. Sir. 18, 28; Rom. 1, 21.

¹⁶ Înț. Sir. 1, 25.

¹⁷ Cf. Ieș. 8-12.

¹⁸ Lc. 11, 15.

La patru semne de Damasc este un sat numit Karsatas în care este și o biserică a Sfântului Mucenic Teodor, purtătorul de biruință¹⁹. În această biserică intrând saracinii, au locuit în ea, săvârșind în ea toată întinăciunea și necurăția de la femei și copii și animale. Într-una din zile, pe când ședeau cei mai mulți dintre ei și vorbeau împreună, unul dintre ei a aruncat o săgeată în icoana Sfântului Teodor și a lovit în umărul drept al icoanei și îndată a ieșit sânge și a curs până dedesubtul icoanei, toți saracinii văzând semnul care a avut loc: și săgeata înfiptă în umărul icoanei, și sângele curgând. Dar nici văzând acest semn nu și-au venit în simțire, nici nu s-a pocăit cel ce a aruncat săgeata, nici nu a strigat la el vreunul dintre ei, nici nu au plecat din biserică, nici nu au încetat să o întineze, încât au fost dați celei mai de pe urmă pedepse. Căci fiind douăzeci și patru de familii dintre ei care locuiau în biserică, în puține zile, toți au fost lăsați în amară moarte, fiindcă nimeni altul din sat nu a mai murit decât numai cei care locuiau în biserică Sfântului Teodor.

Accastă icoană săgetată încă mai există, având și rana săgeții și urma de sânge. Mulți dintre bărbații care au văzut și care s-au aflat acolo atunci când s-a petrecut minunea aceasta, trăiesc încă, iar eu, ca unul care am văzut această icoană și care am sărutat-o, ceea ce am văzut, am scris.

II, 3

Un oarecare Sartabias, care se numea astfel, era unul dintre cetățenii Damascului. Întru acesta, prin îngăduința lui

¹⁹ Minunea icoanei Sfântului Teodor este reluată, după această povestire a Sfântului Anastasie, și de Sfântul Ioan Damaschin, *Contra imaginum calumniatores orationes tres*, III, 91, ed. B. Kotter, *Die Schriften des Johannes von Damaskos*, III, De Gruyter, 1975, p. 184 [Sfântul Ioan Damaschin, *Cele trei tratate contra iconoclaștilor*, trad. Pr. D. Fecioru, București, 1998, pp. 188-189]. Citarea *in extenso* a Sfântului Ioan Damaschin și menționarea Sfântului Anastasie de către acesta, vine să întărească paternitatea anastasiană a acestor povestiri.

Dumnezeu, se sălășluisse un duh necurat care îl chinuia cumplit și îl scutura până îl zdrobea²⁰. Când, așadar, saracini urmau să urce pe mare la strâmtoarea Abydos în drum spre Constantinopol²¹ se arată demonul lui Sartabias și îi zice lui: „Căpetenia noastră a trimis supuși, ca să ajutăm tovarășilor noștri saracini în raidul lor împotriva Constantinopolului și am fost și eu rânduit să plec. Și iată, ești liber și nimeni nu te va tulbura până ce ne vom întoarce din raid”. Ceea ce s-a și întâmplat și, ca înaintea Domnului, nu a fost vătămat omul până ce s-au întors înapoi saracini.

Dar tu acest lucru reține-l, că demonii sunt tovarășii acelora pe care îi numesc saracini. Și pe bună dreptate. Dar poate că aceștia sunt mai răi și decât demonii. Căci demonii adeseori se tem de multe din tainele lui Hristos, mă refer adică la Trupul Lui cel Sfânt, precum au mărturisit părticica aceea prefăcută în carne, precum a fost scris mai înainte, crucea, sfintii, moaștele, izvorârile de mir și multe altele. Dar acești demoni întrupați calcă în picioare pe toate acestea, le batjocoresc, le dau foc și le pustiesc²². Cum este atunci cu puțință ca aceștia să fie numiți cinstitori de Dumnezeu?

II, 4

Aveam eu cândva pe cineva dintre cei foarte dragi mie care avea o mamă dăruită lui Dumnezeu²³. Aceasta, odată,

²⁰ Cf. Lc. 9, 42.

²¹ Primul raid arab contra Constantinopolului a avut loc în anul 669, însă cu siguranță pe uscat. Primul raid maritim însă, cel despre care se vorbește aici, a avut loc în perioada 674-678, sub califatul lui Mu'awiya, și s-a încheiat prin înfrângerea arabilor și un armistițiu de 30 de ani.

²² B. Flusin, „Démons et Sarrasins. L'auteur et le propos des *Diègèmata stèriktika d'Anastase le Sinaïte*”, *Travaux et Mémoires*, 11, 1991, pp. 381-409.

²³ Cf. Ef. 2, 19.

împărtășindu-se în biserică cu Trupul cel fără prihană, purtătoare de Dumnezeu fiind și cunoscând de mai înainte ce avea să i se întâmple, a luat o altă părticică din Sfânta Împărtășanie și, ținând-o în mâna dreaptă, a ieșit din biserică. Așadar, când a ajuns ea într-un loc întinat și întunecat, un duh necurat s-a repezit, în chip văzut, să o lovească și să o sfâșie. Dar roaba lui Hristos, fără să se înfricoșeze deloc, a deschis mâna, întinzând palma. Și văzând demonul sfânta împărtășanie pe care o purta în palmă, pe dată a fost pus pe fugă și s-a făcut nevăzut.

II, 5

Mai înainte cu câțiva ani, s-a îmbolnăvit cineva, pe nume Grigorie, de aici din pustia noastră²⁴ de un duh necurat. De neam era armean. Așa de mare era lucrătura demonului, încât îl făcea să strige neîncetat și aproape nu îngăduia nimănui dintre cei ce locuiau în apropiere să doarmă. Într-una din zile, stăteam aproape de cel suferind eu și câțiva alții dintre părinți, așa, de mângâiere. Și când pierdusem orice nădejde și eram foarte întristați de boala celui suferind, a început acela în limba armenească să strige și să spună: „Nu veni aici, nu te apropia. Mă ard din pricina ta. Nu veni, nu te apropia de mine”. Pe când ne miram noi, necunoscând pricina pentru care striga demonul unele ca acestea, iată, îl văd pe ucenicul meu Ioan, cu harul lui Hristos acum stâlpnic în Diospole, venind în locul unde eram adunați toți la cel suferind. Când l-a văzut pe el bolnavul, a început să strige și mai mult aceste strigăte și să se tulbure și să încerce să o ia iute la sănătoasa, ca ars de foc. Privind eu mai bine, am văzut pe ucenicul meu purtând la gât crucea mea de argint în care aveam

²⁴ Adică în Sinai.

o bucată mare de preț și adevărată din sfântul și de viață făcătorul lemn al crucii. Și atunci toți cei de față am știut că din această pricină s-a tulburat și s-a cutremurat și a strigat duhul cel necurat: „Nu veni aici, nu mă arde!”. Luând, așadar, această cinstită cruce, cu multă silire și lovituri și legături, am putut-o atârna la gâtul celui ce pătimea. Și multă slobozire și milă a avut din ceasul acela. Atunci adică s-a slobozit desăvârșit din patimă și s-a făcut sănătos, cu harul lui Hristos.

II, 6

Acestea le-am zis pentru folosul celor mulți, iar dacă am scris cumva minciuni, este de față cel ce zice că *va pierde Domnul pe toți cei ce grăiesc minciuna*²⁵. Dar dacă sunt adevărate și vrednice de crezare cum, de altfel, și sunt, să ne rugăm să le primim pe acestea cu credință. Căci nu numai Sfântul și de viață făcătorul lemn al Crucii este înfricoșător demonilor, ci înseși cinstitele și sfintele locuri ale lui Hristos, acolo unde a răbdat Pătimirile cele mântuitoare.

Căci îmi zicea mie un monah bătrân evlavios din Ierusalim: „Cu câțiva ani înainte vedeam pe un mirean aproape toată ziua șezând înaintea Sfintei Gologote, nici cerșind, nici ocupându-se foarte cu rugăciunea. Ducându-mă, așadar, și eu acolo, îndemnat fiind de pronia lui Dumnezeu, m-am așezat aproape de el și l-am întrebat, zicându-i: «Pentru Domnul, frate, spune-mi mie, care este lucrul tău? Căci văd fața ta parcă schimbată²⁶. Căci te văd pe tine neîncetat și nedespărțit petrecând aici și aproape că nu ieși din ulița Sfintei Învieri». Iar omul străpungându-se și cunoscând că Dumnezeu, vrând să-l izbăvească, l-a trimis pe cuviosul bărbat la el, a zis: «Cu adevărat, Doamne Avvă, eu din păcatele mele sunt fermecător. Și nemaiputând suferi tulburarea demonilor,

²⁵ Ps. 5, 7.

²⁶ Cf. I Rg. 21, 14; Ps. 33, 1.

pururea mă refugiez la Sfânta Înviere și nu îndrăznește demonul să intre pe poarta uliței și să mă apuce, ci îi văd pe ei pururea stând afară și așteptându-mă. Așadar, dacă poți cumva, ajută-mă, după Dumnezeu». Auzind acestea, monahul cel iubitor de Dumnezeu l-a dus pe omul acela la cel între sfinți patriarhul Modest. Și învățându-l pe el cele cunite spre pocăință, i-a dat lui o chilie la ulița de sus a Sfântului Constantin²⁷. Și a rămas pentru tot restul vieții lui, petrecând pe Sfânta Înviere²⁸ și mărturisindu-se lui Dumnezeu cu pocăință și lacrimi²⁹.

II, 7

Mai înainte cu treizeci de ani, locuiam în Sfânta Cetate în Muntele Măslinilor, când a fost săpat Capitoliul³⁰ de mulțime de egipteni. Într-o noapte m-am trezit cu vreo trei ceasuri înainte de a bate toaca la Biserica Sfintei Învieri a lui Hristos, Dumnezeul nostru, și iată că deodată aud în locul săpat ca

²⁷ Este vorba de basilica ridicată de Sfântul Constantin pe locul aflării Sfintei Cruci, numită cu numele ctitorului său. Ea a fost mai târziu restaurată chiar prin patriarhul Modest.

²⁸ Verbul *σχολάζων* admite două interpretări: fie petrecând pe aceeași uliță sau zonă a Bisericii Sfintei Învieri, sau dacă avem în vedere doar Sfânta Înviere a Domnului, putem să traducem acest verb cu sensul lui de bază, „ocupându-se cu Sfânta Înviere”, adică meditând la Sfânta Înviere.

²⁹ O versiune puțin diferită a acestei povestiri în care cel ispitit este lovit peste față cu aripile de doi corbi, dar nu merge decât să se închine în Biserica Sfintei Cruci, se găsește la Ioan Moshu, *Pratum spirituale*, 105, PG 87, 2964C-2965A [Ioan Moshu, *Limonariu sau Livada duhovnicească*, trad. pr. T. Bodogae și pr. D. Fecioru, Alba Iulia, 1991, pp. 105-106].

³⁰ Acest text din Sfântul Anastasie Sinaitul este a doua sursă, alături de un text păstrat numai în georgiană, care oferă date despre locația Capitoliului roman din Ierusalim în Aelia Capitolina. Pentru detalii, a se consulta J. Murphy O' Connor, *Keys to Jerusalem. Collected Essays*, Oxford University Press, 2012, p. 147. Autorul studiului consideră că locul identificat drept Capitoliu este actuala Haram esh-Sharif.

un fel de murmur al poporului care se trudea mult, făcând zarvă și strigând și mulțime de pământ aruncat prin zid. Am crezut că era poporul egiptenilor care se muncea și m-am întristat că nici noaptea nu are odihnă. Pe când însă eram eu prins de aceste gânduri, a strigat cel ce bătea toaca la Biserica Sfintei Învieri: „Doamne, binecuvântează”, ca să bată toaca. Și când a strigat acela, deodată zarva pe care am auzit-o eu, a încetat și strigătele au amuțit și s-a făcut liniște mare în tot locul acela. Atunci am priceput că era lucrul demonilor care se bucurau și ajutau la un astfel de săpat. Căci dimineața, coborând eu în cetate, și povestind eu lucrul unora dintre cei ce locuiau în Sfânta Biserică din Ghetsimani, am aflat că și ei au auzit aceleași lucruri în timpul nopții și le-au povestit.

Am considerat necesar să expun aceste lucruri pentru cei ce cred și zic că Templul lui Dumnezeu este cel ce se construiește acum în Ierusalim³¹. Cum ar putea fi construit Templul lui Dumnezeu în locul acela despre care este o profeție care zice iudeilor: *Iată, această casă se lasă pustie*³²? *Se lasă*, a zis Hristos, adică va rămâne pustie până în veac. Căci aceea era cea de pe urmă slavă a casei³³, cea arsă cu foc în vremea lui Tit. Iar după ultima slavă nu mai urmează o altă ultimă slavă. Căci nu există nimic care să fie mai ultim decât ultimul.

II, 8

Pe lângă acestea, am socotit că este de folos să clarific pentru cititori și scopul pentru care m-am apucat să scriu acestea.

³¹ Povestirea Sfântului Anastasie evidențiază natura demonică a oricărei reîncercări de a construi cel de al treilea Templu din Ierusalim. Pe de altă parte, Cupola Stâncii, moscheea de pe Muntele Templului, a început a fi construită între anii 691-692, după scrierea acestor povestiri.

³² Mt. 23, 38; Lc. 13, 35; cf. Ier. 22, 5.

³³ Cf. Ag. 2, 9.

Căci multe sunt și fără număr minunile și semnele făcute creștinilor, în diferite locuri, chiar și în generația noastră, vrednice de toată pomenirea și de a fi scrise, cele arătate și înfăptuite pe mare și pe uscat, în diferite locuri, între care noi am însemnat în scris mai bine de treizeci. Dar acum, din pricina nesiguranței vieții noastre, ne-am străduit să adunăm numai pe acelea care sporesc credința creștinilor și care sunt spre întărire fraților noștri prizonieri și tuturor celor ce ascultă și citesc cu credință cele oferite, între care se află și ceea ce urmează a fi povestit în continuare.

Când, prin dreapta judecată a lui Dumnezeu, a ieșit neamul saracinilor din țara lor, a intrat și aici în Sfântul Munte al Sinaiului, ca să cucerească locul și să-i facă să se lepede de credința cea în Hristos pe saracinii care au fost mai înainte aici, care se creștinaseră mai înainte. Auzind, așadar, aceasta, cei care aveau locuința și corturile aproape de castru și de Sfântul Rug, au urcat cu familiile sus pe Sfânta Culme ca într-un loc întărit din care să lupte ca de la înălțime împotriva saracinilor care veneau, ceea ce au și făcut. Totuși, neputând pentru multă vreme să stea împotriva mulțimii celor veniți, s-au predat pe ei înșiși, mergând cu ei și luând credința lor. Între aceștia era unul care era mare iubitor de Hristos. Când a văzut lepădarea și pierzania sufletelor celor de un neam cu el s-a repezit spre un loc prăpăstios și primejdios ca să se arunce și să fugă alegând mai degrabă moartea trupului, decât să lepede credința în Hristos și să-și primejduiască sufletul. Așadar, cum l-a văzut femeia lui că se întoarce să fugă și că are de gând să se arunce în prăpastie prin locul acela înfricoșat și prăpăstios, s-a ridicat în grabă, ținând cu putere veșmintele bărbatului, cu izvoare de lacrimi zicând către el în limba arăbească: „Unde te duci bunul meu bărbat, pentru ce o părăsești pe cea care încă de la vârsta prunciei a trăit alături de tine? Pentru ce mă lași în pierzanie cu copiii tăi orfani și te nevoiești singur să te mântuiești? Adu-ți aminte de Dumnezeu, Care mărturisește pentru mine în ceasul acesta,

că nu am săvârșit înșelare așternutului tău, deci cum mă lași acum să mă întincz la suflet și la trup? Adu-ți aminte că sunt femeie și nu cumva să pierd credința mea și pe copiii tăi. Dar dacă ai hotărât să pleci, mântuiește-mă pe mine mai întâi și pe fiii tăi și, astfel mântuindu-ne pe noi, *mântuiește-te apoi și pe tine*³⁴. Vezi să nu ceară Dumnezeu de la tine în ziua judecății, judecata sufletului meu și a fiilor tăi orfani, că lupți ca să-ți mântuiești numai sufletul tău. Așadar, teme-te de Dumnezeu și ucide-mă pe mine și pe copiii tăi și după aceea mergi cu bine. Nu ne lăsa pe noi ca pe niște oi orfane să cădem în mâinile lupilor³⁵ acestora, ci pe Avraam imită-l și adu-ne pe noi jertfă lui Dumnezeu în sfânt locul acesta³⁶ și nu te milostivi de noi ca să se milostivească Dumnezeu de tine. Jertfește pe fiii tăi Celui ce ți i-a dat pentru ca prin sângele nostru să te mântuiască și pe tine Dumnezeu. Bine este nouă ca prin tine să fim aduși lui Dumnezeu, iar nu să fim duși în rătăcire spre pieire prin cei fărădelege, și nu să fim pedepsiți amarnic de mâinile barbarilor. Nu te amăgi, nu-ți voi da drumul, decât dacă fie vei rămâne cu noi, fie mă vei ucide și pe mine și pe fiii tăi și apoi astfel vei pleca”.

Unele ca acestea zicând, l-a convins pe bărbatul ei. Iar el, luând sabia a junghiat-o și pe ea, și pe copiii lui. Și astfel, aruncându-se în prăpastia din partea de sud a Sfintei Culmi, plecând, s-a izbăvit singur de pierzania ce-i ședea înaintea, în timp ce restul saracinilor s-au predat și s-au lepădat de credința în Hristos. Aceștia astfel s-au abătut din cale, dar el, precum Ilie, profetul acela, care a scăpat din mâna nelegiuiților și a fugit în Horeb³⁷, era rătăcitor prin pustie, dar nu rătăcit. Era *rătăcitor prin munți și peșteri și crăpăturile pământului*³⁸, trăind laolaltă

³⁴ Fc. 19, 17.

³⁵ Cf. Mt. 10, 16.

³⁶ Cf. Fc. 22, 1-19.

³⁷ Cf. III Rg. 19, 1-18.

³⁸ Evr. 11, 38.

cu fiarele³⁹, cel ce a scăpat de fiarele cele rele, rătăcitor fiind, dar slujitor al lui Dumnezeu⁴⁰, ca să nu devină rătăcit închinător la idol. Căci nu a mai pus piciorul în casă, nici în vreo cetate sau vreun sat, până ce nu a călătorit în cetatea cea cerească, ci ani de-a rândul a fost un pustnic și cetățean al lui Dumnezeu, asemenea lui Ilie, Elisei și Ioan⁴¹.

Apoi, fiindcă străin era lucrul ce îndrăznise cu soția sa și cu propriii lui copii, pe care l-a săvârșit cu propria lui sabie și fiindcă pe drept cuvânt s-ar putea îndoi cineva dacă a primit Dumnezeu o asemenea jertfă sau nu, voind Dumnezeu cel Bun și Iubitor de oameni să-i încredințeze pe toți, ce face? Mai înainte cu câteva zile a descoperit și i-a spus robului Său, în pustie, mutarea lui din viața aceasta. Și venind la Sfântul Rug, s-a rugat și s-a împărtășit cu Sfintele Taine și, pe când era bolnav în pomenita casă de oaspeți, au venit la el unii dintre cuvioșii părinți, între care cei mai mulți mai trăiesc încă, fiind martori oculari ai celor întâmplate. Când robul lui Dumnezeu a ajuns în ceasul plecării lui la Domnul, vede venind la el pe sfinții părinți de aici, care au fost uciși de barbari, ca niște mucenici ai lui Dumnezeu, pe care îi chema pe nume ca pe niște prieteni pe care nu i-a mai văzut demult și îi îmbrățișa și primea de la ei unele binecuvântări și, ca și cum ar fi fost în biserică împreună cu ei, așa se bucura și se veselea. Pe unii dintre ei îi chema pe nume și, mișcându-și buzele, îi săruta și îi saluta și, ca și când ar fi fost chemat de către toți la o sărbătoare sau praznic, ducându-se împreună cu ei, astfel bucurându-se, pleca vesel, având împreună-călători cu el pe sfinții părinți, precum povestea el însuși și le spunea celor prezenți.

Acești mucenici, precum cred eu, erau unele puteri îngerești, văzute sub chipul sfinților părinți⁴², care bine au săvârșit

³⁹ Cf. Mc. 1, 13.

⁴⁰ Cf. Iov 2, 9.

⁴¹ Sfântul Ioan Botezătorul.

⁴² Ideea că arătările după moarte ale sfinților se realizează prin Sfinții Îngeri, legată și de teoria adormirii sufletului după moarte, pe care a împărtășit-o,

lupta lor⁴³ aici și care au câștigat cununa biruinței⁴⁴, venite aici ca să cinstească și să străjuiască pe cel care, în locurile lor, a imitat modul lor de viață și care a arătat față de Dumnezeu o dragoste mai mare decât cea a dreptilor din vechime.

II, 9

Cu cinci ani înainte era în Clysma un anume Teodorit, iudeu de religie, care era marinar. Ilie, urâtorul de Hristos, cel din Clysma, l-a făcut pe fiul său, urâtor și el de Hristos, al acestui Teodorit sau mai degrabă Teoholot⁴⁵, mai-mare peste lucrare, creștinii fiind supuși lui⁴⁶. Într-una din zile, fiind ziua stăpânei noastre, Sfânta Născătoare de Dumnezeu,

este specifică Sfântului Anastasie. A se vedea de exemplu *Quaestiones et responsiones*, 19, 8, CCSG 59, p: 33: „Se cuvine a ști că toate vederile care se întâmplă în biserici sau la raclele sfinților sunt săvârșite prin sfinții îngeri la porunca lui Dumnezeu”. Despre aceasta se poate vedea pe larg studiul lui D. Krausmüller, „God or angels as impersonators of saints. A belief and its contexts in the «Refutation» of Eustratius of Constantinople and in the writings of Anastasius of Sinai”, *Golden Horn. Journal of Byzantium*, 6, 2, 1998-1999, pp. 10-24 și, mai recent, despre posibile alte surse ale acestei idei la V. Baranov, „«Ангелы в облике святых»: сирийская традиция в Константинополе”, în Metropolitan Hilarion of Volokolamsk (ed.), *Proceedings of the First International Patristic Conference of Ss. Cyril and Methodius Theological Institute for Postgraduate Studies. Saint Isaac the Syrian and His Spiritual Legacy, October 10th – 11th, 2013, Moscow, Moscova*, 2014, pp. 315-332.

⁴³ Cf. II Tim. 4, 7.

⁴⁴ Cf. II Tim. 4, 8.

⁴⁵ În limba greacă, numele Θεοδωρίτου înseamnă cel dăruit de Dumnezeu, iar θεοχολώτου nu este propriu-zis un nume propriu, ci e un termen folosit ca un joc de cuvinte, cu sensul de Cel ce aprinde mânia lui Dumnezeu.

⁴⁶ Clysma era unul din cele mai importante șantiere navale ale Egiptului bizantin. Lucrarea despre care vorbește povestirea este legată de aceasta.

și fiind vremea liturghiei, toți muncitorii l-au rugat pe fiul lui Teodorit să îi lase să facă Sfânta Liturghie. Iar acela, punându-se împotriva lor, nu i-a lăsat pe ei, ba încă a și clevetit, hulind, pe Sfânta Născătoare de Dumnezeu, numind-o pe ea născătoare de om și alte hule necuviincioase⁴⁷. Dar nu pentru multe clipe s-a lăudat întru răutate cel puternic, ci îndată, chiar în ceasul acela, pe când toți muncitorii stăteau pe docul corăbiilor, a căzut de sus un lemn mare și din toată mulțimea poporului nu a omorât pe nimeni, nici nu a vătămat, în afară numai de dușmanul cel nelegiuit al Stăpânei noastre, Sfânta Născătoare de Dumnezeu. Căci a primit lovitura la capul și la gura cu care a hulit și după ce i-a împrăștiat creierii, a murit. Iar poporul a fost lăsat să prăznuiască îndoită sărbătoare, zicând: „A răsplătit Dumnezeu celui ce luptă împotriva lui Dumnezeu. Fiul lui Teodorit a devenit Teoholot. Mare este Dumnezeul credinței creștinilor”.

II, 10

În aceeași Clysma mai era și un alt corăbier, și acesta numit Teodor. Acesta fiind creștin, când au intrat în țară corăbiile saracinilor, înșelat fiind de urătorul de bine, a devenit acolo lepădat de credința lui Hristos, tăgăduind și crucea, și botezul. După puține zile, s-a întâlnit noaptea în vis cu Teodor, cel lepădat, unul dintre corăbierii de pe aceeași corabie, pe nume Mina, care pleca la biserică, și, iată, vede pe un om umblând, neavând cap însă. Și uimit fiind de străina vedere, îl întreabă pe cel ce i s-a arătat lui fără cap, zicând: „Cine ești tu?” Iar acela i-a răspuns lui, zicând: „Eu sunt Teodor corăbierul, cel ce am devenit megarian⁴⁸ mai înainte cu trei luni”.

⁴⁷ Cf. Ps. 51, 3.

⁴⁸ Musulman, mahomedan.

Zice către el Mina: „Și unde îți este capul?” I-a răspuns lui Teodor, zicând: „Am nouăzeci de zile de acum de când am pierdut capul și am crezut împreună cu cei fără cap⁴⁹”. Și îndată s-a făcut nevăzut. Venind, așadar, Mina la biserică, tremura de frica celor văzute de el și spuse lui și, fiind întrebat de pricina pentru care tremura, a povestit toate tovarășilor lui, care încă trăiesc și petrec în Clysma, pentru ca și prin aceasta să învățăm că nu este altă credință decât numai a creștinilor.

II, 11

Ne-au povestit nouă bărbați, robi adevărați ai lui Hristos, Dumnezeuul nostru, care au pe Duhul Sfânt în ei înșiși, că mai înainte cu câțiva ani a venit un creștin la locul unde au piatra⁵⁰ și locul lor de închinare cei ce ne țin pe noi în robie.

Și când s-a făcut tăierea, zice, a jertfei lor – căci au jertfit acolo mii nenumărate de oi și cămile – și când am adormit noi chiar la locul jertfei, pe la miezul nopții, trezindu-se unul dintre noi, vede o hârcă bătrână necuviincioasă și urâtă la chip ieșind din pământ. Și îndată s-a trezit și ne-a trezit și pe noi și am văzut-o și noi toți cum lua capetele și picioarele oilor și le pune în sân și, apoi, cobora iar la cele de sub pământ de unde ieșise. Atunci am zis unii către alții: „Iată, jertfa lor nu s-a înălțat sus la Dumnezeu, ci jos”. Iar hârca aceea este rătăcirea credinței lor. Cei ce au văzut acestea trăiesc încă în trup până în ziua de astăzi.

⁴⁹ Sfântul Anastasie sugerează o asociere între musulmani și ereticii monofiziți acefali. A se vedea S.H. Griffith, „Anastasius of Sinai, the *Hodigos* and the Muslims”, *The Greek Orthodox Theological Review*, 32, 1987, pp. 347-350.

⁵⁰ Este vorba de Ka'aba de la Mecca.

II, 12

Se cuvine acum să povestim și despre jertfa creștinilor. Ne-au povestit nouă, așadar, unii dintre cei vechi din Ierusalim că, înaintea lui Zaharia⁵¹, cel între sfinți, care a fost patriarh înaintea cuviosului Modest, Sfânta Liturghie din Biserica Sfintei Învieri a lui Hristos, Dumnezeuul nostru, în fiecare Duminică era mai lungă. Dar într-o zi vede în vis preacuviosul Zaharia, cel pomenit mai înainte, un loc, ca un fel de nartex, un palat nepovestit, întru care era Împăratul întru cele de taină. Apoi vede la intrare câte un sfânt înger⁵², venind din fiecare țară și fiecare sfântă biserică catolică⁵³,ducând sfintele discuri, având pe ele Sfintele Daruri⁵⁴ care trebuiau să fie aduse de ei înaintea Împăratului ce sălășluia în palat în chip nevăzut. Și pe măsură ce se aduna, zice, mulțime de sfinți îngeri purtând Sfintele Daruri, unii dintre ei îi grăbeau pe alții, zicând: „Până când vom sta și nu vom intra la Stăpânul, ca să-i aducem Lui darurile sfintelor Lui Biserici?” Către cei ce ziceau acestea, alții răspundeau, zicând: „Nu putem intra, căci încă nu a venit îngerul Sfintei Biserici

⁵¹ Patriarhul Zaharia (609-614) al Ierusalimului.

⁵² Sfinții îngeri slujesc în chip nevăzut în Sfintele noastre Liturghii. A se vedea despre aceasta și mai departe, *Povestirile* II, 15, 17.

⁵³ ἁγίας καθολικῆς ἐκκλησίας; expresia poate avea mai multe accepțiuni, de exemplu se poate referi la Biserica catolică (universală), sau la Bisericile locale ale timpului, ortodoxe, deosebite de Bisericile eterodoxe, între care Biserica Ierusalimului nu ocupa totuși primul loc în ordinea canonică. A se vedea despre atributul catolicității Bisericii, J.-Cl. Larchet, *L'Église Corps du Christ. I Nature et structure*, Cerf, Paris, 2012, pp. 37-57. În acest context, conform lui A. Binggeli, *Anastase le Sinaité. Récits sur le Sinait et Récits utiles à l'âme*, p. 547, nota 85 bis, pare să se refere la catedralele/bisericile episcopale ale regiunii, în rândul cărora Ierusalimul ocupa primul loc.

⁵⁴ τὰς ἁγίας προσφορὰς, sfintele daruri sau prosforale.

a Învierii lui Hristos, cel ce intră pururea primul și ne anunță pe noi Stăpânului". Așadar, pe acestea văzându-le și auzindu-le precuciviosul Zaharia, patriarhul de atunci, a rânduit ca Sfânta Liturghie să aibă loc mai repede în Biserica Sfintei Învieri a lui Hristos, Dumnezeuul nostru, pentru a nu fi împiedicați sfinții îngeri a aduce jertfele creștinilor la jertfelnicul cel ceresc Bunului Dumnezeu și Împăratului veacurilor. Deci nu în cele de sub pământ, acolo unde a coborât jertfa nelegiuitorilor⁵⁵, ci în cele mai presus de cer [urcă jertfa creștinilor], unde Înaintemergător pentru noi a urcat Marele Arhieru, Hristos Dumnezeu.

II, 13

Ni s-a povestit nouă cu puțin mai înainte despre Sartabias, cel ce a pățimit câte a grăit către el demonul, care numise pe arabi tovarăși ai săi⁵⁶. Dar ne adeverește nouă istorisirea aceea și povestioara de acum care urmează a fi spusă spre zidire și spre folos.

Era un om numit Azaria în Clysmă, mai-marele așa numitorilor *ducatori*, fiind prieten al nostru și cunoscut. Acesta avea un fiu numit Moise, care încă trăiește și își duce traiul în ținutul In. Acest Moise de la vârsta copilăriei a fost suferind. Când tatăl lui a murit acum cinci ani, bun creștin fiind, aflându-se liber, Moise, rătăcindu-se de la credința lui Hristos, s-a lepădat de ea. Apoi fiind muștrat de unii dintre concetățenii săi, iarăși s-a făcut creștin și, după puțină vreme, iarăși a tăgăduit credința noastră și aceasta făcând-o de multe ori, era muștrat de concetățenii lui. Cu vreun an în urmă, venind eu în ținutul In, l-am aflat pe el apostat. Și ca un prieten vechi

⁵⁵ Cf. Povestirea II, 11.

⁵⁶ Cf. Povestirea II, 3.

al lui și al tatălui lui, l-am muștrat și l-am povățuit ca pe unul care tăgăduise de multe ori credința lui Hristos. Atunci, suspinând Moise zice către mine: „Și ce pot eu să fac, doamne, că ori de câte ori mă întorc și mă fac creștin, cumplit mă tulbură demonul și eu iarăși mă fac apostat, fiindcă astfel mă lasă în pace. Dar de multe ori mi s-a arătat mie duhul și mi-a poruncit mie, zicând: «Nu te închina lui Hristos și nu te voi supăra, nu-L mărturisi pe El Dumnezeu și Fiul al lui Dumnezeu și nu mă voi apropia de tine, nu te împărtăși și nu te voi tulbura, nu te pecetlui și te voi iubi»”. Acestea le-am auzit eu nu numai de la Moise, ci se pare că nenorocitul a încredințat aceleași lucruri și altor frați ai noștri, care sunt vrednici de crezare.

Să audă Biserica lui Hristos și să se veselească. Să asculte acestea copiii creștinilor și să dănuiască și fără încetare să le păzească. Să audă acestea iudeii și fiii necredincioșilor și să se rușineze. Să audă cei care nu Îl mărturisesc pe Hristos Dumnezeu și să se rușineze că, de vreme ce demonii mărturisesc unele ca acestea, necredincioșii Îl hulesc pe Hristos mai presus de demoni. Demonii se cutremură de crucea lui Hristos, iar acești demoni în trup își bat joc de cruce. Și că adeseori demonii sunt nimiciți de chipul crucii, o dovedește și istorisirea care urmează pe care o adeverește și cea pe care tocmai am spus-o.

II, 14

Unui bărbat iubitor de Hristos în Babilonul Egiptului, fiind dintre cei în cinste, cu puțini ani în urmă, i s-a încredințat de către stăpânire grija închisorii, purtându-se bine și compătitor cu cei închiși în ea. Numele acestuia nu e nevoie să îl spunem căci este încă în viață. Acest om ne-a povestit nouă cu cele mai înfricoșătoare jurăminte: „Într-o zi,

după ce unii fermecători au fost închiși la mine, intram adeseori să îi anchetez separat, cum este obiceiul celor ce li s-a încredințat o astfel de treabă, luând în scris declarațiile lor și cuvintele lor, ca să aducem stăpânirii cele referitoare la ei. Unul dintre ei care era mai bătrân, când a văzut discernământul meu, că mă purtam față de ei cu iubire de oameni și că aveam sentimente de compătimire față de toți cei de acolo, luându-mă deoparte îmi zice în limba thebaică: «Te jur pe tine pe Dumnezeu, Cel ce ne-a predat pe noi în mâinile tale, niciodată să nu stai la ancheta noastră a celor patru fermecători, fără să te împărtășești mai întâi și să porți crucea la gât. Căci tovarășii mei sunt oameni răi și vor să-ți facă rău. Dar dacă vei face cum îți voi spune eu, nici aceștia, nici vreun alt om nu îți va putea face rău»”.

Dacă demonii și fermecătorii mărturisesc acestea, este limpede că mai nelegiuți decât aceștia sunt cei ce nu mărturisesc Sfântul Trup al lui Hristos și care hulesc în fiecare clipă crucea Lui și pentru crucea Lui ne pedepsesc pe noi. La cine mă refer? La vrăjmașii crucii⁵⁷ al căror sfârșit este pierzania⁵⁸ potrivit cu ceea ce spune Dumnezeu prin gura lui Pavel.

II, 15

Trahiades este un sat din insula Cipru ca la șaisprezece semne de metropola Constanța. În acest sat era un preot mai înainte cu zece ani de cucerirea acestei insule a ciprioților⁵⁹.

⁵⁷ Acești „vrăjmași ai crucii” sunt arabii, care persecutau creștinii la acea vreme.

⁵⁸ Cf. Filip. 3, 18-19.

⁵⁹ Conform datării lui A. Bingeli, *Anastase le Sinăite. Récits sur le Sinăi et Récits utiles à l'âme*, p. 551, nota 96, întâmplarea s-a petrecut aproximativ în anul 640. Povestirea aceasta, de *presbytero mago* (BHG 1444v, CPG 7758, B7) se găsește într-o altă formă și în Sfântul Anastasie Sinaitul, *Quaestiones et responsiones*, Appendix 17, CCSG 59, p. 193.

Acest preot, batjocorit fiind de diavolul, umblând pe la fermecători, a învățat știința magilor spre adâncul pierzaniei, încât a ajuns la atâta necredință și dispreț, încât mâncă și bea cu femeile desfrânate și cu fermecătorii din însăși neprihănitele discuri și vase. Pe acesta, pentru faptul că a nelegiuit astfel, nu l-a mai răbdat dumnezeiasca judecată, ci vădindu-l mai-marelui eparhiei, a fost predat pedepsei, pe când arhiepiscop al insulei era Arcadie, cel de cuvioasă amintire⁶⁰.

Și s-a făcut proces cu tot poporul de față spre cercetare și pedeapsă și pieirea preaticălosului și nelegiuitului preot fermecător. După ce conducătorul s-a așezat la judecată și fiind de față toată curtea, fiecare după rangul lui, a vorbit cu acel om spurcat consilierul conducătorului, care era cel mai înțelept și mai rațional și mai instruit și zice către el: „Spune,

⁶⁰ Povestirea aceasta ne ajută și la datarea episcopatului Sfântului Arcadie al Ciprului. Cercetătorii mai noi plasează astăzi unanim acest episcopat între anii 625 și 642, cf. V. Déroche, *Études sur Léontios de Néapolis*, Uppsala, 1995, pp. 26-36. A se vedea și A. Binggeli, *Anastase le Sinaïte. Récits sur le Sinaï et Récits utiles à l'âme*, p. 551, nota 97. Până nu de mult, se considera că Arcadie a fost arhiepiscop mai timpuriu, câtă vreme i s-a atribuit și paternitatea *Vieții Sfântului Simeon Stâlpanicul din Muntele Minunat* (521-592), ipoteză susținută de Sfântul Ioan Damaschin. A se vedea despre această atribuire și o analiză critică a ei P. van den Ven, *La vie ancienne de s. Syméon Stylite le Jeune (521-592)*, t. I: *Introduction et texte grec* („Subsidia Hagiographica” 32), Bruxelles, 1962, pp. 101-108 [*Viața Sfântului Simeon Stâlpanicul din Muntele Minunat, Viața Fericitei Marta, mama Sfântului Simeon Stâlpanicul din Muntele Minunat* (Colecția VHH 1), traducere din greaca veche de L. Enache, studiu introductiv și note de P. van den Ven, ediție de Pr. Dragoș Bahrim, Editura Doxologia, Iași, 2013, pp. 11-21]. Acest foarte important document hagiografic a fost însă redactat de un martor ocular, prezent în comunitatea Sfântului Simeon cel târziu din anul 545. Este posibil ca acesta să se fi numit tot Arcadie, însă identificarea sa cu Arhiepiscopul Ciprului ar conduce la ipoteza că acesta din urmă ar fi condus Biserica la vârstă foarte înaintată și ar fi murit poate la o vârstă de aproximativ 110 ani, sau mai mult, lucru greu de crezut și nesusținut de alte mărturii.

spurcatule, cel ce ești plin de toată nelegiuirea și necredința, nefrica de Dumnezeu și fărădelegea: Fie, acest tribunal al nostru l-ai disprețuit ca pe unul stricăcios. Fie, nu ai luat în seamă nici viitorul scaun de judecată cel groaznic și înfricoșător. Dar cum, spune mie, ai îndrăznit să te apropii de Jertfa cea de taină și fără de sânge, de templul⁶¹ acela al Preacuratului Trup și Sânge? Cu ce inimă te-ai împărtășit cu înfricoșătorul Trup și Sânge? Cu ce buze iudaice l-ai sărutat? Cu ce mâini necurate te-ai apropiat de el? Cu ce ochi ai căutat la înfricoșătoarele acelea Taine? Cum nu te-ai cutremurat, cum nu s-a pogorât foc din cer și nu te-a mistuit? Cum nu ți-a fost teamă că își va deschide pământul gura lui și te va înghiți, că după ce ai slujit diavolului, i-ai jertfit și i te-ai închinat, ca un porc care se tăvălește în noroi, ai dat poporului spre împărtășire Preacuratele Taine? Pe când consilierul conducătorului cel preaînțelept grăia unele ca acestea către spurcatul acela, a răspuns ticălosul și în auzul tuturor s-a jurat zicând: „Pe Dumnezeu, Cel ce mă pedepsește pe mine în ceasul acesta prin mâinile voastre și are să mă pedepsească și în veacul viitor prin mâinile Lui, nu mint, ci de când m-am făcut fermecător, nu am adus eu înaintea sfânta anaforă. Ci, când intram eu în altar, se pogora un înger al lui Dumnezeu și mă lega cu mâinile la spate de stâlp și apoi el însuși pune înaintea jertfa și el însuși o dădea poporului. Și când se termina toată slujba, atunci mă dezlega pe mine ca să ies. Acestea auzindu-le, întreaga mulțime a slăvit pe Dumnezeu, zicând: „Mare este Dumnezeul creștinilor și mare este credința creștinilor. Să nu-i judecăm pe preoți, căci îngerii sunt cei care ne sfințesc nouă tainele și ni le împărtășesc”. Acestea strigându-le poporul, preotul cel fărădelege, condamnat fiind de propria gură a fost ars cu foc de față cu toți, pentru toate.

⁶¹ Cf. Sf. Anastasie Sinaitul, *Oratio de sacra synaxi*, PG 89, 837B.

II, 16

În acea vreme și un anume Daniil, în aceeași metropolă a Constanței, făcea și el adeseori vrăji și, fiind prins a fost ars cu foc. Acesta chiar în momentul în care urma să fie aruncat în flacăra focului, a zis: „Iată, în chip nevăzut mă pedepsește pe mine îngerul lui Dumnezeu, ca să îi folosesc pe creștini. Înfricoșător lucru pe care nu voiam să-l arăt lor, dar acum silit fiind, îl spun: [Mă jur] pe toată sila focului acestuia, niciodată nu au izbutit farmecele mele asupra vreunui creștin care se împărtășește în fiecare zi. Căci era nimicită de împărtășanie orice putere demonică a vrăjii”.

II, 17

Cetatea Amathonta este și ea din insula Cipru. În această cetate, după prima și a doua cucerire a acestei insule⁶², era un episcop, cu numele Ioan⁶³, ale cărui isprăvi de dragoste față de Dumnezeu și față de aproapele și de neținere de minte a răului nu știu dacă le întrece vreun om dintre cei ce sunt în generația noastră.

Întru acestea, într-una din zile, din lucrarea cea rea, unul dintre diaconii din cler a protestat în privința unei probleme de agricultură împotriva preacuviosului episcop Ioan și, ieșindu-și din fire⁶⁴, i-a spus în față episcopului un cuvânt

⁶² Este vorba de primele raiduri arabe asupra insulei din anii 649 și 650. Sfântul Anastasie este martor ocular la cele povestite.

⁶³ Despre păstoria acestui foarte puțin cunoscut episcop Ioan în Amathonta a se vedea și Arhim. Fotios (Chariton) Joakeim, „Οί γνωστοί επίσκοποι Αμαθοῦντος τῆς Κύπρου κατὰ τῆ βυζαντινῆ περιόδο (Αναθεώρηση τῶν σχετικῶν Καταλόγων)”, *Κυπριακαὶ Σπουδαί*, 74, 2010, pp. 73-78.

⁶⁴ συναρπασθεὶς, literal înseamnă „a prinde, a apuca, a răpi”. Diaconul era răpit, prins de mânie, aceasta vrea să spună textul.

insultător, fiind și o zi de sărbătoare. Apoi când a venit ceasul sfintei sinaxe, urmând episcopul să aducă Jertfa cea fără de sânge, a venit momentul sărutării păcii. Și diaconul, rușinându-se de arhiereul lui Dumnezeu pentru cuvântul pe care îl spusese, s-a oprit pe sine și nu s-a dus la sărutare. Dar cuviosul Ioan, ca unul care nu l-a văzut pe diacon intrând la rândul lui, l-a căutat cum caută păstorul cel bun oia cea rătăcită⁶⁵, zicând: „Nu se face sinaxă, dacă nu este adus diaconul Epifanie”, căci acesta îi era numele. Și a oprit liturghia, ca să aducă lui Hristos adevărată slujire. Când a venit diaconul, l-a îmbrățișat și l-a sărutat pe el păstorul cel bun, ca și cum el ar fi greșit diaconului. Apoi a poruncit să i se dea lui ripida ca să stea împreună la sfânta proscomidie. După dezlegare, l-a chemat episcopul, de mai multe ori, pe numitul diacon la prânz. I-a dăruit lui și un stihar de mătase, în valoare de douăsprezece monede și l-a slobozit cu pace.

După aceea, unii, care erau apropiați ai preacuviosului episcop și din această pricină aveau îndrăznire la el, cârteau, zicându-i lui: „Dacă nu vei inspira frică, îi vei face pe toți să te disprețuiască”. Dar omul lui Dumnezeu i-a muștrat pe ei cu asprime și i-a certat, zicând: „Nu știți ce spuneți. Nu ați auzit că Domnul *ocărat fiind, nu răspundea cu ocară*⁶⁶, palmuit fiind, nu răspundea cu palme, ci încă și învăța, zicând: *Celui ce te lovește peste obrazul drept, întoarce-i și pe celălalt*⁶⁷. Dar voi spuneți acestea, fiindcă nu aveți experiența darurilor lui Hristos. Credeți-mă, așadar, fiii mei, eu, ca înaintea Domnului și nu după vreo închipuire, ci pentru zidirea voastră va să vă spun ceea ce spun, pentru ca și voi, dacă voiți, să arătați râvnă. Este obiceiul meu ca atunci când stau la Sfânta Masă și aduc Sfânta Jertfă cea fără de sânge, mai înainte să încep sfânta rugăciune a proscomidiei, să fac o rugăciune și să-L fac binevoitor

⁶⁵ Cf. Mt. 18, 12.

⁶⁶ I Pt. 2, 23.

⁶⁷ Lc. 6, 29.

pe Dumnezeu spre smerenia mea, apoi spre voi și rudele mele. Dar când era împreună cu mine diaconul acela care m-a insultat, m-am lăsat deoparte și pe mine, și pe voi și mai înaintea tuturor, m-am rugat pentru acela cu sinceritate și cu lacrimi și L-am îmbunat pe Dumnezeu să-i ierte lui. Și îndată am văzut harul Duhului Sfânt venind peste jertfelnic. Dacă deci veți voi și voi asemenea daruri și să fiți învredniciți de vederea unor bunătăți ca acestea, aduceți și voi asemenea jertfe lui Hristos sincere și fără ținere de minte a răului. Altă cale mai scurtă ca asta pentru iertarea păcatelor și îndrăznire la Dumnezeu nu este”.

La acest preacuvios al meu părinte a venit un tânăr evreu de la răsărit, izbăvit din robie, fiind în vârstă de șaptesprezece ani și cerând cu sinceritate să fie învrednicit de Sfântul Botez și să devină creștin. Fiindcă se apropia sărbătoarea Botezului Domnului, îl ruga tânărul pe preasfințitul episcop ca întru această zi anume să-l învrednicească pe el de sfânta luminare. Dar purtătorul de Dumnezeu arhieru, încredințat fiind de harul Sfântului Duh care sălășluia în el, zice către tânăr: „Ascultă-mă, fiule, și pregătește-te⁶⁸ până de Sfintele Paști și am nădejde în Dumnezeu că te va învrednici ca în chip vădit să primești harul Sfântului Duh și să fii încredințat ce este credința creștinilor”. Ceea ce s-a și întâmplat. Căci nu de la el însuși a vorbit arhieru lui Dumnezeu, ci de la harul sălășluit în el al Sfântului Duh. Dar tânărul, ascultând cuvântul cuviosului, a fost învrednicit de atâtea lucruri și atâtea taine și atâtea vederi, ca în fața slavei Domnului, îndrăznesc să spun, de care nu a fost învrednicit nici unul dintre cei botezați în vechime.

După ce a fost botezat în Sfânta Sâmbătă, a deschis Dumnezeu ochii tânărului aceleia, ochii sufletului, zic. Și a văzut

⁶⁸ Verbul folosit aici este *κατηχήθητι*, care înseamnă „a învăța, a instrui”, folosit de creștini pentru a desemna inițierea în credința creștină prin cateheză.

toată liturghia duhovnicească și îngerească săvârșită în chip nevăzut în sfânta biserică a lui Hristos, nu o singură dată, nici pentru un singur ceas, ci toată perioada de șapte zile⁶⁹ a sfintei sărbători, la fiecare sinaxă, până când a dezbrăcat veșmintele sfintei luminări. Urcând el împreună cu noi la episcopie în sfânta seară în care a fost botezat și împreună cu noi și stând la masa preasfințitului meu părinte și episcop, nu a putut absolut deloc să se împărtășească nici de hrană, nici de băutură, ca unul care era plin cu totul și săturat de harul Duhului Sfânt.

Apoi în sinaxa de duminică, intrând împreună cu clerul, cum este obiceiul, în altar, când a venit momentul proscomidiei, a început să tremure tot, plângând, neputând să se țină cu ușurință pe picioare, cuprins fiind de spaima тайnelor ce vedea, încât, prin îngăduința episcopului, stăteau lângă el doi diaconi, unul de-a dreapta și altul de-a stânga, sprijinindu-l. Era acest tânăr cu totul neprefăcut în cuvânt și fără viclenie la inimă, pricină pentru care neprefăcătoria și simplitatea cuvintelor lui făceau și vrednice de crezare cele istorisite de el, mărturisite și adevărate de lacrimile tănărului și de frica ce l-a cuprins pe el, pe când stătea la sfânta sinaxă. Așadar, eu am fost nedespărțit de el pe durata întregii sărbători și m-am ocupat de el ziua și noaptea, întrebându-l pe el duminică după vecernie, pe când ședeam noi deoparte și ziceam: „Pentru care pricină, o, Filipe, plângi așa și tremuri când vii la sfânta sinaxă și stai în altar?” Iar el îmi răspundea, zicând: „Doamne avvo, văd slava lui Dumnezeu și de aceea tremur și de bucurie plâng”. Și îi zic: „Spune-mi, ce ai văzut?” Și răspunzând, zise: „Când m-ați spălat și când m-a cufundat domnul cel mare în apă, îndată, când am ieșit din apă, am văzut un fum negru care a ieșit din mine și un băiețandru de vârsta mea, luminos ca soarele, care purta armură, stătea de-a dreapta mea și mă păzea. Și când am plecat

⁶⁹ Se referă la întreaga Săptămâna Luminată.

cântând din locul în care am fost botezat și am ajuns la ușile bisericii, ne-au întâmpinat pe noi mulți băiețandri, tovarășii celui ce mă păzea pe mine și umblau prin fața noastră, până ce ne-au dus pe noi înlăuntru unde stau părinții și stăteau în jurul Mesei. Și când urmau să iasă părinții și să ducă tăvile cele de argint care aveau pâinile și potirele cu vinul, au ieșit odată cu ei și toți flăcăiandrii aceia și ei purtau tăvile și toate potirele de argint și au intrat și le-au pus pe masă și stăteau de jur împrejur și umbreau acoperământul de deasupra tăvilor. Și iarăși, când l-au ridicat sus părinții și l-au luat, și-au desfăcut tinerii aripile și cu aripile lor au făcut un acoperiș și au acoperit deasupra Mesei, până ce au venit părinții să taie pâinile. Și au venit toți flăcăiandrii aceia și au tăiat și s-au împărțășit și ei. Și când s-au împărțășit toți oamenii, iarăși băiețandrii aceia au luat și au dus tăvile și potirele. Căci erau doisprezece la număr. Acestea spunea că le-a văzut în sfânta sinaxă din Sfânta Duminică a Paștilor.

Asemenea și a doua zi a văzut o altă vedenie și toată săptămâna vedea altfel și altă slujire de taină a puterilor cerești, săvârșită în sfânta biserică și liturghie. Căci, odată, pe când i se deschideau ochii cei duhovnicești, a văzut puterile cele inteligibile și toate cele săvârșite de ele în chip înțeleghător.

Și într-adevăr, în a treia zi a săptămânii sfintei sărbători, când s-a întors de la liturghie, îmi zise: „Mare frică am văzut astăzi, dar nu pot încă să o povestesc cuiva”. Apoi, după ce a trecut o zi, am zis cu către el: „Ca să știi, Filipe, că Dumnezeu nu ți-a arătat ție ceea ce ai văzut, afară numai ca să povestești acestea pentru folosul multora. Așadar, să nu ascunzi de mine nimic”. Atunci mi-a spus și el iarăși: „Ieri, pe când avea loc liturghia, am văzut că s-a despiciat acoperișul și a coborât dintre flăcăii aceia mulțime multă și era în mijlocul lor ceva ca un foc și nu am putut decât numai o singură dată să deschid ochii și să îl văd. Și a urcat acel foc ca fulgerul și s-a așezat unde stătea cel mare⁷⁰. Și ședea în jurul lui

⁷⁰ Adică episcopul.

tinerii aceia și ori de câte ori aducea una din tăvi sau din sfintele potire, ca să se împărtășească oamenii, unul dintre băiețandrii aceia mergea înainte.

Iarăși, așadar, în a cincea zi⁷¹ a sfintei sărbători, când a fost liturghie în casa stăpânei noastre, Preasfânta Născătoare de Dumnezeu, și când sfintele vase au plecat acolo, s-a dus cu ele și Filip în urma lor și mie îmi vorbea despre puterile îngerești pe care el le numea flăcăi: „Acestea, zice, mergeau înaintea Sfintelor vase”.

Apoi și ziua următoare, vineri, făcându-se sinaxă în bap-tisteriu, mi-a povestit mie că a văzut sus pe marginea scâldătoarei în care m-ați botezat pe mine mulți flăcăi cu armurile lor care păzeau calea și apa. Și odată, precum am spus mai înainte, deschizându-i-se lui ochii cei duhovnicești, a văzut toată liturghia tainică a puterilor cerești săvârșită în Sfânta Biserică a creștinilor.

Și multe alte lucruri, martor fiind Hristos, ne-a povestit toată săptămâna, pe care fie din necredința, fie din ușurătatea celor prezenți le-am trecut cu vederea. Dar nu numai eu sunt martor al acestora, ci sunt și mulți alții care l-au văzut pe Filip și care au auzit de la el acestea. Căci eu l-am pregătit spre sfârșitul săptămânii, pe când era încă de curând luminat⁷². Și pe când ședeam noi la masă, împreună cu de Dumnezeu cinstitul episcop și alți câțiva și ne povestea despre toate câte a văzut în timp ce era botezat, încât, pe când el ne povestea prin cuvinte, Dumnezeu adeverea cuvintele lui prin fapte. Și așa cum în casa sutașului Corneliu, în timp ce vorbea Petru, a umbrat Duhul Sfânt peste toți cei din casă⁷³, așa și aici, pe când povestea Filip, a venit Sfântul Duh și ne-a umplut pe noi de toată bucuria și de lacrimi și de veselie și

⁷¹ Este vorba de ziua de joi. În limba greacă, joi se spune πέμπτη, care este numeralul ordinal, al cincea.

⁷² Adică, de curând botezat, neofit.

⁷³ Cf. Fapte 10, 44.

de întărire, încât masa noastră a devenit în ceasul acela jertfelnic duhovnicesc al lui Dumnezeu.

Căci acolo unde este prezența bunului păstor, acolo se recunoaște prezența lui Dumnezeu. Cuvios cu adevărat era cel ce l-a botezat pe Filip, acest dumnezeiesc Ioan. Și potrivit prorociei lui pe care mai dinainte i-a spus-o lui Filip, întocmai așa s-au petrecut lucrurile. Așa de cuvios era ierarhul despre care Domnul l-a încredințat pe Filip. Căci în a treia zi a sfintei sărbători, pe când ședeam eu și Filip în cămara lui de botez, iată, intră mai sus pomenitul cuvios episcop, ca să-l cerceteze pe Filip, pe care văzându-l intrând pe ușă, îndată și-a întors fața cel de curând luminat spre mine, având ochii și obrajii plini de mulțime de lacrimi. Văzând aceasta preacuviosul păstor, îndată s-a retras, nici grăind ceva către noi, nici așezându-se. După ce s-a retras cuviosul bărbat, eu l-am întrebat: „Pentru ce plângi când îl vezi pe episcop?” Și îmi zice și el: „Am văzut pe unul din flăcăii aceia sfinți îngeri umblând înaintea lui și însoțindu-l pe el”.

Unele ca acestea le vedea Filip și le spunea, cât timp a purtat veșmântul de botez. Căci de îndată ce l-a dezbrăcat, nu a mai văzut nimic asemănător. De aceea se îndurera mult la celelalte sinaxe, dorind să mai vadă ceea ce a văzut, de curând botezat fiind. Dintre acestea pe unele le-am scris și eu pe scurt chiar pe când le vedea, temându-mă de judecata celui ce a ascuns talantul⁷⁴ și convingând pe cei neascultători că nu este altă credință adevărată, afară numai de cea a creștinilor.

II, 18

Că Sfintele Scripturi Îl numesc pe Hristos Dumnezeu, mijlocitor⁷⁵ este limpede. Dar nu știu cum cineva ar putea

⁷⁴ Cf. Mt. 25, 14-30.

⁷⁵ Cf. Gal. 3, 19; I Tim. 2, 5; Evr. 8, 6; 9, 15.

numi pe cineva Mesitis⁷⁶, în chip de antihrist. Trăia pe vremea celui între sfinți Mavrichie împăratul, în Constantinopol, acest Mesitis cu numele, întrecând în știința vrăjitoarească pe toți fermecătorii cei din veac. Acesta avea un secretar, un iubitor de Hristos și temător de Dumnezeu și, vrând să îl rățăcească pe el și să-i predea știința vrăjitoarească, într-o seară l-a pregătit pe el spurcatul Mesitis, să călărească împreună. Și au ieșit cei doi pe cei mai iuți cai și pe la miezul nopții, pe când mergeau ei printr-un loc șes, în care nu era nici casă, nici clădire, au găsit dintr-odată un castel. După aceea au descălecat ei și au legat caii. Bate Mesitis în ușă. „Și după ce ne-au deschis nouă, zice, l-au întâmpinat și l-au sărutat foarte mulți etiopieni⁷⁷ pe Mesitis, chemându-ne și conducându-ne, până ce am ajuns într-un tricliniu jos foarte mare, în care am găsit foarte multe torțe de argint aprinse și sfeșnice de aur aprinse și jilțuri în dreapta și în stânga și un tron înalt și un etiopian mare șezând pe el și ceilalți etiopieni așezați de-a dreapta și de-a stânga. Apoi îl cheamă pe nume și cade Mesitis înaintea celui ce ședea pe tron. Îl primește pe el cu bunăvoință și acela, zicând către el: «Ce este, domnule Mesitis? Se împlinesc toate voile tale?» Răspunde către el Mesitis, zicând: «Da, stăpâne, și de aceea am venit să mă închin și să-ți mulțumesc». Zice către el cel ce ședea pe tron: «Încă și mai mult dar ți se va da. Poruncește, șezi». Și venind s-a așezat Mesitis pe primul jilț din dreapta.

„Eu însă”, zice secretarul, „văzând pe toți etiopienii aceia și scârbindu-mă să mă apropii de vreunul dintre ei, venind, ședeam în spatele lui Mesitis. Și ațintindu-și cel ce ședea pe tron ochii spre mine, îl întreabă pe Mesitis, zicând: «Acest om,

⁷⁶ Μεσίτης ca substantiv înseamnă mijlocitor, intermediar, dar, cum atestă Sfântul Anastasie, exista și numele propriu Mesitis. Aici Anastasie se folosește de un joc de cuvinte. Povestirea aceasta se găsește și în Sfântul Anastasie Sinaitul, *Quaestiones et responsiones*, Appendix 18, CCSG 59, pp. 201-202.

⁷⁷ Etiopieni sunt numiți aici demonii, cărora Mesitis le slujea.

care este cu tine, kyr Mesitis, cine este?» Zice Mesitis: «Robul tău, Stăpâne». Atunci cel ce ședea pe tron l-a întrebat pe secretar, zicându-i: «Spune, tinere, ești tu robul meu?» A răspuns scurt secretarul: «Rob sunt al Tatălui și al Fiului și al Sfântului Duh»⁷⁸. Și de îndată ce a rostit numele Sfintei Treimi, de îndată a căzut cel ce ședea de pe tron, tronul a pierit, sfeșnicele s-au stins, etiopienii cu vaiet prelung au fugit, toți s-au făcut nevăzuți, casa a dispărut, castelul a fost înghițit, Mesitis nu s-a mai arătat, toate au fugit de sub picioare. Nicăieri nici un glas, nicăieri nimeni, afară numai de tânărul singur⁷⁸ și caii legați și stând în picioare. Nu a mai așteptat secretarul, nici nu l-a mai căutat pe Mesitis, n-a mai privit nici la dreapta, nici la stânga, ci așa cum era, luând caii și încălecând, a luat-o la goană. Și venind a bătut în poarta prin care au ieșit de cu seară. I-a povestit celui de la poartă toate cele întâmplate și, plecând în zori, s-a dus acasă singur.

Apoi, după puțin timp, slujea unuia dintre patricieni, un bărbat milostiv și iubitor de Hristos. Și într-una din zile, seara târziu, vin patricianul și secretarul să se roage în Biserica Mântuitorului, cea numită Plethron⁷⁹. Și stând amândoi în fața icoanei Mântuitorului și Domnului nostru Iisus Hristos, s-a întors icoana și privea spre secretar. Când a văzut patricianul aceasta l-a mutat pe secretar în cealaltă parte și iarăși, asemenea, icoana privea ca și mai înainte la secretar. Atunci se aruncă patricianul cu fața la pământ și cu multe lacrimi Îl chema pe Domnul nostru Iisus Hristos: „Nu-ți întoarce, Stăpâne, fața de la mine⁸⁰, ci privește spre mine și mă miluiește⁸¹. Că sunt păcătos, știu, Stăpâne, totuși nu mă știu pe mine să fi făcut asemenea răutate și asemenea păcate, încât să-Ți întorci fața așa de la robul tău”.

⁷⁸ Cf. Mt. 17, 8.

⁷⁹ O mică capelă la sud-est de Biserica Sfânta Sofia.

⁸⁰ Ps. 26, 9.

⁸¹ Ps. 24, 16.

Pe când patricianul plângea și mărturisea unele ca acestea la ceas potrivit, icoana tot privind spre secretar, zice patricianului: „Ție îți mulțumesc că din cele pe care ți le-am dat ție îmi aduci mie milostenie. Dar acestui om îi sunt și dator, fiindcă în vreme de nevoie și de multă frică nu și-a lepădat credința lui⁸², ci a mărturisit pe Tatăl, pe Fiul și pe Sfântul Duh. Și desigur, și Eu în vremea răsplătirii îi dau lui plata⁸³”.

Ai auzit povestire înfricoșătoare? Ai auzit lucru vrednic de laudă și plin de tot folosul? Dumnezeu spune omului, robului Lui: „Sunt dator ție, îți mulțumesc”.

II, 19

Știu eu pe cineva⁸⁴ dintre cei care iubesc pe Hristos *din toată inima lor și din tot sufletul și din toată puterea*⁸⁵ și din tot cugetul până la oasele lor și măduva lor și din toată suflarea lor, că, trecând printr-un loc oarecare, au văzut pe un prizonier cumplit asuprit și pedepsit de cei care îl aveau în stăpânire. Și voind să-i ajute lui și neavând nici un fel de aur, s-a predat pe sine însuși, și sufletul lui, și trupul și a eliberat sufletul acela chinuit, intrând pentru el în zgardă și lanțuri și robie. Acesta mi-a povestit că în vreo două zile, Dumnezeu a străpuns la inimă pe niște iubitori de Hristos și l-au eliberat pe el pentru două sute de monezi. „După aceea, zice, cu atâtea daruri trupești și sufletești m-a binecuvântat Hristos⁸⁶, încât

⁸² Cf. Apoc. 2, 13.

⁸³ Cf. Mt. 20, 8

⁸⁴ Cf. II Cor. 12, 2; după B. Flusin, „Démons et Sarrasins. L'auteur et le propos des *Diègèmata stèriktika* d'Anastase le Sinaïte”, *Travaux et Mémoires*, 11, 1991, p. 399, artificul acesta retoric, după modelul Sfântului Pavel, sugerează faptul că această povestire este de fapt autobiografică. Același procedeu îl aplică Sfântul Anastasie și în *Povestirea I*, 7.

⁸⁵ Cf. Deut. 6, 5; Mc. 12, 30.

⁸⁶ Cf. Ef. 1, 3.

adeseori eu rugam bunătatea Lui să mai lase o parte din darurile Lui duhovnicești și din noianul milei Lui, care îmbogățește și îmbăta sufletul meu, și să mi le păstreze în veacul viitor". Iar eu, minunându-mă de cele spuse, mi-a venit în minte profetul, zicând că un asemenea lucru pătimind oarecând David, zicea lui Dumnezeu: *Minunată este cunoștința Ta dintru mine, întăritu-s-a, nu voi putea spre dânsa. Unde mă voi duce de la duhul Tău și de la fața Ta unde voi fugi?*⁸⁷. Așadar, să dobândim, fraților, și noi un astfel de prieten, pe Hristos, ca să ne dea și nouă astfel de daruri.

II, 20

Mai înainte cu douăzeci de ani, în timpul vieții lui Ioan, cel mai creștin și mai iubitor de Dumnezeu dintre cei care stau acum în acest loc numit Vostrinos⁸⁸ și care era arhivar⁸⁹ în Damasc și care a făcut pace în Sfânta Biserică și nu a tulburat-o, s-a întâmplat să fie trimis de sfatul numit atunci, în țara Antiohiei Siriei, în care a găsit patru tineri stăpâniți de demoni și vorbind multe lucruri din lucrarea diavolului, pe care cei din ținutul de acolo i-au adus la fericitul Ioan, pomenit mai înainte. Pe când auzea el multe dintre cele grăite de demoni prin gura acestor tineri în dialectul sirian, i-a întrebat pe ei despre multe și felurite capitole⁹⁰ spre folosul sufletelor celor de față, adică despre căderea lor din cer⁹¹ și

⁸⁷ Ps. 138, 6-7.

⁸⁸ Ioan din Bostra.

⁸⁹ Χαρτουλάριος; hartularul sau hartofilaxul, era o importantă funcție publică în sistemul administrativ bizantin. Avea responsabilități fiscale, dar și arhivistice.

⁹⁰ Κεφαλαία: lucruri importante, dar poate fi vorba despre capetele sau capitolele credinței noastre sau lucruri de căpetenie din credința noastră.

⁹¹ Cf. Lc. 10, 18.

despre rai⁹² și despre fructul pe care l-a mâncat Adam⁹³ și despre șarpe⁹⁴ și despre multe altele despre care nu este nevoie să spunem, din pricina slăbiciunii multora. Voi aminti, așadar, doar două dintre capitolele care îi zidesc pe toți.

I-a întrebat, așadar, pe ei fericitul bărbat pomenit mai sus dacă se tem cumva de rugăciunea *Tatăl nostru*⁹⁵ sau *Cel ce locuiește*⁹⁶ sau de *Cu noi este Dumnezeu*⁹⁷ și răspunzând au zis: „Folositoare sunt aceste rugăciuni ale voastre”. Apoi, când a vrut să-i întrebe despre: *Să Se scoale Dumnezeu și să se risipească vrăjmașii Lui*⁹⁸, numai cât a început versetul, au zis demonii cu mare strigăt către el: „Nu spune acest cuvânt, fiindcă nu-ți voi mai răspunde alt cuvânt, deoarece nu există în toată Scriptura un cuvânt care să nimicească puterea noastră, precum acesta”.

Apoi întrerupând cuvântul despre aceasta, fericitul i-a întrebat pe ei, zicând: „De care lucruri vă temeți de la creștini”? Au zis aceia către el: Aveți trei lucruri cu adevărat mari: unul pe care îl purtați la gât, și unul unde vă scăldați în biserică și unul pe care îl mâncați la sinaxă⁹⁹. Socotind, așadar, robul lui Hristos Ioan că au vorbit despre cinstita Cruce și despre Sfântul Botez și despre Sfânta Împărtășanie, iarăși i-a întrebat pe ei, zicând: „Așadar, dintre aceste trei lucruri, de care vă temeți mai mult?”: Atunci au răspuns și aceia și au zis: „Cu adevărat, dacă păziți bine cele cu care vă împărtășiți, nu poate nici unul dintre noi să facă vreun rău creștinului”.

⁹² Cf. Fc. 2, 8-14.

⁹³ Cf. Fc. 3, 2-7.

⁹⁴ Cf. Fc. 3, 1-5.

⁹⁵ Mt. 6, 9.

⁹⁶ Ps. 90, 1.

⁹⁷ Is. 8, 8.

⁹⁸ Ps. 67, 2.

⁹⁹ La Sfânta Liturghie.

Slăvind, aşadar, pe Dumnezeu cu privire la cele spuse, cinstitorul de Dumnezeu Ioan, iarăşi i-a întrebat pe ei, zicând: „Care credinţă o iubiţi între toate credinţele care există în lume astăzi?” Zic către el: „Pe cea a tovarăşilor noştri”. Şi zice către el: „Şi cine sunt aceştia?” Zic ei către el: „Cei ce nu au nici un lucru dintre cele trei pe care vi le-am spus, nici nu mărturisesc Dumnezeu pe Fiul lui Dumnezeu, pe Fiul Mariei”¹⁰⁰. A răspuns către aceştia Ioan şi a zis: „Cum atunci voi L-aţi mărturisit pe El *Fiul lui Dumnezeu*¹⁰¹, strigând către El: *Ce-Ţi este Ţie şi mie, Fiule al lui Dumnezeu?*”¹⁰² Atunci tăcând pentru puţină, vreme zic: „Nu de voie, ci siliţi de puterea Lui am strigat că El este Fiul celui Preaînalt, spre ruşinarea iudeilor care huleau împotriva Lui şi care Îl numeau fără de lege”.

Acestea şi multe altele au spus demonii prin gura aceloră înaintea poporului, când a auzit multă mulţime de oameni, dintre care mulţi încă trăiesc şi mărturisesc, fiind martori oculari.

II, 21

O femeie saracină, nelegiuită foarte, care locuia în Damasc, în curtea Bisericii Sfântului Ciprian, avea o roabă creştină, cu numele Eufimia, care era deja înaintată în vârstă. Şi o împiedica pe ea de la biserică şi de la Sfânta Împărtăşanie, făcând

¹⁰⁰ Cf. Sfântul Anastasie Sinaitul, *Quaestiones et responsiones*, 70, CCSG 59, p. 123: „Toate celelalte credinţe ale păgânilor sunt plăcute diavolului şi nu are nici o pricină pentru a le război, ci numai credinţa creştină este potrivnică lui, fiindcă adeseori luptă împotriva lui şi îl zdrobeşte”.

¹⁰¹ Mc. 8, 29.

¹⁰² Mc. 5, 7.

cu ea o asemenea înțelegere, ca, ori de câte ori avea să se împărtășească, să primească două sute de lovituri de bici. Și, ca pentru Domnul slavei, niciodată nu a lipsit nici o duminică atleta lui Hristos, împărtășindu-se cu Sfintele Taine. Și era a o vedea venind de la Sfânta Biserică și îndată, mai înainte chiar de a gusta apă, primea cele două sute de bice.

Într-una din zile, fiind sărbătoare și venind la sinaxă roaba lui Hristos, după ce a fost bătută de cele împreună roabe cu dânsa, a poruncit acestora cumplita Izabela să nu schimbe locul pe trupul sfintei lui Hristos, Eufimia, ci să dea cele două sute de lovituri în unul și același loc, cu putere și fără milă. Și după ce s-a întâmplat aceasta și după ce a fost biciuită, luând-o pe ea, după obicei, unele femei iubitoare de Hristos de la biserică pentru a o unge și a-i îngriji rănilor, când au dezbrăcat-o pe ea deosebi, nu au găsit nici o rană, nici o urmă de lovitură pe sfântul ei trup și, minunându-se, au slăvit pe Dumnezeu.

Acestea nu sunt niște istorisiri vechi, de mulți ani, și fără mărturie, ci sunt *cele pe care le-am văzut cu ochii noștri, pe care le-am privit și mâinile noastre le-au pipăit despre Cuvântul*¹⁰³ cel bun al acestei istorisiri. Totuși Dumnezeu, Care nu trece cu vederea pe cei ce nădăjduiesc întru El, nu a trecut-o cu vederea nici pe această nouă muceniță Eufimia. Căci un bărbat dintre cei ce iubesc pe Hristos a fost învrednicit să obțină un asemenea vânat și să dobândească o asemenea comoară. Deși era un lucru greu de împlinit pe atunci, s-a folosit de orice meșteșug, ca să izbăvească pe sfânta muceniță, ceea ce cu harul lui Hristos a și făcut¹⁰⁴. Și ea, luându-i-o înainte [și săvârșindu-se], acela o are ocrotitoare și mijlocitoare pentru el la Dumnezeu în tărâmul celor vii.

¹⁰³ I In 1, 1.

¹⁰⁴ A răscumpărat-o de la această stăpână, făcând-o liberă.

II, 22

Se săvârșește încă și astăzi în Damasc pomenirea purtătorului de biruință mucenicul Gheorghe, maurul¹⁰⁵. Acesta era rob al unui saracin în Damasc, dar prunc robit fiind, a tăgăduit credința, în vârstă de opt ani fiind. Ajungând, deci, la vârsta adolescenței și venind întru cunoștință, iarăși întorcându-se, a devenit creștin încercat, disprețuind orice frică de oameni.

Plecând într-una din zile cineva dintre cei împreună-robi cu el la moschee, care era un apostat urător de Hristos, l-a pârât pe el la stăpânul său, zicând: „Gheorghe a devenit creștin”. Chemându-l pe el acolo l-a întrebat și i-a poruncit să se roage împreună cu el. Și rugându-l mult și amenințându-l, nu a putut să-l convingă să se lepede de credința lui Hristos. Atunci a poruncit unora dintre saracinii adunați acolo să-l țină de mâini și de picioare atârnat de la pământ pe pânțele. Și când s-a făcut aceasta stăpânul lui, cu propriile mâini l-a spintecat pe mijloc cu sabia. Iar cei ce locuiau în Damasc, luând moaștele lui le-au pus cu cinste într-un mormânt separat înaintea cetății, acolo unde nu mai zace nimeni altcineva, în afară de robul lui Hristos, mucenicul Gheorghe.

II, 23

Satul Pentashoinon se află în Cipru, fiind o dioceză a Amathontei, situat aproape de mare. În acest sat, înainte de intrarea saracinilor, era un preot slujitor al lui Dumnezeu. Și murindu-i soția, și-a luat alta. Avea însă de la prima femeie un fiu numit Athanasie care avea douăzeci de ani.

¹⁰⁵ Gheorghe cel Negru. Aluzie la omonimul său, Sfântul Mare Mucenic Gheorghe. Fiind o resursă hagiografică, povestirea este înregistrată și în catalogul lui F. Halkin ca BHG 2162.

Într-una din zile, zice femeia către tatăl tânărului că Athanasie a împrăștiat ici și colo întreaga casă și hambarele. Chemându-l, deci, tatăl, l-a întrebat dacă acestea sunt așa. Iar Athanasie zice către tatăl: „Crede-mă, tată, că nu știu, afară numai pentru iubirea de străini, precum mi-ai poruncit, să fi risipit niciunde ceva. Totuși vino, tată, și cercetează hambarul cu grâu și vin. Și coborând amândoi au aflat că toate ulcioarele cu vin și cu untdelemn și jitnița cu grâu, după ce fusese cheluită de Athanasie, iarăși binecuvântate, erau toate pline.

După puțină vreme, a plecat la Domnul Athanasie. Și venind o corabie în acele locuri și bătută de furtună, urma să se scufunde, chiar în miezul zilei. Și privind corăbierii, văd pe un tânăr alergând pe corabie și cârmuind-o. L-au întrebat pe el, zicând: „Cine ești? și de unde ești și când ai urcat pe corabie?” Iar el a spus către ei: „Eu sunt Athanasie, cel din Pentashoinon”. Izbăviți fiind și ancorând în același sat, nu l-au mai văzut deloc pe tânăr. Luând un vas cu untdelemn, au coborât în sat și din iconomia lui Dumnezeu sau dintr-o oarecare preștiință, s-a întâlnit tatăl tânărului cu ei. Rugându-l pe el să le arate Biserica Sfântului Athanasie, acela le-a zis că nu este acolo nici o biserică a vreunui sfânt cu numele de Athanasie¹⁰⁶.

¹⁰⁶ Acest sfânt cipriot, Athanasie din Pentashoinon este menționat și în alte surse. De exemplu în *Cronica* lui Leontie Maheras, *Ἱστορία τῆς Κύπρου τῶν Μέσων Χρόνων*, 36: „Ὁμοίως ὁ ἅγιος Ἀθανάσιος ὁ Πεντασκοινίτης, ἀπὸ τὸ Πεντάσχοινον, καὶ βρούει ἰάματα.”, adică „Asemenea și Sfântul Athanasie Pentaskinitul, de la Pentashoinon, izvorăște tămăduiri”. Citarea a fost făcută după varianta electronică publicată pe pagina http://users.uoa.gr/~nektar/history/2romanity/makhairas_chronicle.htm. Cel mai probabil, chiar întâmplarea relatată de Sfântul Anastasie Sinaitul în povestire, a condus la ridicarea unei biserici închinată Sfântului Athanasie în satul Pentashoinon și la dezvoltarea unui cult local. Un *Pateric al insulei Cipru*, tradus recent în limba română după mss. gr. 549 al Mănăstirii Simonospetras, de către pr. I.A. Țârlescu, Editura Cartea Ortodoxă, Alexandria, 2012, pp. 30-32, menționează și pe acest Sfânt Atanasie și adaugă faptul că biserica sa a fost distrusă de un cutremur pe 24 aprilie 1491, satul întreg dispărând în cele din urmă, în secolul al XVIII-lea datorită atacurilor

Atunci i-au povestit lui cele arătate lor, semnele și chipul tânărului. Atunci zice către ei: „Din câte povestiți, fiul meu este cel ce vi s-a arătat vouă”. Și luându-i pe ei, au plecat la mormântul tânărului și îl cheamă pe el pe nume ca și cum ar fi viu, zicând: „Athanasie, tu te-ai urcat pe corabia oamenilor acestora?” Și a răspuns tânărul tatălui său, zicând: „Da, tată, Domnul m-a trimis pe mine la ei, ca să nu pățească nimic rău în enoria noastră”. Atunci zice către el tatăl: „Dormi iarăși, fiule, până când Hristos te va învia”. După cum a și fost.

Acestea nu le mărturisesc numai eu, ci și mitropolitul de acum din Damasc care a fost în Pentashoinon mai înainte cu opt ani, și văzând mormântul cu proprii lui ochi și auzind acestea de la bătrânii satului, a crezut că sunt adevărate și adeseori le-a povestit tuturor. Iar noi, nu în zadar, nici fără rost am învățat acestea, ci spre muștrarea și rușinarea celor ce înghit cămila și strecoară țânțarul¹⁰⁷.

piraiților. După tradiția locală, era sărbătorit la 18 ianuarie. Recent, din anul 2000, cultul local al sfântului Athanasie din Pentashoinon a fost restabilit, episcopia de Kition publicând și slujba acestuia, scrisă de Ch. Bousias. Pomenirea sa a fost însă stabilită la 10 iulie. În anii 2004 și 2005 s-au efectuat săpături la ruinele bisericii sfântului Athanasie, identificându-se și mormântul acestuia, cf. X. Lequeux, „Glanures hagiographiques dans les *Narrationes* d'Anastase le Sinaïte: Georges le Noire, Euphémie l'Esclave, Athanase ó Πεντασχοινίτης”, *Analecta Bollandiana*, 126, 2008, p. 336.

¹⁰⁷ Cf. Matei 23, 24. Conform povestirii, nu doar Athanasie era un sfânt, ci și tatăl său, preotul recăsătorit, care vorbește cu cel mort ca și cu un viu. Sfântul Anastasie face acest comentariu final tocmai pentru că erau unii care îl judecau pe preot probabil pentru fapta sa, altfel nu se explică de ce a simțit nevoia să menționeze la început și problema personală a tatălui. Tema judecării în general și a judecării preoților în particular, apare de multe ori la Sfântul Anastasie Sinaitul, de exemplu: *Quaestiones et responsiones*, Appendix 17, 18, CCSG 59, pp. 192-204; *Oraatio de sacra synaxi*, PG 89, 825A-849C.

II, 24

Leontie Neapolitul, cel ce strălucea în Cipru¹⁰⁸, ne-a povestit nouă despre propriul lui învățător, zicând că a fost prieten al împăratului Mavrchie și adeseori rugându-se lui Dumnezeu, zicea: „Doamne, dă-mi mie sufletul lui”. Așadar, când, la porunca lui Dumnezeu, a murit Mavrchie, Îl roagă bătrânul pe Dumnezeu să-l încredințeze în ce stare se află cele ale lui.

Și iată, vede, zice, într-o noapte un loc preaslăvit, care era ca un palat împărătesc și pe Împăratul șezând în taină înlăuntru. Căci erau multe pridvoare și foisoare și pe partea exterioară a iatacului dumnezeiesc erau multe pietre prețioase. Stând eu, zice, înaintea pridvorului exterior am auzit glasul Împăratului poruncind cu autoritate să intre la El cei ce au împărățit cu dreaptă credință peste creștini. Mai înaintea tuturor a strigat, zicând: „Să intre Constantin cel Mare”, și, iată, îl văd pe Sfântul Constantin și pe Sfânta Elena, ținând cinstita cruce și intrând la Împăratul. Apoi, în continuare am auzit pe Împăratul nevăzut chemând unul câte unul pe fiecare împărat vrednic, după numele Lui. Când a strigat: „Să intre Tiberiu”, am stat la rugăciune, așteptând numele lui Mavrchie și intrarea lui și Îl aud pe Împăratul cel nevăzut, zicând cu un glas mai scăzut și mai ostil: „Să intre și

¹⁰⁸ Leontie de Neapolis a fost episcop în secolul al VII-lea în Neapolis, actualul Limassol (a se vedea și infra, nota 89). Acesta a rămas cunoscut mai ales prin cele câteva hagiografii păstrate până astăzi: *Viața Sfântului Ioan cel Milostiv și Viața Sfântului Simeon cel nebun și a lui Ioan din Cipru*. Tot de la el se păstrează și un *Dialog cu un evreu*. Foarte probabil a participat la Sinodul antimonotelit de la Lateran din 649, convocat de papa Martin I. Despre Leontie a se vedea mai ales A.-J. Festugière (éd.), *Léontios de Néapolis. Vie de Syméon le Fou et Vie de Jean de Chypre*, Paris, 1974; Vincent Déroche, *Études sur Léontios de Néapolis*, Uppsala, 1995.

Mavrachie". Apropiindu-se, aşadar, Mavrachie cu soţia şi copiii ca să intre şi văzându-mă pe mine stând înaintea uşilor, zice către femeia şi copiii lui: „Duceţi-vă la picioarele Avvei că numai prin el ne-a deschis nouă Stăpânul cel singur bun şi iubitor de oameni”.

Ni se învaţă aceasta pentru încredinţarea noastră că este cu putinţă, chiar nevrednici fiind, să fim miluiţi prin rugăciunile cuvioşilor, dacă şi noi înşine contribuim cu vreo parte la rugăciuni. Căci *mult poate rugăciunea dreptului*¹⁰⁹ când este lucretă din ambele părţi¹¹⁰.

II, 25

La cel între sfinţi Arcadie, arhiepiscopul, a venit un anume Filentolos din Constantia numit „cel din Olimp”¹¹¹, risipind mulţi bani la săraci şi la orfani şi la orice altă faptă drept cinstitoare şi făcând şi un spital, cheltuind orice venit al lui de pe pământ şi de pe mare, din afaceri, de pe moşii şi corăbii spre tot folosul evlavios. Dar, din lucrarea urătorului de bine, avea patima curviei. La bătrâneţe ajungând, aşadar, a murit fără să înceteze nici de la milostenie, nici tăindu-se de la păcat.

A fost multă discuţie despre el la episcopi şi la arhiepiscop şi îndoială, fiindcă unii ziceau că a fost mântuit – căci se spune

¹⁰⁹ Iac. 5, 16.

¹¹⁰ Povestirea este reluată de Sfântul Anastasie Sinaitul şi în *Quaestiones et responsiones*, Appendix 18, CCSG 59, pp. 198-200.

¹¹¹ Povestirea despre Filentolos, *BHG* 1322w, x, xd, y, se găseşte editată şi în F. Halkin, „La vision de Kaioumos et le sort éternel de Philentolos Olympiou”, *Analecta Bollandiana*, 63, 1945, pp. 62-64; V. Grumel, V. Laurent (eds.), *Les Regestes des Actes du Patriarcat de Constantinople*, Kadiköy-Paris, 1932-1971, nr. 335. Povestirea se găseşte reluată şi în Teognost, *Thesaurus*, 15, CCSG 5, pp. 130-131 [traducere în Teognost / Sfântul Amfilohie de Iconium, *Cuvinte despre pocăinţă şi moarte*, trad. L. Enache, ediţie, introducere şi note de pr. D. Bahrim, colecţia *VHH*, 1, Editura Doxologia, Iaşi, 2014, pp. 58-60].

că *milostenia bărbatului*¹¹² acoperă păcate mari¹¹³, iar alții, iarăși, ziceau, dimpotrivă, că este scris de Dumnezeu la Profetul Iezechiel că în ceea ce te voi găsi, în aceea te voi judeca¹¹⁴, cum este, așadar, cu puțință să fie mântuit cel ce nu s-a oprit din păcat până la moartea lui? Așadar, fiindcă mulți ziceau una și alții alta, arhiepiscopul a hotărât post și litie și liturghie, cerând ca în toate mănăstirile și la toți stâlpnicii și zăvorâții să se facă rugăciune la Dumnezeu, ca să se facă cunoscut prin vreo descoperire în ce stare se află cel ce murise.

Și făcându-se așa, a descoperit Dumnezeu robului Lui, Kaiouma, un zăvorât în Ammohostos, bărbat prea virtuos și care petrecea de mulți ani în golful Sfântului Antonie, dincolo de Clysmă Mării Roșii. Și trimitând răspuns la cuviosul Arcadie și la episcopii ce erau dimpreună cu dânsul, le-a istorisit, zicând: „Am văzut în această noapte, ca într-un vis, două întinderi mari de câmp, cel din dreapta având raiul înconjurat cu nespusă frumusețe, iar la stânga, un cuptor aprins a cărui văpaie ajungea până la nori, iar pe bărbatul care murise [l-am văzut] stând la mijloc ațintindu-și ochii la rai și suspinând cu amar. Pe când suspina el așa, văd pe cineva luminos stând lângă el și zicându-i: „Pentru ce suspini acum degeaba? Nu adeseori te-am învățat, zicând: «Leapădă-te de păcat». Așadar, iată, prin milostenie ai fost izbăvit de gheena¹¹⁵,

¹¹² Înț. Sir. 17, 22.

¹¹³ Cf. Iac. 5, 20; I Pt. 4, 8.

¹¹⁴ Cf. Iez. 18, 30; 33, 13-20.

¹¹⁵ Sfântul Anastasie face o distincție teologică între *gheena*, loc de pedeapsă pregătit diavolilor și îngerilor săi (cf. Mt. 25, 41) și alte modalități diferite de pedeapsă, în viața de apoi. Izbăvirea de gheena era pentru Filentolos răsplata milosteniei, dar celălalt păcat îl împiedica să vadă fața lui Hristos, un chin mai mare decât focul veșnic, spune Sfântul Anastasie. Nu este sugerată aici în nici un fel vreo stare intermediară precum purgatoriul sau limburile, ci doar o distincție între diferitele modalități de pedeapsă, așa cum și în Împărăția lui Dumnezeu sunt multe și diferite ca intensitate stările celor ce intră.

Mavrachie". Apropiindu-se, aşadar, Mavrachie cu soţia şi copiii ca să intre şi văzându-mă pe mine stând înaintea uşilor, zice către femeia şi copiii lui: „Duceţi-vă la picioarele Avvei că numai prin el ne-a deschis nouă Stăpânul cel singur bun şi iubitor de oameni”.

Ni se învaţă aceasta pentru încredinţarea noastră că este cu putinţă, chiar nevrednici fiind, să fim miluiţi prin rugăciunile cuvioşilor, dacă şi noi înşine contribuim cu vreo parte la rugăciuni. Căci *mult poate rugăciunea dreptului*¹⁰⁹ când este lucrată din ambele părţi¹¹⁰.

II, 25

La cel între sfinţi Arcadie, arhiepiscopul, a venit un anume Filentolos din Constantia numit „cel din Olimp”¹¹¹, risipind mulţi bani la săraci şi la orfani şi la orice altă faptă drept cinstitoare şi făcând şi un spital, cheltuind orice venit al lui de pe pământ şi de pe mare, din afaceri, de pe moşii şi corăbii spre tot folosul evlavios. Dar, din lucrarea urătorului de bine, avea patima curviei. La bătrâneţe ajungând, aşadar, a murit fără să înceteze nici de la milostenie, nici tăindu-se de la păcat.

A fost multă discuţie despre el la episcopi şi la arhiepiscop şi îndoială, fiindcă unii ziceau că a fost mântuit – căci se spune

¹⁰⁹ Iac. 5, 16.

¹¹⁰ Povestirea este reluată de Sfântul Anastasie Sinaitul şi în *Quaestiones et responsiones*, Appendix 18, CCSG 59, pp. 198-200.

¹¹¹ Povestirea despre Filentolos, *BHG* 1322w, x, xd, y, se găseşte editată şi în F. Halkin, „La vision de Kaioumos et le sort éternel de Philentolos Olympiou”, *Analecta Bollandiana*, 63, 1945, pp. 62-64; V. Grumel, V. Laurent (eds.), *Les Regestes des Actes du Patriarcat de Constantinople*, Kadiköy-Paris, 1932-1971, nr. 335. Povestirea se găseşte reluată şi în Teognost, *Thesaurus*, 15, CCSG 5, pp. 130-131 [traducere în Teognost / Sfântul Amfilohie de Iconium, *Cuvinte despre pocăinţă şi moarte*, trad. L. Enache, ediţie, introducere şi note de pr. D. Bahrim, colecţia *VHH*, 1, Editura Doxologia, Iaşi, 2014, pp. 58-60].

că *milostenia bărbatului*¹¹² acoperă păcate mari¹¹³, iar alții, iarăși, ziceau, dimpotrivă, că este scris de Dumnezeu la Profetul Iezechiel că în ceea ce te voi găsi, în aceea te voi judeca¹¹⁴, cum este, așadar, cu putință să fie mântuit cel ce nu s-a oprit din păcat până la moartea lui? Așadar, fiindcă mulți ziceau una și alții alta, arhiepiscopul a hotărât post și litie și liturghie, cerând ca în toate mănăstirile și la toți stâlpnicii și zăvorâții să se facă rugăciune la Dumnezeu, ca să se facă cunoscut prin vreo descoperire în ce stare se află cel ce murise.

Și făcându-se așa, a descoperit Dumnezeu robului Lui, Kaiouma, un zăvorât în Ammohostos, bărbat prea virtuos și care petrecea de mulți ani în golful Sfântului Antonie, dincolo de Clysmă Mării Roșii. Și trimițând răspuns la cuviosul Arcadie și la episcopii ce erau dimpreună cu dânsul, le-a istorisit, zicând: „Am văzut în această noapte, ca într-un vis, două întinderi mari de câmp, cel din dreapta având raiul înconjurat cu nespusă frumusețe, iar la stânga, un cuptor aprins a cărui văpaie ajungea până la nori, iar pe bărbatul care murise [l-am văzut] stând la mijloc ațintindu-și ochii la rai și suspinând cu amar. Pe când suspina el așa, văd pe cineva luminos stând lângă el și zicându-i: „Pentru ce suspini acum degeaba? Nu adeseori te-am învățat, zicând: «Leapădă-te de păcat». Așadar, iată, prin milostenie ai fost izbăvit de gheena¹¹⁵,

¹¹² Înț. Sir. 17, 22.

¹¹³ Cf. Iac. 5, 20; I Pt. 4, 8.

¹¹⁴ Cf. Iez. 18, 30; 33, 13-20.

¹¹⁵ Sfântul Anastasie face o distincție teologică între *gheena*, loc de pedeapsă pregătit diavolilor și îngerilor săi (cf. Mt. 25, 41) și alte modalități diferite de pedeapsă, în viața de apoi. Izbăvirea de gheena era pentru Filentolos răsplata milosteniei, dar celălalt păcat îl împiedica să vadă fața lui Hristos, un chin mai mare decât focul veșnic, spune Sfântul Anastasie. Nu este sugerată aici în nici un fel vreo stare intermediară precum purgatoriul sau limburile, ci doar o distincție între diferitele modalități de pedeapsă, așa cum și în Împărăția lui Dumnezeu sunt multe și diferite ca intensitate stările celor ce intră.

dar prin faptul că nu te-ai lepădat de curvie, mai ales că aveai propria ta soție, ai fost lipsit de rai”.

Să asculte acestea cei ce zic: „Chiar dacă desfrânez, totuși dau milostenie și mă voi mântui”. Adevărata milostenie este ca mai înaintea tuturor pe tine să te miluiești. Căci orice păcat va face omul, în afară de trup este, iar *cel ce curvește*, zice, *păcătuiește în însuși trupul lui*¹¹⁶. Ce înseamnă că păcătuiește în însuși trupul său? Fiindcă din însăși ființa trupului tău, ca și cum ai aduce jertfă diavolului sămânța ieșită din trupul tău spre curvie. Și nu-mi spune mie că numai de m-aș izbăvi și eu precum acela din cuptorul focului și mare lucru îmi va fi mie. Ce vorbești, omule? Mare lucru este a fi lipsit de foc? Dar eu îți zic ție că mai cumplit este să fii lipsit de fața lui Dumnezeu decât de mii de cuptoare și pedepse. Căci ce este mai jalnic decât aceasta, decât a fi Dumnezeu străin de tine în vecii vecilor? Dumnezeu este lumină. Iar cel lipsit de lumină se află pururea în întuneric.

Așadar, nu spune că îți este de ajuns să fii slobozit de gheena. Căci poate și pruncii tuturor ereziilor se izbăvesc de gheena¹¹⁷, ca unii ce nu au păcătuit ei, dar în Împărăția cerurilor nu intră. Așadar, nu cere a fi numărat cu aceștia, ci leapădă-te de păcat. Auzi-L pe Hristos zicându-ți ție prin gura lui Pavel: *Nu vă amăgiți, că nici desfrânații, nici adulterii, nici malahienii, nici sodomiții, nici batjocoritorii, nici bețivii nu vor moșteni Împărăția lui Dumnezeu*¹¹⁸. Și pecetluiește Hristos, zicând că *cerul și pământul vor trece, dar cuvintele Mele nu vor trece*¹¹⁹. Așadar, *căutați pacea și sfîntenia, fără de care nimeni nu va vedea pe Domnul*¹²⁰.

¹¹⁶ I Cor. 6, 18.

¹¹⁷ Despre soarta pruncilor morți nebotezați la Sfântul Anastasie Sinaitul, a se vedea și *Quaestiones et responsiones*, 9, CCSG 59, pp. 17-18.

¹¹⁸ 1 Cor. 6, 9-10.

¹¹⁹ Mt. 24, 35.

¹²⁰ Evr. 12, 14.

II, 26

Că mândria este păcat cumplit care poate să piardă orice dreptate a omului. Cineva dintre părinți avea un frate în lume și, când a murit el, a lăsat un fiu care era în vârstă de trei ani. Și, ducându-se bătrânul, a luat copilul și l-a adus pe el în pustie și era împreună cu el mâncând finice și legume. Nu a văzut niciodată vreun alt om de când a venit în pustie, nici soție, nici sat, nici pâine. Nu știa cum este petrecerea cea din lume, ci era totdeauna cu bătrânul postind și cântând psalmi și rugându-se. Și făcând astfel vreme de optsprezece ani, a murit și a fost îngropat de bătrân.

Așadar, după îngroparea lui, roagă bătrânul pe Dumnezeu să-i dea încredințare și să-i arate lui în care moștenire și în care loc împreună cu sfinții s-a numărat tânărul. Și iată, vede noaptea un loc întunecat și urât mirositor și pe tânăr fiind în chin și întristare. A început bătrânul să se îndreptățească înaintea lui Dumnezeu și să zică: „Doamne, ce este această nedreptate? Oare nu era fecior tânărul? Oare nu toată ziua și noaptea slujea și dădea slavă? Oare nu în toate zilele lui a postit și a pățimit rele?” Pe când zicea unele ca acestea bătrânul, i s-a arătat îngerul Domnului și zice către el: „Călugăre, după ce l-ai învățat pe fecior toată nevoița și fecioria și înfrânarea, pentru ce nu l-ai învățat pe el și smerita cugetare? Căci el avea în inima lui că este un om mare și sfânt al lui Dumnezeu. Așadar, află că *nu este nedreptate la Dumnezeu*¹²¹. Căci *necurat este la Domnul oricine e înălțat cu inima*¹²²”. Și, venindu-și în sine bătrânul, a plâns neînțat pierzania tânărului.

Acest capitol este în vechile istorisiri ale *patericelor* pe care l-am văzut acolo așezat pentru folosul tuturor. Și astăzi sunt

¹²¹ Rom. 9, 14.

¹²² Prov. 16, 5.

unii în Siria care se numesc pe ei înșiși drepti și sfinți potrivit creziei lui Novatianus¹²³ și care osândesc aproape pe tot omul, despre care am vorbit și mai sus, învățând că sunt de partea lui Vonosos.

II, 27

Că mare este credința creștinilor și că sunt veșnice și neschimbate cuvintele lui Hristos Care zice preoților: *Câte veți lega pe pământ vor fi legate și în ceruri*¹²⁴, am citit un capitol cu adevărat străin și plin de toată frica într-o istorisire.

Căci un cleric, zice, un preot, a fost despărțit de liturghie pentru mai multe zile de episcopul său, pe când încă era prigoana Bisericii¹²⁵. Ducându-se preotul în altă parte pentru o trebuință oarecare, s-a întâmplat să fie prins spre martiriu ca și creștin și fiind pus la multe cazne, a răbdat până la sfârșit. La sfârșitul tuturor i s-a tăiat și capul pentru numele lui Hristos. Iar întâistătorul cetății a putut cumpăra cu bani de la slujitorii satanei moaștele mucenicului. Și după oarecare vreme, făcându-se pace creștinilor, întâistătorul cetății a zidit biserică și a pus trupul mucenicului într-o raclă mare în altar. A adunat întreaga țară și împrejurimile și pe episcopul eparhiei ca să facă sfințirea bisericii. Și când a zis episcopul „Pace tuturor” începând vecernia, a început racla mucenicului să umble de la sine și, ieșind afară din biserică, a rămas neclintită. Văzând episcopul și poporul și întâistătorul au început să strige cu glas mare „Doamne, miluiește” și, aducând o funie,

¹²³ În secolul al VII-lea se mai găseau încă în Siria adepți ai sectei rigoriste a novațienilor.

¹²⁴ Mt. 18, 18.

¹²⁵ Cf. A. Binggeli, *Anastase le Sinaïte. Récits sur le Sinaï et Récits utiles à l'âme*, p. 575, nota 157, după o versiune armeană a acestei povestiri, preotul era originar din orașul Maiouma.

a adus poporul racla la locul ei. Dar când a strigat arhidiaconul „Domnului să ne rugăm” racla iarăși, asemenea, umbând iute, a ieșit afară din biserică. A început atunci mai-marele cetății să se arunce la pământ înaintea mucenicului și să se tânguiască și să se numească pe sine nevrednic, zicând că pentru păcatele lui s-a făcut aceasta. Căci nici nu mai îndrăznește să se atingă de raclă.

Așadar, noaptea s-a arătat mucenicul episcopului: „Pentru dragoste, ostenește-te și du-te până în cutare oraș la episcopul meu și spune-i lui să mă dezlege de canon¹²⁶. Căci m-a oprit de la liturghie și nu pot să fac sinaxă în biserică, dacă nu mă dezleagă. Hristos mi-a trimis mie cununa de mucenic, dar înaintea Lui nu pot să mă înfățișez din pricina faptului că sunt oprit. Și să nu socotești, nici să încerci tu să mă dezlegi că, dacă nu mă va dezlega pe mine cel ce m-a legat, nici îngerul nu poate să mă dezlege. Căci *cele ce leagă preoții pe pământ, legate sunt și în ceruri*¹²⁷”. Când s-a făcut dimineața, a povestit episcopul întregului popor cele arătate lui în vis. Ducându-se deci la episcopul mucenicului și luând dezlegare, s-au întors și, stând în fața raclei, au dat citire înscrisului episcopului astfel: „Zice ție Hristos prin mine, smeritul tău episcop, de dragul bunei tale mărturisiri și lupte, ești dezlegat de canonul tău, slujește ca preot”. Și ducând racla în altar și făcând liturghie, a rămas racla la locul ei.

Așadar, sfinții îngeri, după cuvântul mucenicului, nu pot să dezlege cele legate de preoți. Și ce spun? Văd astăzi bărbați mireni cufundați în păcate desființând cele sfinte și făcându-se

¹²⁶ Termenul grec este ἡφόρισε, care înseamnă „despărțire, excomunicare”, aici însă credem că este vorba doar despre un canon temporar. Din context, pare că preotul fusese oprit pentru o problemă administrativă și nu fusese suspendat pentru erezie, ceea ce era mult mai grav, iar problema nu s-ar fi putut remedia în modul relatat de povestire, fără mărturisire de credință, ceea ce după moarte ar fi fost imposibilă.

¹²⁷ Mt. 18, 18.

pe ei înșiși stăpâni a toată preoția, ajungând la aceasta nici din porunca lui Dumnezeu, nici a împăratului, nici a sinodului sau a sfintelor canoane¹²⁸.

II, 28

Că adeseori și demonii înșiși se rușinează de puterea arhieriei, ascultă o povestire prea folositoare din patria mea, care este Amathonta. Este în ea un munte mic numit Kypria, întru care era un castel¹²⁹. Mai înainte de venirea saracinilor, din acest munte, mulțime de demoni arunca cu pietre în partea apropiată de cetate, pe unii chiar și rănindu-i. Urcând episcopul pe munte și luând *odikinul*¹³⁰ a făcut acolo Sfânta Liturghie și, când a ajuns să strige: „Sfintele Sfintelor”¹³¹, a zis așa: „Vă poruncește vouă, o, duhuri viclene, acest Sfânt Trup al lui Hristos care ne-a dat nouă *putere să legăm și să dezlegăm în cer și pe pământ*¹³², ca să plecați de aici și să nu mai faceți rău cetății”. Ceea ce s-a și întâmplat. Din acel ceas și până acum toți bătrânii cetății ne amintim de această minune pe care am văzut-o, lui Hristos fie slava în vecii vecilor. Amin.

¹²⁸ Este vorba iarăși despre aceeași problemă gravă a judecării clericilor, mai ales de către mireni. După canoane, preoții pot fi judecați în primul rând de către Biserică și de episcop și doar apoi de laici sau de instanțe civile.

¹²⁹ Este vorba de o colină la răsăritul orașului, unde se găseau ruinele unui vechi templu păgân, dedicat Afroditei.

¹³⁰ *óδικιν*, este un cuvânt foarte rar și dificil de interpretat. Poate avea o semnificație în dialectul cipriot. Pare să fie un obiect necesar Sfintei Liturghii, și ne duce cu gândul la antimis, însă e doar o ipoteză.

¹³¹ *Liturghia Sfântului Ioan Gură de Aur*, F.E. Brightman (ed.), *Liturghies Eastern and Western being the Texts Original or Translated of the Principal Liturgies of the Church*. Vol. I. *Eastern Liturgies*, Oxford, 1896, p. 393.

¹³² Cf. Mt. 18, 18.

Bibliografie

I. Bibliografii generale

Geerard, M. (reluat de J. Noret), *Clavis Patrum Graecorum*, vol. 3, Turnhout, 1979, 2003², 7745-81.

Kuehn, C., J. Baggarly, *Anastasius of Sinai: Hexaemeron*, OCA 278, Roma, 2007, pp. LXVIII-LXXII.

Uthemann, K.H., „Anastasios Sinaites”, în C.G. Conticello (ed.), *La théologie byzantine et sa tradition, Tome I /1 (VIe-VIIe s.)*, Turnhout, 2015, pp. 517-770, mai ales pp. 532-549, 754-766.

----, „Anastasius the Sinaite”, în A. Di Berardino (ed.), *Patrology. The Eastern Fathers from the Council of Chalcedon (451) to John of Damascus (†750)*, James Clarke & Co, Cambridge, 2006, pp. 313-331.

----, *Anastasios Sinaites. Byzantinisches Christentum in den ersten Jahrzehnten unter arabischer Herrschaft* (Arbeiten zur Kirchengeschichte 125), De Gruyter, Berlin, Boston, 2015, pp. 774-845.

<http://www.anastasiosofsinai.org/>

II. Operele Sfântului Anastasie Sinaitul¹

A. Opere dogmatice

1. *Viae dux* [CPG 7745]

¹ Am inclus în această secțiune a bibliografiei operele Sfântului Anastasie Sinaitul, edițiile principale mai vechi, edițiile critice și traducerea în limba română [n.ed.].

Titlu grec: Ὁδηγός

Ediții: J. Gretser, *Anastasio Sinaitae, Patriarchae Antiocheni ὉΔΗΓΟΣ, seu Dux Viae, adversus Acephalos. Nunc primum Ex Bibliotheca inclytae Reipublicae Augustanae graece et latine editus*, Ingolstadt, 1606.

PG 89, 36–310.

Ediție critică: K.-H. Uthemann, *Anastasio Sinaitae Viae dux*, CCSG 8, Turnhout, Leuven, 1981.

Traducere: Sf. Anastasie Sinaitul, *Călăuza, îndrumar hristologic*, traducere de prot. dr. G. Mândrilă și L. Mândrilă, Editura Sophia/ Editura Metafrază, București, 2014.

2. *Tractatus I: De constitutione hominis secundum imaginem Dei* [CPG 7747]

Titlu grec: Περὶ τῆς τοῦ ἀνθρώπου κατασκευῆς, λόγος α΄

Ediții: F. Du Duc, *Ad imaginem Dei et ad similitudinem*, în *D. Gregorii Nysseni Opuscula nonnulla, nunc primum in luvem edita*, Ingolstadt, 1596, pp. 9-64.

PG 44, 1328–1345.

Ediție critică: K.-H. Uthemann, *Anastasio Sinaitae sermones duo in constitutionem hominis secundum imaginem Dei necnon Opuscula adversus Monotheletas*, CCSG 12, Turnhout, Leuven, 1985, pp. 3–31.

3. *Tractatus II: De constitutione hominis secundum imaginem Dei* [CPG 7748]

Titlu grec: Περὶ τῆς τοῦ ἀνθρώπου κατασκευῆς, λόγος β΄

Ediții: I. Tarinus, *De homine ad imaginem Dei condito*, în *Origenis Philocalia, de obscuris s. Scripturae locis, a Basilio magno & Gregorio theologo ex variis Origenis comm. Excerpta*, Paris, 1618, 1624².

Ediție critică: K.-H. Uthemann, *Anastasio Sinaitae sermones duo in constitutionem hominis secundum imaginem Dei necnon Opuscula adversus Monotheletas*, CCSG 12, Turnhout, Leuven, 1985, pp. 35–48.

4. *Tractatus III sive Opusculum adversus Monotheletas qui communiter dicitur Homilia tertia de creatione hominis* [CPG 7749]

Titlu grec: Περὶ τῆς τοῦ ἀνθρώπου κατασκευῆς, λόγος γ'.

Ediții: A.M. Bandini, *Catalogus Codicum manuscriptorum Bibliothecae Mediceae Laurentianae, varia continens opera Graecorum Patrum*, I, Florenz, 1764, ediție reluată în PG 89, 1151–1180.

A. Mai ed., *Anastasioi Patriarchae Antiocheni e sermone: Secundum imaginem, fragmentum, în Scriptorum veterum nova collectio*, IX, Roma, 1833 (λόγος τέταρτος).

Ediție critică: K.-H. Uthemann, *Anastasioi Sinaitae sermones duo in constitutionem hominis secundum imaginem Dei necnon Opuscula adversus Monotheletas*, CCSG 12, Turnhout, Leuven, 1985, pp. 55-83; scholia longiora: pp. 51-52.

5. *Capita adversus Monotheletas* [CPG 7756]

Ediție critică: K.-H. Uthemann, *Anastasioi Sinaitae sermones duo in constitutionem hominis secundum imaginem Dei necnon Opuscula adversus Monotheletas*, CCSG 12, Turnhout, Leuven, 1985, pp. 99-157.

6. *Florilegium adversus Monotheletas* [CPG 7771]

Titlu grec: Χρήσεις ἄχρηστοι Ἀρειανῶν μιαρῶν δυσσεβῶς ἀθετοῦσαι τὴν ὁμοούσιον θεότητα τοῦ υἱοῦ τοῦ θεοῦ, καὶ κτίσμα τὸν κτίστην τῶν ἀπάντων λέγουσαι.

Ediție: PG 89, 1180–1190.

Ediție critică: K.-H. Uthemann, *Anastasioi Sinaitae sermones duo in constitutionem hominis secundum imaginem Dei necnon Opuscula adversus Monotheletas*, CCSG 12, Turnhout, Leuven, 1985, pp. 87-96.

7. *Capita XVI contra Monophysitas* [CPG 7757]

Titlu grec: Ἀπορίαι σὺν θεῷ κατ'ἐπιτομὴν κατὰ τῶν ἀθέων αἰρετικῶν ἐν κεφαλαίοις ις.'

Ediție: S.N. Sakkos, *Αναστασίου Α' Αντιοχείας ἅπαντα τὰ σωζόμενα γνήσια ἔργα*, Tesalonic, 1976.

Ediție critică: K.-H. Uthemann, „Antimonophysitische Aporien des Anastasios Sinaites. Einführung und Edition“, *Byzantinische Zeitschrift*, 74, 1981, pp. 11–26.

8. *Synopsis de haeresibus et synodis* [CPG 7754]

Titlu grec: *Περὶ αἱρέσεων καὶ συνόδων*.

Ediție: I.B. Pitra, *Iuris ecclesiastici Graecorum Historia et Monumenta*, II, Roma, 1868, pp. 257–271.

Ediție critică: K.-H. Uthemann, „Die dem Anastasios Sinaites zugeschriebene Synopsis de haeresibus et synodis“, *Annuaire Historiae Conciliorum*, 14, 1982, pp. 58–94.

B. Omilii

1. *Homilia de sacra synaxi* [CPG 7750]

Titlu grec: *Λόγος περὶ τῆς ἀγίας συνάξεως*.

Ediție: PG 89, 825–849.

Traducere: *Cuvânt despre Sfânta Liturghie și despre a nu judeca și a nu ține minte răul în volumul Omilii pentru Postul Mare ale Sfinților Anastasie Sinaitul, Chiril al Alexandriei, Ioan Gură de Aur, Grigorie al Nyssei, trad. de M. Hancheș, Editura Sophia, București, 2013, pp. 9-30.*

2. *Homilia in transfigurationem* [CPG 7753; BHG 1999]

Titlu grec: *Λόγος εἰς τὴν ἀγίαν Χριστοῦ τοῦ Θεοῦ ἡμῶν μεταμόρφωσιν ῥηθεις ἐν αὐτῶ τῷ Ἁγίῳ Ὄρει τῇ αὐτῇ ἡμέρᾳ*.

Ediție: A. Guillou, „Le monastère de la Théotokos au Sinaï“, *Mélanges d'archéologie et d'histoire*, 67, 1, 1955, pp. 237–257.

3. *Homilia in passionem Domini nostri Jesu Christi* [CPG 7754; BHG^a 416c]

Titlu grec: Ὁμιλία εἰς τὸ πάθος τοῦ κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ καὶ ἐρμηνεῖα εἰς τὸ β΄ ψαλμὸν λεχθεῖσα τῇ ἀγία καὶ μεγάλη παρασκευῇ.

Inedită, ediție critică în pregătire de K.–H. Uthemann.

4. Homilia in novam dominicam [CPG 5058; 7755; BHG 1837b]

Titlu grec: Ὁμιλία εἰς τὴν καινὴν κυριακὴν καὶ εἰς τὸν ἀπόστολον Θωμᾶν καὶ περὶ πίστεως.

Inedită, atribuită Sfântului Ioan Gură de Aur.

5. Oratio in sextum psalmum [CPG 7751]

Titlu grec: Λόγος εἰς τὸν ἕκτον ψαλμὸν.

Ediție: PG 89, 1077–1116, 1116–1144.

Traducere: Omilie la Psalmul 6, în volumul *Omilii pentru Postul Mare ale Sfinților Anastasie Sinaitul, Chiril al Alexandriei, Ioan Gură de Aur, Grigorie al Nyssei*, trad. de M. Hanches, Editura Sophia, București, 2013, pp. 77-105.

6. Homilia in defunctos [CPG 7752; BHG 2103u]

Titlu grec: Λόγος εἰς κοιμηθέντας.

Ediții: F.C. Matthaei, ed., *Sancti Patris Nostri Anastasii Sinaitae Sermo in defunctos perutilis*, în *Glossaria Graeca minora et alia anecdota Graeca*, vol. 1, Moscova, 1774, pp. 51-58 reluată în PG 89, 1192–1201.

Traducere: *Cuvânt de mult folos la pomenirea celor adormiți*, în volumul *Omilii pentru Postul Mare ale Sfinților Anastasie Sinaitul, Chiril al Alexandriei, Ioan Gură de Aur, Grigorie al Nyssei*, trad. de M. Hanches, Editura Sophia, București, 2013, pp. 31-41.

7. Homilia in ramos palmarum [CPG 7780]

Titlu grec: Λόγος εἰς τὰ βαῖα.

Inedită.

8. *Homilia de pseudoprophetis* [CPG 4583]

Titlu grec: Λόγος περι ψευδοπροφητῶν καὶ ψευδοδιδασκάλων καὶ ἀθέων αἰρετικῶν, καὶ περι σημείων τῆς συντελείας τοῦ αἰῶνος τούτου. Ἐρρέθη δὲ μέλλοντος αὐτοῦ ἐκδημεῖν ἀπὸ τοῦ σώματος.

Ediții: A fost publicată sub numele Sfântului Ioan Gură de Aur, în B. de Montfaucon, *Τοῦ ἐν ἀγίοις πατρὸς ἡμῶν Ἰωάννου ἀρχιεπισκόπου Κωνσταντινουπόλεως τοῦ Χρυσοστόμου, ἰν Ὀpera omnia quae exstant. Editio prima Veneta accuratior*, Tomus VIII, Venedig, 1741, Appendix: Spuria, pp. 72–87, reluată în PG 59, 553–568.

C. Opere apologetice

1. *Disputatio adversus Iudaeos* [CPG 7772]

Titlu grec: Διάλεξις κατὰ Ἰουδαίων.

Ediții: A. Mai, *Scriptorum veterum nova collectio*, vol. VII, Roma, 1833, reluată în PG 89, 1204–1281.

D. Opere ascetice și duhovnicești

1. *Quaestiones et responsiones* [CPG 7746]

Titlu grec: Ἐρωτήσεις καὶ ἀποκρίσεις περι διαφόρων κεφαλαίων γενόμεναι ἐκ διαφόρων προσώπων *sau* *uneori* Περι διαφόρων κεφαλαίων.

Ediții: J. Gretser, *Sancti Anastasii Sinaitae, Patriarchae Antiocheni Quaestiones et responsiones de variis argumentis CLIV, nunc primum graece et latine cum insigni auctario publicatae*, Ingolstadt, 1617.

PG 89, 312–824.

Ediție critică: M. Richard, J. Munitiz, *Anastasii Sinaitae Quaestiones et Responsiones*, CCSG 59, Turnhout, Leuven, 2006, pp. 1-165.

O serie de mici opusculă ascetice, care au fost publicate în anexa acestei ediții critice (pp. 171-232) au circulat și independent.

Traducere: *Sf. Anastasie Sinaitul, Întrebări și răspunsuri (VHH nr. 7)*, trad. L. Enache, ediție îngrijită de pr. D. Bahrim, Ed. Doxologia, Iași, 2016 (în curs de apariție).

2. *Narrationes, collectio A (collectio I) [CPG 7758A]*

Titlu grec: *Διηγήσεις διάφοροι περι τῶν ἐν τῇ ἐρήμῳ τοῦ Σινᾶ ὄρους ὁσίων πατέρων.*

Ediții: F. Nau, „Le texte grec des Récits du moine Anastase sur les saints Pères du Sinaï”, *OC*, 2, 1902, pp. 60–87.

Ediție critică: A. Binggeli, *Anastase le Sinaïte. Récits sur le Sinaï et Récits utiles à l'âme, Édition, traduction, commentaire*, Paris, 2001, pp. 170–214.

Traducere: L. Enache, *infra*, pp. 53-82.

3. *Narrationes, collectio B, C (collectio II) [CPG 7758 B, C]*

Titlu grec: *Διηγήματα ψυχωφελῆ καὶ στηρικτικὰ γενόμενα ἐν διαφόροις τόποις ἐπὶ τῶν ἡμετέρων χρόνων.*

Ediții: Collectio B: F. Nau, „Le texte grec des récits utiles à l'âme d'Anastase (le Sinaïte)”, *OC*, 3, 1903, pp. 56–75. Din colecția C au fost editate doar câteva povestiri de-a lungul anilor.

Ediție critică: A. Binggeli, *Anastase le Sinaïte. Récits sur le Sinaï et Récits utiles à l'âme, Édition, traduction, commentaire*, Paris, 2001, pp. 215-261.

Traducere: L. Enache, *infra*, pp. 85-134.

E. Opere exegetice

1. *In Hexaëmeron libri XII [CPG 7770]*

Titlu grec: *Εἰς τὴν πνευματικὴν ἀναγωγὴν τῆς ἑξαήμερου κτίσεως λόγοι ιβ'.*

Ediție critică: C.A. Kuehn – J.D. Baggarly, *Anastasius of Sinai. Hexameron* (OCA 278), Roma, 2007, pp. 1–459.

III. Izvoare patristice și bizantine

Egeria, *Itinerarium*, ed. P. Maraval, *Égérie, Journal de Voyage (Itinéraire)*, SC 296.

Grigorie cel Mare (Sf.), *Epistulae*, ed. D. Norberg, *Gregorii Magni Opera*, V/4, *Registrum Epistularum (XI-XIV, Appendices)*, CCSL 140 A, 1982; V. Recchia (ed.), *Opere di Gregorio Magno*, V/4, *Lettere (XI-XIV, Appendici)*, Roma, 1999.

Ioan Damaschinul (Sf.), *Contra imaginum calumniatores orationes tres*, III, 91, ed. B. Kotter, *Die Schriften des Johannes von Damaskos*, III, De Gruyter, 1975 [Sfântul Ioan Damaschinul, *Cele trei tratate contra iconoclaștilor*, trad. Pr. D. Fecioru, EIBMBOR, București, 1998].

Ioan Moshu (Sf.), *Pratum spirituale*, PG 87(3), 2851-3112 [Ioan Moshu, *Limonariu sau Livada duhovnicească*, trad. pr. T. Bodogae și pr. D. Fecioru, Alba Iulia, 1991].

Ioan Scărarul (Sf.), *Scala Paradisi*, PG 88, 585-1248 [FR 9, 2002].

Leontie Maheras, *Ἱστορία τῆς Κύπρου τῶν Μέσων Χρόνων*, ed. R.M. Dawkins, *Leontios Makhairas Recital Concerning the Sweet Land of Cyprus entitled Chronicle*, 2 vol., Oxford, 1932.

Paladie, *Istoria Lausiacă*, ed. D.C. Butler, *The Lausiaca History of Palladius. A Critical Discussion Together with Notes on Early Egyptian Monachism* (Texts and Studies 6), 2 vol., Cambridge, 1898-1904, 1967².

Teognost, *Thesaurus*, ed. J. Munitiz, *Theognosti Thesaurus*, CCSG 5, 1979 [Cuviosul Teognost, *Tezaurul*, VHPF 5, trad. L. Enache, ediție de pr. D. Bahrim, Editura Doxologia, Iași, 2015].

Viața Sfântului Auxibie, ed. J. Noret, *Hagiographica Cypria*, CCSG 26, 1993, pp. 177-202.

Viața Sfântului Simeon Stâlpcnicul din Muntele Minunat, ed. P. van den Ven, *La vie ancienne de s. Syméon Stylite le Jeune (521-592), t. I: Introduction et texte grec* (Subsidia Hagiographica 32), Bruxelles, 1962 [*Viața Sfântului Simeon Stâlpcnicul din Muntele Minunat, Viața Fericitei Marta, mama Sfântului Simeon Stâlpcnicul din Muntele Minunat* (VHH 1), trad. L. Enache, studiu introductiv și note de P. van den Ven, ediție de pr. D. Bahrim, Editura Doxologia, Iași, 2013]

Synaxarium Ecclesiae Constantinopolitanae, ed. H. Delehaye, Bruxelles, 1902.

IV. Literatură secundară

Baranov, V., „Ангелы в облике святых»: сирийская традиция в Константинополе”, în **Metropolitan Hilarion of Volokolamsk** (ed.), *Proceedings of the First International Patristic Conference of Ss. Cyril and Methodius Theological Institute for Postgraduate Studies. Saint Isaac the Syrian and His Spiritual Legacy, October 10th – 11th, 2013, Moscow, Moscova, 2014*, pp. 315-332.

Binggeli, A., *Anastase le Sinaïte. Récits sur le Sinaï et Récits utiles à l'âme. Édition, traduction, commentaire, teză de doctorat*, 2 vol., Paris IV, Sorbonna, 2001.

---, „Anastasius of Sinai”, în **D. Thomas, B. Roggema** (eds.), *Christian-Muslim Relations. A Bibliographical History*, vol. 1 (600-900), Brill, 2009, pp. 193-202.

Brightman, F.E., *Liturgies Eastern and Western being the Texts Original or Translated of the Principal Liturgies of the Church*. Vol. I. *Eastern Liturgies*, Oxford, 1896.

Canart, P., „Nouveaux récits du moine Anastase”, *Actes du XIIe congrès international d'études byzantines II*, Belgrad, 1964, pp. 263-271.

- , „Une nouvelle anthologie monastique: le *Vaticanus graecus* 2592“, *Le Muséon*, 75, 1962, pp. 109-129.
- Caner, D.F., *History and Hagiography from the Late Antique Sinai*, Liverpool University Press, 2010.
- Christou, P., *Ελληνική Πατρολογία*, τ. Ε, 1992.
- Chrysos, E.K., „Νεώτεροι ἔρευναι περὶ Ἀναστασίων Σιναΐτων“, *Κληρονομία*, 1, 1969, pp. 121-144.
- Chryssavgis, J., „Introducere“, în Sf. Ioan Scărarul, *Scara*, Editura Reîntregirea, Alba-Iulia, 2013, pp. 9-54.
- Congourdeau, M.-H., „Médecine et théologie chez Anastase le Sinaité, médecin, moine et didascale“, în V. Boudon-Millot, B. Pouderon (eds.), *Les Pères de L'Église face à la science médicale de leur temps*, Beauchesne, Paris, 2005, pp. 287-298.
- Dagron, G., „Le saint, le savant, l'astrologue. Étude de thèmes hagiographiques à travers quelques recueils de Questions et Réponses des Ve-VIIe siècles“, în *Hagiographie, cultures et sociétés (IVe-XIIe siècles)*, Études augustinienes, Paris, 1981, pp. 143-156 [revizuit și reluat în G. Dagron, *Idées byzantines*, t. I, Paris, 2012, pp. 53-64].
- , „L'ombre d'un doute. L'hagiographie en question (VI-XI siècle)“, *DOP*, 46, pp. 59-68 [revizuit și reluat în G. Dagron, *Idées byzantines*, t. I, Paris, 2012, pp. 64-78].
- Darrouzès, J., „Bulletin critique“, *Revue des études byzantines*, 25, 1967, pp. 239-293; mai ales, pp. 280-283.
- Delehay, H., *Les Saints Stylites* (Subsidia Hagiographica 14), Bruxelles, 1923.
- Déroche, V., *Études sur Léontios de Néapolis*, Uppsala, 1995.
- Faraggiana di Sarzana, C., „Il Paterikon Vat. gr. 2592, già di Mezzoiuso, e il suo rapporto testuale con lo Hieros. S. Sepulchri gr. 113“, *Bollettino della Badia di Grottaferrata*, Nuova Serie 47, 1993, pp. 79-96.
- Feissel, D., „Jean de Soloï, un évêque chypriote au milieu du VIIe siècle“, *Travaux et Mémoires*, 17, 2013, pp. 219-236.
- Festugière, A.-J. (éd.), *Léontios de Néapolis. Vie de Syméon le Fou et Vie de Jean de Chypre*, Paris, 1974.

- Flusin, B.**, „Démon et Sarrasins. L'auteur et le propos des *Diègèmata stèriktika* d'Anastase le Sinaïte”, *Travaux et Mémoires*, 11, 1991, pp. 381-409.
- , „Le monachisme du Sinai à l'époque de Jean Climaque”, *Contacts*, 214, 2006, pp. 190-217.
- Geerard, M.**, *Clavis patrum graecorum*, t. III, 7745-7769.
- Griffith, S. H.**, „Anastasius of Sinai, the Hodegos and the Muslims”, *The Greek Orthodox Theological Review*, 32, 1987, pp. 341-358.
- Grumel, V., V. Laurent** (eds.), *Les Regestes des Actes du Patriarcat de Constantinople*, Kadiköy-Paris, 1932-1971.
- Guillou, A.**, „Le monastère de la Théotokos au Sinai”, *Mélanges d'archéologie et d'histoire*, 67, 1, 1955, pp. 215-256.
- Haldon, J.**, „The Works of Anastasius of Sinai: A Key Source for the History of Seventh-Century East Mediterranean Society and Belief”, în **A. Cameron, L. Conrad** (eds.), *The Byzantine and Early Islamic Near East, vol. I: Problems in the Literary Source Material*, Princeton, 1992, pp. 107-147.
- Halkin, F.**, *Bibliotheca Hagiographica Graeca*, I-III, Bruxelles, 1957.
- , *Novum Auctarium Bibliothecae Hagiographicae Graecae* (Subsidia Hagiographica 65), Bruxelles, 1984.
- , „La vision de Kaioumos et le sort éternel de Philentolos Olympiou”, *Analecta Bollandiana*, 63, 1945, pp. 56-64.
- Hoyland, R.G.**, *In God's Path. The Arab Conquests and the Creation of an Islamic Empire*, Oxford University Press, 2015.
- , *Seeing Islam as Others Saw It. A Survey and Evaluation of Christian, Jewish and Zoroastrian Writings on Early Islam*, Princeton, 1997.
- Ică jr., diac. Ioan I.** (ed.), *Sfântul Maxim Mărturisorul și tovarășii săi întru martiriu, papa Martin, Anastasie Monahul, Anastasie Apocrisiarul. Vieți, actele procesului, documentele exilului*, Editura Deisis, Sibiu, 2004.
- Joakeim, F.**, „Οἱ γνωστοὶ ἐπίσκοποι Ἀμαθοῦντος τῆς Κύπρου κατὰ τὴ βυζαντινὴ περίοδο (Ἀναθεώρηση τῶν σχετικῶν Καταλόγων)”, *Κυπριακαὶ Σπουδαί*, 74, 2010, pp. 57-87.

- Kazdhan, A.**, „Anastasios of Sinai” în *ODB*, I, 1991, p. 87.
- Kazhdan, A., N. Patteson Ševčenko**, „Symeon the Stylite the Younger”, *ODB*, III, pp. 1986-1987.
- Kraussmüller, D.**, „God or angels as impersonators of saints. A belief and its contexts in the «Refutation» of Eustratius of Constantinople and in the writings of Anastasius of Sinai”, *Golden Horn. Journal of Byzantium*, 6, 2, 1998-1999, pp. 10-24.
- Larchet, J.-Cl.**, *L'Église Corps du Christ. I Nature et structure*, Cerf, Paris, 2012.
- Lequeux, X.**, „Glanures hagiographiques dans les *Narrationes* d'Anastase le Sinaïte: Georges le Noire, Euphémie l'Esclave, Athanase ó Πεντασχοινίτης”, *Analecta Bollandiana*, 126, 2008, pp. 334-336.
- Marinescu, A.**, *Mănăstirea Sf. Ecaterina de la Muntele Sinai, centru de spiritualitate ortodoxă și legăturile ei cu Țările Române (sec. III-XXI) – Izvoare patristice, postpatristice și interpretări*, teză de doctorat, Iași, 2003.
- , *Mănăstirea Sf. Ecaterina de la Muntele Sinai și legăturile ei cu Țările Române. Perspectivă istorico-patristică*, Editura Sophia, București, 2009.
- Mândrilă, G.**, „Călăuza: Manual apologetic sau Pagini de jurnal apologetic?”, în Sf. Anastasie Sinaitul, *Călăuza, îndrumar hristologic*, Ed. Sophia/Ed. Metafrază, București, 2014, pp. V-LXXX.
- Munitiz, J.**, „Introduction”, în Anastasios of Sinai, *Questions and Answers*, CCT 7, Turnhout, 2011, pp. 9-25.
- Murphy O' Connor, J.**, *Keys to Jerusalem. Collected Essays*, Oxford University Press, 2012.
- Nau, F.**, „Les récits inédits du moine Anastase: contribution à l'histoire du Sinai au commencement du VIIe siècle”, *Revue de l'Institut Catholique de Paris*, 1-2, 1902, pp. 1-70.
- , „Note sur la date de la mort de S. Jean Climaque”, *Byzantinische Zeitschrift*, 11, 1902, pp. 35-37.
- Patrich, J.**, *Sabas, Leader of Palestinian Monasticism, Fourth to Seventh Centuries (DOS 32)*, Washington, 1995.
- Peña, I., P. Castellana, R. Fernandez**, *Les stylites syriens*, Milano, 1975.

- Pierre, M.-J., C.G. Conticello, J. Chryssavgis**, „Jean Climaque”, în C.G. Conticello (ed.), *La théologie byzantine et sa tradition, Tome I (VIe-VIIe s.)*, Turnhout, 2015, pp. 197-325.
- Richard, M.**, „Les véritables «Questions et Réponses» d'Anastase le Si-naïte”, *Bulletin de l'Institut de Recherche et d'Histoire des Textes*, 15, 1967-1968, pp. 39-56 [reluat în *Opera Minora*, vol. III, Turnhout, 1977, 64].
- Savvides, A., B. Hendrickx** (eds.), *Encyclopaedic Prosopographical Lexicon of Byzantine History and Civilization*, vol. 1, Turnhout, 2007.
- Sakkos, S.**, *Περὶ Ἀναστασίων Σιναιτῶν*, Tesalonic, 1964.
- Stăniloae, D.**, „Introducere”, în *FR 9*, București, 2002, pp. 7-35.
- Tsamis, D.**, *Τό Γερροντικό τοῦ Σινᾶ (Σιναιτικά Κείμενα 1)*, Tesalonic, 1991 [Dimitrios G. Tsamis, *Patericul sinait*, trad. pr. prof. dr. I. Ică, Editura Deisis, Sibiu, 2010²].
- Uthemann, K.H.**, „Anastasius the Sinaite”, în **A. Di Berardino** (ed.), *Patrology. The Eastern Fathers from the Council of Chalcedon (451) to John of Damascus (†750)*, Cambridge, 2006, pp. 313-331.
- , *Anastasios Sinaites. Byzantinisches Christentum in den ersten Jahrzehnten unter arabischer Herrschaft (Arbeiten zur Kirchengeschichte 125)*, 2 vol., De Gruyter, Berlin, Boston, 2015.
- , „Anastasios Sinaites”, în **C.G. Conticello** (ed.), *La théologie byzantine et sa tradition, Tome I /1 (VIe-VIIe s.)*, Turnhout, 2015, pp. 517-770.
- van den Ven, P.**, „La patristique et l'hagiographie au concile de Nicée de 787”, *Byzantion*, t. 25-27, 1955-1957, pp. 325-362.

INDICI

Indice de referințe scripturistice

Vechiul Testament

Facerea

2, 8-14 121

3, 1-5 121

3, 2-7 121

18, 2 54

19, 17 99

19, 26 79

22, 1-19 99

Ieșirea

3, 2 57

8-12 51

19, 18 57

34, 30 54

33, 21 66

Deuteronom

6, 5 119

8, 3 79

I Regi

21, 14 95

III Regi

13, 4 58

19, 1-18 99

IV Regi

4, 6 67

Iov

2, 9 100

Psalmi

5, 7 95

24, 16 118

26, 9 118

33, 1 95

51, 3 102

67, 2 115

90, 1 66, 115

118 74

118, 57 74

138, 6-7 110

146, 9 71

Isaia

6, 3 52

8, 8 115

Ieremia

22, 5 97

Iezechiel

8, 30 129

13-20 129

Daniel

3, 6 53

3, 94 57

Agheu

2, 9 97

Tobit

2, 13 70

Întelepciunea lui Isus Sirah

1, 25 91

17, 22 129

18, 28 91

28, 12 58

III Macabei

6, 1 64, 81.

Noul Testament

Matei

4, 4 85

6, 9 121

7, 2 71

8, 12 74

8, 13 99

8, 29 73

10, 16 99

11, 15 58

17, 2 54

17, 8 118

18, 12 111

18, 18 132, 133, 134

20, 8 119

22, 13 74

23, 38 97

24, 35 130

25, 14-30 116

25, 41 129

27, 38 71

Marcu

1, 13 100

5, 7 122

8, 29 122

12, 30 119

Luca

1, 68 78

5, 14 68

6, 29 111

8, 8 58

9, 29 54

9, 42 92

10, 18 120

11, 15 91

13, 35 97

14, 35 58

Ioan

1, 29 60

4, 13-14 20, 78

5, 24 68

6, 26 77

9, 6 70

11, 20 19, 59

13, 5 63

14, 30 74

Fapte

2, 3 53

2, 38 74

10, 44 115

10, 45 74

20, 4 91

Romani

1, 21 91

2, 1 71

9, 14 134

I Corinteni

6, 9-10 130

6, 18 130

II Corinteni

12, 2 19, 59, 119

Galateni

3, 19 116

Efeseni

1, 3 119

2, 19 93

5, 16 72

6, 21 91

Coloseni

4, 7-9 91

I Timotei

2, 5 116

II Timotei

3, 16 85

4, 7 101

4, 8 101

4, 12 91

Tit

3, 12 91

Filipeni

3, 18-19 107

Evrei

6, 4 81

8, 6 116

9, 15 116

11, 38 99

12, 14 130

Iacov

4, 11 71

5, 16 128

5, 20 129

I Petru

2, 23 111

4, 8 129

4, 18 72

I Ioan

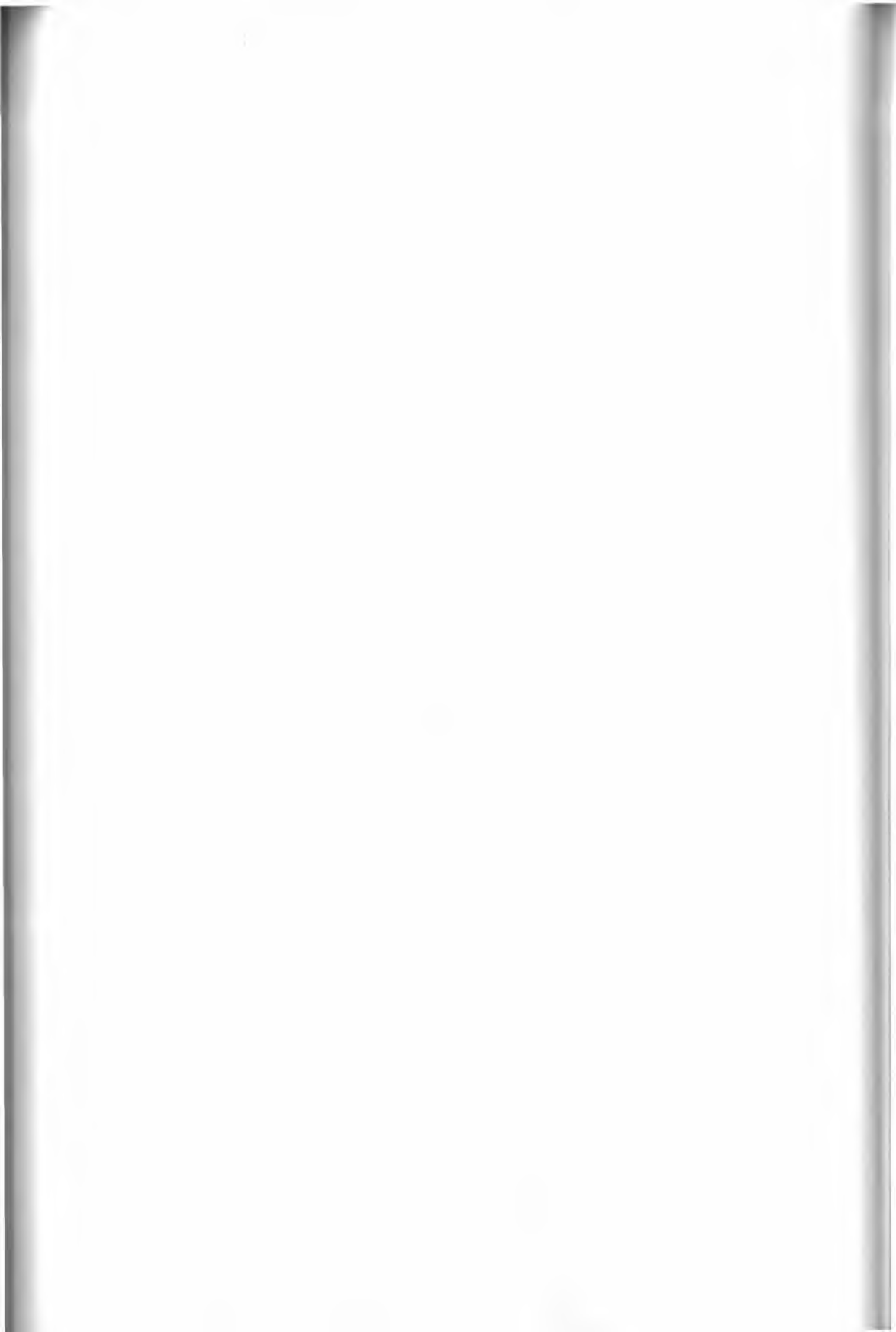
1, 1 123

Apocalipsa

2, 13 119

12, 9 70

22, 9 54

Indice de nume proprii¹

A

Abydos, 93

Adam, 121

african, 73

Agathon, 65

Aila, 68 – 69, 73

Amathonta, 110, 124, 134

Ammohostos, 129

Anastasi (egumen al Sinaiului),
63

Anastasi (monahul, Sinaitul,
Sf.), 53, 85

Antiohia, 120

Antonie (Sf.), 62, 129

arab, 57, 91, 98, 105

Arandoula, 77

Arcadie (Arhiepiscop al Cipru-
lui, Sf.), 108, 128 – 129

armean, 56, 58, 65, 76, 94

Arselaitul, *cf.* Gheorghe Arselai-
itul

Arselaos, 65, 67, 70 – 71, 78

Athanasie din Pentashoinon (Sf.),
124 - 126

Avraam (patriarh), 99

Avramie, 73

Azaria din Clysma, 105

B

Babilon, 65, 73, 75, 106

Beelzebul, 91

Bizant, 73

¹ Indici realizați de pr. Dragoș Bahrim, ce cuprind doar numele proprii și cele derivate din nume proprii.

C

- Cosma (Armeanul), 76
 Capadocianul, 63
 Capitoliu, 96
 Cetate (Sfânta), *cf.* Ierusalim, 96
 Chiriac, 69
 Cilicianul, 62
 Ciprian (Sf.), 122
 cipriot, 80, 107
 Cipru, 124, 127
 Clysma, 101 - 103, 105, 129
 Conon, 62
 Constantia, 90, 107, 110, 128
 Constantin (Împăratul, Sf.), 96, 127
 Constantinopol, 60, 93, 117
 Corneliu (sutașul), 115
 creștin, 9, 12, 20, 33, 39, 40, 43, 44, 45, 46, 48, 57, 68, 77, 78, 79, 86, 90, 101, 102, 103, 105, 106, 107, 109, 110, 112, 115, 116, 120, 121, 122, 124, 127, 132
 Culme (Sfânta), 53 - 56, 59, 63, 98

D

- Damasc, 86, 92, 120, 122, 124, 126
 Daniil (iudeul), 110
 David (prorocul), 120
 Dimitrie (doctorul), 69
 Diospole, 94
 Domnul, 13, 18, 24, 45, 48, 49, 54, 57, 59, 64, 65, 66, 69, 71, 72, 73, 74, 75, 78, 79, 81, 85, 86, 89, 93, 95, 96, 100, 111, 112, 116, 118, 123, 125, 126, 130, 131, 133
 Draam, *cf.* Gheorghe Draam
 Duhul (Sfânt), 54, 72, 74, 81, 87, 103, 112 - 113, 115, 118 - 119
 Dumnezeu, 9, 11, 20, 32, 36, 37, 39, 42, 44, 45, 46, 47, 49, 55, 56, 57, 59, 60, 61, 62, 64, 66, 67, 71, 72, 73, 74, 75, 76, 78, 80, 81, 82, 85, 87, 88, 89, 91, 93, 94, 95, 96, 97, 98, 99, 100, 101, 102, 103, 104, 105, 106, 107, 109, 110, 111, 112, 113, 114, 115, 116, 117, 119, 120, 121, 122, 123, 124, 126, 127, 129, 130, 131, 134

E

Egipt, 106
egiptean, 96
Elena (Sfânta), 127
Elisei (proroc), 67, 100
Elisei Armeanul, 58
Epifanie (diaconul), 111
Epifanie (Sfântul), 90
Epifanie (Zăvorâtul), 74
etiopian, 117 – 118
Eufimia, 122 – 123
Eustatie, 65
evreiesc, 64
evreu, 112

F

Faraon, 91
Filentolos, 128
Filip, 113 – 116
Fiul, 106, 119, 122
Focas, 82

G

Gademitul, 81
Gheorghe (episcop), 66
Gheorghe (maurul), 124
Gheorghe Arselaitul, 67 – 68
Gheorghe Draam, 79
Gheorghe Gademitul, 81
Gheorghe, 89
Ghetsimani, 97
Golgota (Sfânta), 71, 95
Gouddas, 63, 76
Grigorie, 94
hippodrom, 82

H

Horeb, 99
Hristos, 7, 10, 13, 19, 20, 23, 36, 45, 47, 49, 58, 61, 64, 73, 74, 75, 76, 81, 86, 88, 89, 91, 93, 94, 95, 96, 97, 98, 99, 101, 102, 103, 104, 105, 106, 107, 111, 112, 113, 115, 116, 118, 119, 120, 121, 123, 124, 126, 129, 130, 132, 133, 134

- I**
- iberic, 54, 65
- Ierusalim, 88 – 89, 95, 97, 104
- Iezechiel (proroc), 129
- Iisus, 86, 89, 118
- Ilie (din Clysmă), 101
- Ilie (preot armean), 65
- Ilie (Sfântul proroc), 53, 99 - 100
- In (ținut), 105
- Ioan (avva), 60
- Ioan (Botezătorul, Sf.), 100
- Ioan (din Vostrinos), 120 - 122
- Ioan (egumenul, Sinaitul, Sf.), 55, 61 - 64, 66
- Ioan (episcopul), 110 - 111, 116
- Ioan (Romanul), 70
- Ioan (Savaitul), 62 - 63, 69 - 71
- Ioan (Stâlpnicul), 94
- Isaurul, 64
- iudaic, 109
- iudeu, 57, 91, 97, 101, 106, 122
- Izabela, 123
- Înviere (Sfânta), 96
- K**
- Kaiouma, 129
- Karsatas, 92
- Kypria, 134
- L**
- Leontie (episcop de Neapolis), 127
- Lot, 79
- M**
- Malohas, 69
- Marea Roșie, 62, 129
- Maria (Maica Domnului), 122
- Martirie, 62 – 63
- Matia, 77
- Mavrianus, 73
- Mavrichie (Împărat al Constantinopolului), 81 - 82, 117, 127 – 128
- Mână-friptă, 72
- Mântuitorul, 89, 118
- Mesitis, 117 – 118
- Metmor, 79

Mihail, 65
 Mina, 102 – 103
 Misail, 54
 Modest (Patriarh al Ierusalimului, Sf.), 96, 104
 Moise (proroc), 54, 56, 64, 66, 91,
 Moise din Clysma (apostatul), 105 - 106
 Mundhir, 78
 Munte (Sfântul), 53, 55 - 56, 59 - 60, 67, 69, 73, 80 – 81
 Muntele Măslinilor, 96

N

Născătoarea de Dumnezeu, 64, 67, 89, 101 – 102, 115
 Neapolis, 90
 Neapolitul, 127
 Nemesos, 90
 Novatianus, 132

O

Olimp, 128
 Orentie, 72 – 73

P

Palestina, 67
 Pavel (Apostol, Sf.), 107, 130
 Pentashoinon, 124 – 126
 Petru (Apostol, Sf.), 55, 155
 Plethron, 118

R

Raethon, 86
 Rait, 76
 Roma, 55
 Romanul, 70
 Rug (Sfântul), 76, 98

S

saracin, 57, 68 – 69, 77 – 79, 90 – 93, 98 – 99, 102, 122, 124, 134
 Sartabias, 92 – 93, 105
 Satana, 79, 132
 Savaitul, 62 - 63, 69 – 71
 Serghie (episcop de Aila), 73
 Sidid, 75
 Sinai, 53, 55 – 57, 63, 98

Sion, 89

Siria, 120, 132

Sirian, 120

Stratighie, 63

Ș

Ștefan (Avva), 69

Ștefan (Capadocianul), 63

Ștefan (Cipriotul), 80 – 81

Ștefan (din Bizanț), 73 – 74

T

Teodor (marinar din Clysmă),
102 – 103

Teodor (Sfântul Mucenic), 92

Teodorit (iudeu), 101 – 102

Teoholot, 101 – 102

thebaic, 107

Theodosie (episcop), 73

Tiberiu (Împărat roman), 127

Tihic (Sfânt), 91

Tit (Împărat roman), 97

Trahiades, 107

Turbas, 60

V

Vilim, 80

Vonosos, 132

Vostrinos, 120

Z

Zaharia (aurar), 75

Zaharia (patriarh al Ierusalimului, Sf.), 104 - 105.

În colecția *Viața în Hristos*, seria *Pagini de Filocalie*, au apărut:

1. Sfântul Maxim Mărturisitorul, *Întrebări și nedumeriri*
2. Sfântul Calist Angelicoudes, *Trei tratate isihaste*
3. Sfântul Anastasie Sinaitul, *Povestiri duhovnicești*
4. Sfântul Simeon Stâlpnicul din Muntele Minunat, *Cuvinte ascetice*
5. Cuviosul Teognost, *Tezaurul*

În curs de apariție:

6. Sfântul Calist I Patriarhul Constantinopolului, *Omilii la Schimbarea la față, contra lui Gregoras*
7. Sfântul Anastasie Sinaitul, *Întrebări și răspunsuri.*